

Polem.

117

Polem 117.

**D. R V A R D I
T A P P A R T
ENCHVSANI,**

**Hæreticæ Pravitatis primi &
postremi per Belgicum inquisito-
ris , Cancellarii Academiae
Lovaniensis , Apo-
theosis.**

*Item, Facetum aliquod Euan-
gelium Pasquilli olim Romani
jam peregrini dictum.*

**PRÆTEREA,
De omnium statuum Mundi & se-
culi huius corruptione,
CARMINA ALIQVOT.**

**Ab Auctoribus celeberrimis,
jam defunctis, quondam edita.**

FRANECARÆ,

Ex officinâ Typographicâ, 1612

Staatsbibliothek
München

EVANGELIUM

PASQVILLI

olim Romani jam peregrini.

Dolus vobiscum. Et comiti tuo.

Frequencia falsi Euangelii, secundum Archam Auri & Argenti.

GLORIA TIBI AURO
ET ARGENTO.

N illo tempore di-
xit PAPA rapax
Carpinalibus suis.

*Cum venerit filius hominis ad
sedem Majestatis nostræ, dicat
hostiarius illi: Amice ad quid
venisti? Et si per transierit,
pulsans, nihil dans; Ligatis ma-
nibus & pedibus, projicite eum*

in tenebras exteriores. Carpi-
 nales vero dixerunt ei, Magi-
 ster, quid faciendo possidebimus
 pecuniam? Ille vero respondit,
 in Lege scriptum est, diligite
 aurum et argentum ex toto cer-
 de vestro, & ex tota anima ve-
 stra, & pecuniā sicut vos met-
 ipsos: Hoc facite ut vivatis.
 Hoc enim mandatum do vobis,
 ut quemadmodum ego facio, sic
 & vos faciatis. Tunc venit ad
 curiam quidam clericus valde
 pauper, qui oppressus ab episcopo
 suo, verus Israëlita in quo dolus
 inventus non erat. Non poterat
 intrare ad Papam, quia pauper-
 rimus

rimus erat. Tunc hostiarij percusserunt eum dicentes, vade retro Satanas, quoniam non sapi-
 pis quia pauper es, non licet enim
 in conspectu Dei nostri Papæ
 quenquam vacuum apparere.
 Pauper ille clamabat: Misere-
 mini mei, misere mini saltem vos
 hostiarij Papæ, quia manus pau-
 pertatis tetigit me. At illi dixe-
 re, Paupertas tua tecum sit in
 perditionem, non intrabis donec
 solveris novissimum quadran-
 tem. Pauper autem ille abiit &
 vendidit omnia quæ habebat.
 Deinde rediens, dedit pecuniam
 hostiarijs. At illi dixere, quid

hac inter tantos ? Et ejiciebant
 eum foras. Tunc venit paulo post
 ad curiam quidam Episcopus
 Symoniacus. Impinguatus, di-
 latatus, incrassatus, qui per fe-
 cerat, & erat valde dives. Car-
 pinales autē clamaverunt cum
 viderunt eum dicentes, Bene-
 dictus qui venit in nomine
 auri & argenti. Tunc Epi-
 scopus ille, apertis thesauris
 suis, Primo hostiarijs, Secundo
 Carpinalibus munera præciosa
 & vestes præciosas obtulit, &
 camerarijs, & cancellarijs, &
 arbitrati sunt quod plus essent
 accepturi. At ille volens se ju-
 stificare,

justificare, dedit decem talenta.
 Audiens hoc Papa, qui ad
 mortem infirmabatur, letatus
 est valde, & conversus ad Car-
 pinales, ait illis. Amen, amen,
 dico vobis, non memini tantam
 fidem in Israël & omni Iudæa.
 Transit primam & secundam
 custodiam, venit ad portam que
 ultro aperta est ei, videns au-
 tem Episcopus, quod Papa in-
 firmabatur ad mortem, ad le-
 ctum ejus aurum & argen-
 tum misit, & statim libera-
 tus est homo & surgens de-
 dit gloriam Auro & Argento,
 & osculatus est eum dicens.

Bene huc venisti. Carpinales
 vero unanimiter & concorditer
 dixerunt, vere hic homo ius-
 tus est. Et Papa respondit,
 si quid petierit in nomine auri
 & argenti fiat ei. Tunc Papa
 sedens pro tribunali in loco qui
 dicitur philargaritha quod est
 interpretatum avaritia: Dice-
 bat Carpinalibus suis. Beati
 donantes, & qui possident pe-
 cuniam, quoniam ipsorum est
 curia Romana. Et qui non ha-
 bet, id quod habet auferetur ab
 eo, induatur, sicut diploide,
 confusione, & sit vobis sicut
 Ethnicus & Publicanus. Ex-
 pedis

9.
pedit enim ei, ut mola asinaria
suspendatur ad collum ejus &
projiciatur ad profundum ma-
ris, & iterum, videte ne quis
vos seducat, quicumque vult
pecuniam dare, ad nos eum in-
trodúcite, & qui eam habet, ob-
tinebit quodcunque petit, &
qui non habet, anathema sit.

Carpinales autem dixerunt hæc
omnia servabimus, tota virtu-
te nostra. Audies hoc Papa,
miratus est valde dicens: A-
men, amen, dico vobis, non me-
mini tantam fidem in Hieru-
salem quantam in vobis, hoc
enim facite in auri commemo-

*rationem. Exemplum enim re-
linquo vobis ut quemadmo-
dum ego facio, sic & vos facia-
tis & rapiatis.*

**GLORIA TIBI AVRO
ET ARGENTO.**

DE

DE

*Corruptione omnium Statuum,
& imminente mundi interitu,*

SATYRA.

*Ex vetustiora aliquo codice
desumpta.*

AD occasum cuncta ruunt;
Sed & ipsa studia,
Quibus olim Roma potens
Superabat sidera.
Quando cœli templa virgo
Petivit Cyllenia,
Totus mundus in errorum
Volvitur caligine.
Nullus curat obedire
Verbis sapientiæ,
Non senectus, non juvenus;
Non ætas infantia,
Non clerus, non sacerdotes,
Non eorum præsules;

(.?.) 6

Non conventus populorum,
 Non eorum principes.
 Cuncta proh dolor, ad suum
 Properant interitum.
 Monachorum norma fugit,
 Perit vita angelica.
 Crescit rancor, crescit ira,
 Crescit & invidia.
 Quod in ipsis Christi fuit,
 Mammona furripuit.
 Totus jam mundus senescens,
 Malos edit homines,
 Et in bonis imbecilles,
 Et ætate fragiles.
 Et à prisca rerum forma
 Discolorant omnia.
 Premit reges præpotentes
 Impotens ignavia.
 Effrenos male corrumpit
 Dulcis insolentia.
 Monachi cum toto clero
 Tabescunt desidia.
 Perit indisciplinata
 Rustica simplicitas,

Verbi Dei aliena,
 Et pastoris indiga.
 Ovis Christi per deserta
 Vagatur erratica.
 Cuncti namque præpediti
 Curis secularibus,
 Plebem Dei castigare
 Miseri negligimus.
 Sic paulatim navis Christi
 Sine nauta mergitur.
 Sic præceptis contra imus,
 Sic Christum negligimus:
 Qui lex esse deberemus,
 Sic legem confundimus.
 Sic contempto redemptore,
 Ad hostem convertimur.
 Sic omnes prævaricati,
 Nil docere possumus.
 At si quosdam verbis tantum
 Docere præsumimus,
 Hoc erit, cum facta defint,
 Dedocere potius.
 Nam verbis facta pensantes,
 Quam magistros viderint
 Sequi

Sequi viam, mox tenebunt
 Dociles discipuli:
 Ruituri cum magistris
 Ad infernum sceleris.
 Hinc est, quod multi vagantur
 Laico sub habitu,
 Arma ferunt, bella quærunt.
 Contra fas superbiunt.
 Quod deberent Salvatori,
 Referunt ad Zabulum.
 Aliena quisque sibi
 Violenter appetit.
 Et totum pervertit rapax
 Seculum cupiditas,
 Mores turbat, scindit fratres,
 Sacras leges temerat.
 Versipellis fraudulentus,
 Adulator callidus,
 Primas partes sortiuntur
 De bonis alterius.
 Vbicunque libet malis,
 Ius reclamant proprium.
 Et quis potest, quanta laude
 Dignus sit, conjicere,

Falsum

Falsum illum qui peierans
 Fratrem novi fallere?
 Hic namque primus vocatur,
 Qui primus in scelere.
 Nullus nostra tempestate
 Iustus iudex cernitur.
 Est Astrea vetus verbum,
 Veritas est somnium.
 Prævalent mendosa verba,
 Veritas est fabula.
 Ad mensuram nummi fiunt
 Omnia judicia.
 Frustra stat ante tribunal
 Pauperum simplicitas.
 Frustra clamat vox pupilli,
 Frustra plangunt viduæ,
 Si quid enim sine nummis
 Ad tribunal obsecras,
 Nihil juvat, nihil prodest,
 Verba fiunt mortua.
 Tibi vero, si quid dabis,
 Frons arridit iudicis.
 Sedet iudex in occulto
 Capiendo simplicem.

Mulcet illum blandimentis,
 Minis terret variis,
 Donec sibi abtrahendo
 Quadrantem det ultimum.
 Nummus erit Imperator,
 Nummum colunt Principes.
 Nummus regit, nummus regnat,
 Nummus & justificat.
 Quod in Deo non disponunt,
 Per nummum hoc faciunt.
 Si non habet pauper nummum,
 Facti reus dicitur.
 Iudex damnat innocentem,
 Dans nocenti veniam.
 Plena cui crumena pendet,
 Hic justus clamabitur.
 Sic est nummus imperator.
 Sic deridet miseros.
 Annuit, ne dicant verum,
 Summis potentatibus.
 Domat reges, & venale
 Efficit iudicium.
 Nulla virtus est perfecta,
 Hac ætate pessima.

Nullus

Nullus bonus, cui non insit
 Quædam depravatio.
 Pauci sunt qui vivant caste,
 Nisi per hypocrisim.
 Ternis est libido fœda
 Conjuncta pedissequis.
 Per quas totum replet mundum
 Vaga petulantia.
 Quarum trium vix est ullus
 Non fœdatus macula.
 Scilicet adulterorum,
 Post hanc immundicia,
 Et leprosa Sodomorum
 Terriant contagia.
 Hæc pro certo lædunt Christum,
 Cum deturpant sæculum.
 Omne gens in proclive
 Vitiorum trahitur.
 Nullus metus, nullus pudor
 Abutenti vitio.
 Insuper dignus est laude
 Magister in scelere.
 Nec ad Deum, nec ad sanctos
 Vlla reverentia.

Ridet excommunicatus
 Præsulis imperia.
 Nullus macer ex injuncta
 Sibi pœnitentia.
 Sæva furit atque totum
 Perturbat Tisiphone.
 Passim clamor, passim cædes;
 Bella strident undique.
 Pax non redit fugitiva,
 Neque cessant prælia.
 Omne die crescit malum,
 Abundat iniquitas.
 Ideo per totum mundum
 Refrigescit charitas.
 Antichristum jam invitat
 Hominum malicia.
 Nullum lædat, inhumana
 Tetigisse vitia,
 Neque triste ferat ille
 Occultus hypocrita,
 Quando mihi nullo pacto
 Mea parcit Satyra.
 Esse namque cum non velim,
 Dici volo Clericus.

Incedo

Incedo quasi modestus,
 Coronato vertice,
 Vt sic clarus esse possim,
 Sub Cleri velamine,
 Probo male, tento bona,
 Quia perversè cogito.
 Cute lotus, mente fœdus,
 Ad altare supplico,
 Hoc non esse Christiani
 Certus, non confidero.
 Hoc infœlix non observo
 Quod dicente Domino
 Legitur, Si munus offers
 In templi sacrario,
 Relinque, donec otterri
 Corde possit nitido.
 Fornicem relinquens fœdum,
 Impudens altarium
 Accedo. Sic rursus fœdus
 Relinquo sacrarium,
 Recurrens ad usitatum
 Denuo volutabrum.
 O miser, Gehennæ flammæ
 Aliquando cogita.

Et cum

Et cum peccatrice cadens
 Ad Christi vestigia,
 Resurge cum fide magna
 De misericordia.
 Restant multa præter ista
 Quæ non curo tangere.
 In peccatis totum mundum
 Cernimus defluere,
 Ac ubique defævire
 Rabiem discordiæ.
 Breve tempus habet mundus,
 Instat dies Domini.
 Non vult Deus sanctos suos
 Falsa pace decipi,
 Vt possint probationes
 Inter plagas fieri.
 Sed tu Deus, omnem sensum
 Cujus pax exsuperat,
 Inter sæva tuis servis,
 Iam succurre scandala,
 Vt adhuc in bona tibi
 Possint vita vivere.
 Ne fiat longinqua nobis
 Tua miseratio,

Qui

Qui dixisti tuis servis,
 Cum hæc esse cœperint,
 Exultate, quia vestra
 Propinquat redemptio,
 Cujus nos redemptionis
 Facias participes,
 Et in cœlis inter divos
 Exultare procures,
 Vbi regnans *Iesu Christe*
 Sine fine permanes. Amen.

Alij

ALLI

*De Corrupto Mundi seculo
versiculi aliquot, ex eodem ve-
tusto Codice sumpti.*

CIves, Nobiles, communes.
Raro doli sunt immunes.

Nobiles injuriantur,
Cives vero fœnerantur,
Iam nec populus, nec clerus,
Est in suo statu verus.

De omnibus his vel ullus
Est fidelis, sive nullus.

Nautæ maris, & coloni,
Qui fuerunt quondam boni:
Sic pervertit eos dolus,
Quod vix justus unus solus.

Item mundi Mercatores,
Quid sunt heu quam truffatores?
Sive emunt, sive vendunt,
Semper fallere prætendunt:
Deum sanctosque perjurant,
Et mentiri parum curant.

Quando

Quando boni nummi vadunt,
 Statim eos igni tradunt.
 Sicque manet pagamentum,
 Scoria, & non argentum.
 Sic confundunt mundum totum,
 Istud undique est notum.
 Pondus, numerus, mensura,
 Simul omnis mercatura,
 Sic per ipsos sunt infectæ,
 Quod vix unus agit recte.
 Nisi Deus opem præstat,
 Deperire mundum restat.
 Tot & tantis est reatus,
 Et tam pravus nunc est status.
 Natus ante annos mille,
 Vere foelix fuit ille.

Liquet fratres, quod erramus.
 Tempus est quod redeamus.
 Tempus est nos convertendi.
 Tempus est nos poenitendi.
 Tempus est nos redeundi
 Ab errore falsi mundi.
 Tempus est nos emendandi.
 Vere tempus est plorandi.

Scimus

Scimus quia transit hora,
 Redeamus sine mora.
 Redeamus, non tardemus,
 Vitam nostram emendemus.
 Nemo debet desperare,
 Nemo debet dubitare.
 Tam misericors est Deus,
 Nemo vivit ita reus,
 Quin si veniam precetur,
 Deus ejus miseretur:
 Amen devote dicamus,
 Ut cum Christo maneamus.

D. R. V.

D. R V A R D I T A P,
PART ENCHVSANI,
Lovaniensis Academiae quondam
Cancellarii, &c. Apotheosis.

Dialogi interlocutores.

R U A R D U S , G E N I U S , P E -
T R U S , C E R B E R U S , C H O -
R U S I N F E R O R U M .

Ruardus.

Vu es, qui me à tergo seque-
ris, medio luto calcaneum
premens, ac trepidas excu-
tiens? Si amicus es, progredere,
claudelatus, aut etiam
precede. Nam angusta hæc
via est, & flexuosa: quod-
que precipuum est, mihi plane ignota, nec un-
quam talis credita, quæ ducit in cælum: in
quam nescio quis me turbo impulit, ex quo
frustra clamantibus & plorantibus collegis, &
corpore & terris migravi. Nec stare patitur,
nec deliberare de progressu, aut prospicere: mul-
to minus, à quo quæram, aut qui monstret,
quisquam occurrit. GE. Verè ignota tibi: cu-
jus tu tamen, etsi nescias, tam multis mon-
strator exististi: qui vorò nunquam ipse etiam
duktoribus caruisti, sed hos tum placuit Esco-
takas. Perge viator, post tunc ingressurus

viam, & latissimam, quæq; compendiosa dabis
precipitia: nec carebis occurratoribus quibus-
dam iucundis, quales solent in corvorum ni-
dis plumescere: qui tamen ut non provelent,
procul te invitabit nidor. & fumorum tepor
quo unicè semper delectatus es. Nam hac via
(quod non immeritò conquereris) reuera an-
gusta est, et quæ arsis tam lato assuetis domi-
cilio, tanquam molliter passis vix dat spatium.
RV. Quin tu igitur pracedis? tam graphi-
cè hæc plusquam alpina claustra, & radiosos
meandros memoria tenens. iterum dico, pra-
verte ut te sequar anhelò propemodum spiritus
deficiens, & vix pedibus sœvilibus consistens,
nedum ambulans. GE. Atqui hisce pedibus
nemo te velocius in Caesaris aulam penetravit:
& hæc tam se nili ætate, ut dicis, etiam episco-
patum Lovaniensem sperasti. RV. Speravi,
& quidem iam bona spes erat consecuturum,
ut ad fratres suos scripsit Legatus noster Do-
ctor, Franciscus Sonnius. Quantopere verò
nunc dolere putas Lovanienses, quòd tantâ spem
amiserint è manibus? GE. Quantopere solent,
quorum greges liberantur à rabie luporum.
RV. At tu si tuum propositum teneas, solus-
que in solum sansum audes, dic qui sis? Sed pra-
cede tamen: & si nunc demùm destitutor imperio,
ac precibus istud saltem da meis, ut me ducas.
GE. Genius sum, ne quæram posthac: socius
esse possum, dux esse nequeo, nec iscer: paren-
dum est ordini. hunc me locum obtinere iussit,
qui tibi conjunxit, RV. Genius novi: sed
hoc

hoc mihi dicam velim, uter duorum ad sis. nam
duo esse solent, alter bonus, alter malus.
G E. Dicam nomen meum significantius: tu
deinde me utrolibet loco habe. Nam si qualem
me facias, non magna momenti est, dummodò
episcopi satisfacio mee. Alastor vocor. R V.
Nunquam ego quengquam isto nomine appella-
tum novi: & Arabicam aut Sarmaticam esse
vocem puto nisi forte Græcorum lingua se hac
obscuritate illustravit, fons & origo omnium
hereticorum: cuius ego utinam omnes secta-
tores, non dico nunc amplius, qui solus sum,
nec habeo ad manum eos præfectos, consules,
& lictores, quos soleo, quos omnes ostensis procul
utriusque monarchæ diplomatibus, ita terrui,
ut paulò obsequētiore habuerim, quàm Hiero-
solymorum pontifices refractarium illū & cum-
statorem Pontificem Pilatum. G E. Hactenus
igitur uno pede impresso orbem concitasti ad mi-
nistria tua furoris. & videntur ea fata fuis-
se, ut Regum sceptrum hac tempestate quate-
rentur: nunc venses, ubi mures ferrum rodunt.
Causa discenda eris, & subeundum iudicium:
nec succedet, id quod soles, ut terreas omnia
tribunalia, captivos ducas ipsos iudices.
R V. Quin tu apertè & clarè dicis, quæ vis?
nisi responsator aliquis mihi in itinere obi-
gisti pro comite, & forte è poëtarum numero,
quos memini sic suppressis nominibus, & dissi-
mulata sententiâ, tu multuari solere. G E.
Non è poëtarum, aut larvarum genere, ó bo-
ne. magnus numerus est eorum qui vestram
A 2 salvam

salivam lingere nolunt, præter poetas. R. Dic
igitur, qua de causa hoc iter susceperis, & quid
mibi tam arctè ac mordaciter adhareas, ut latè
anguem stationem non mutes, sed veluti iugo
iunctus, cum titubante labascae, euntis vesti-
gia subeas, sæpe etiam priusquam ego emovero
pedem, plansque instat umbra mea ne motu
quidam aut nuntio discrepes. Id enim animad-
verte, dum tu caveſne videam te. GE. Vide-
bis, & quidem citò. Legationis verò meae cau-
sam scies, cum audies actionis initium. Iam fe-
stina, ut recipiaris quòvis. Audio enim stridorem
cardinis, & haud dubiè magni alicuius
meriti anima recepta est. RV. Iam video te
nostrum esse, & hac prima sunt quæ non ob-
scure prolata utcunque intellexi: festinemus
uterque. GE. Ita fiat, quin jam se superi
produunt connexa Tonanti: via non longa est:
& si quid assequor, video nescio quem senicu-
lum, cancellis implicantem canam barbam,
ipse opinor Petrus est, aperiet scio, priusquam
pulses si modò admittendus es. Nam sic soles,
tu modò compella. RV. Salve sanctissime &
beatissime Pater, ecclesie Christianæ unicum
caput, evangelici sacerdotij autor, unice Chri-
sti in terris, vicarie. PE. Hic homo eblandiri
à me velle videtur cælum. GE. Imò mervit,
& iure suo extorquebit: planeq; in artifex
eris longè alius, quàm Carolus Cæsar, aut
quidquid hominum illius unquam in aula sa-
puit, si quid negare poteris. RV. Tace respon-
sator. Sed quia hoc ostiarii silentio tandem
mysteriis

mysterii, ne dicam monstrum aliter? aperi auctu-
 rum fores, heus sancte Petre, heus Petre. P E.
 Audio jam, & tandem: sed nullus omnium
 eorum, quorum tu me phaleris cumulas. San-
 ctissimum patrem, Ecclesie caput, verum &
 eternum sacerdotem, ostendere possem etiam
 digito: Christi vicarium minimè, multò mi-
 nus ipsius hoc nomen agnoscere. Ego sum
 Petrus, nec capior laqueis ictus piscator: tu
 alium quare, quem ludificeris. R V. Aperi. P E.
 Quàm crasse & imperiosè. Sed unde tandem
 tam lutulentus ades? tam soleatis crepidis,
 tot interulis, thoracibus, togis, penulis, soccis,
 iisque omnibus duplo saffultis insutus? quid
 capite obvoluto venisti iustar morientis puer-
 pure? tam promissis unguibus, ut ligones vi-
 deri possint? illotis manibus? facie planè tali,
 qualis carbonariorum aut figulorum esset? cur
 naves ita munitas sumas? quare iuxta te
 subinde emunxisti ut plusculum niteres? R V.
 Mihi satis emunctus sum, & sic certè (utcum-
 que tu me rideas) Regum mensis non ut con-
 viva, sed numen quoddam tutelare totius
 Monarchie a Jodi, quod dicebam, quod suade-
 bam oraculum eras: quoties quid faciebam,
 ita omnes me suspiciebant, ut cœlique crebique
 potentem. G E N. Nimirum ut templa Aegyp-
 tiorum. pro miraculo eras: praesertim verò
 cùm Maximiliano Bohemorum regi Lovanii
 panegyricum recitares, atque ille tuum bal-
 bum os, strepitumque nausium aspernatus,
 silentium sibi imponeret, exclamans: se tam

quædicturus essas, quàm quæ dixisses, intel-
lexisse RV. Imò Carolus ipse Imperator,
quantopere suorum regnorum tranquillitati
consuluerit, mea nixus sapientia, vel ipse ce-
sus esse posset. Quid enim tu mihi Bohemi-
cum juvenem objecis, apud vicinas Turcas
paulò minus malè quàm Turcicè educatum?
ut taceam interim, quòd quales subditis jam
centum annis fuerunt, non esse absurdum,
regem quoque eorum evasisse: quem dii boni!
quantopere gavisi sumus non accepisse dota-
lem inferiorem Germaniam, aut administra-
tioni fuisse adhibendum, quod non minimùm
metuebamur: sed ita subito recurrisse ad suos,
ac si ex alieno fuiſſet flagellis exturbatus. PE.
Quid de Carolo gloriari debeas, eventus do-
cuit: quòd ab inenante ætate, etiam cum vi-
ge sua periculo, non modò hostilibus armis,
verùm etiam totius orbis invidia, vestra po-
tissimum arte objectus: ante tempus,
vixdem virilibus annis consumptus, radio-
rum regnorum & imperii, cum humani ge-
neris, contabuit. O consultores. RV. No-
stima, quæ tam tragicè ista, etsi depravata
abs te & detorta, deformabatur sis! PE.
Dicam: si tu mihi primùm dicas, an un-
quam ita spumantibus labiis, & densibus
collidentibus in obliquum obtortus, sicut huc
accessisti, ad Casarem sis ingressus. RV. Quid
tua refert? GE. Ego dicam: peculiaris mors
Magistrorum nostrorum est. Talis fuit &
Egmondani, Eccii, Vinconiensis, & Laroni.
PE.

PE. Cuius Latomi? RV. Queris? non
hac transiit? atque inter Cherubicos Seraphi-
cosque ordines, nube alba magis coruscus sedet,
ut meruit? PE. Nunquam vidi, nec pepulis
unquam (quod sciam) has fores. GE. Pru-
denter, homo callidus. Olfecerat enim haud
dubiè, quod iste nunc experitur: quem ab ol-
faciendo impediit narium mucositas, & tenax
pituita, qua semper ad umbilicum usque pro-
pente laboravit. Sed credidit se ad Caesarem
irrupturum: ne putes unquam hac causa
deterritum fuisse. Quinetiam cum hanc
mortem conscisceret sibi, sanguinarii edicti
causa per medias stationes in intimum Phi-
lippi regis cubiculum perripit: cumque non
quale volebat responsum tulisset, objurgatis
passim velut de plaustro consiliariis, subitò
collapsus, in hanc spumam exastuavit: nec
postea aut ad se aut ad suos reversus est, sed
huc enixus est: nihil magis deterius, ut vi-
des, quàm solet. PE. Quod tibi nomen
est? ut cognoscam tam fortem heroa. hucta-
men non perfringes me invito: & erit ista
speculatoria fenestra paulò firmitus obferata,
quàm regis cubiculum, etiam obsistentibus
omnibus satellitibus. RV. Nomen, ô
bone? Non Daphnis ego in sylvis fama su-
per ethera notus: sed quem hisce catbena-
ris diplomatibus impressit sanctissimus D.
N. Papa. rem totam habebis, si saltem ca-
pitales literas oculis percurras. PE. Non
sum Oedipus, penitus mihi a movenda sunt
lumen.

lumina. RV. Lege igitur. PE. Saulus Ter-
sius Cerberus servorum Dei. dilecto nobis in
fisco filio Grovar: Slabbart de Stenckbusia.
GE. Pulchrè profectò & prout esse meretur.
Vides vel sine me hanc peragi posse fabulam.
Omnia, ut video ante nos huc perlata sunt:
& perinde hac si in tabula annotata essent.
nihil fallit. RV. Vt te dii deque perdant cal-
vicium malignissimum, qui si inter homines
adhuc esses, quàm supplicis pœnitentia hanc
lingua petulantiam defleres? Sed video cum
istò moroso seniculo a quibus conditionibus nihil
successurum. tota auctoritate opus est, ut in-
tentiam terrorem: explicabo ipsa, quanta sunt
diplomata. Ecce, nunc tandem inspice, ac lege
exatius. PE. Legi, relegi, inspexi, suffi-
ciunt principia: non sum tam stupidus, ut
non possim ex ungue leonem RV. Sunt à Ce-
sare, sunt à Pontifice Max. ab Archiepiscopis,
Episcopis, Archidiaconis, nec quisquam est qui
non iuri suo cesserit, atque in me transtulerit.
PE. Aperi diplomata iis quorum negotium
agisti, hic tantum unicum libellum agnoscimus
septem seris consignatum, quem aperit Agnus,
& nemo claudit, idem claudit & nemo ape-
rit. RV. Accerse igitur ipsum huc Caro-
lum, ut instrumentis suis testimonium det: aut
(si dignetur interpellari) sanctissimum ac bea-
tissimum patrem Paulum Tertium. PE. Pau-
lum alibi quare, de Carolo nihil est quod sis
solicitus: altius fortasse immixtus est piorum
cossibus quàm ut possis ad ista vestibula ex-
currere.

currere. Satis afflixisti vivum, nec est ut tunc
etiam pace consopitum impudentia vestra in-
terturberis. RV. De Carolo dubitas? at Pau-
lus Quartus missa solenni ad Philippum fi-
lium eius legatione, certo illi nuntiavit, se. pro
ea auctoritate quam Christi dei vicarius habe-
ret in omnia ea quae hominibus post mortem
accidere solent, mandasse sanctis angelis, ut
quàm ocyssem praevenctum purgatorio, rectè
in caelum revenerant: & se compertum ha-
bere, id ita esse factum. GE. Scilicet mo-
mento scivit Paulus illum exivisse. Verùm
eodem momento docere soleis animas acceptas
esse suo loco, aut igitur sine Pontificis beneficio
texuit caelum, aut non praevenit purgatorium.
PE. Sit ita sanè: sed cur tot sumptibus, quod
vix Persarum thesauri sufficiant, in missas &
funebres preces factis, oppugnatum est
purgatorium? quos satius erat remittere mi-
seris subditis longo bello exhaustis, aut saltem
expendere in bellorum usus. Praesertim verò
Erdinando Imperatori oportebat significa-
tum, ut parceret iis pecuniis, quas Auguste
mortuo fratri impendit: quas rectius perdi-
disset in nimis vivos vicinos suos. RV. Tur-
cas dicis? PE. Olfecisti RV. Non ut a-
nima subveniretur, haec observata sunt: sed
ne vulgus nesciens, quòd Pontificis indulgen-
ciae Carolo hac comparanda salutis facilitas
provenisset, ista satisfactionis opera vel illuda-
ret, vel non necessaria putaret, exemplo scili-
cet sancti & iam pii monarcha, praesertim hisce

calamitosissimis temporibus, quibus haretico-
rum machina ista circumflecterunt purgato-
rium, ut nunquam arctore obsidione fueris
pressum vel ipsum Saguntum. Sed quid au-
dio? num potuit hic quisquam intrare, nisi tu
aperis fores? P. E. Vis quadam occulta inest
estis foribus quae piis plerumque animis sponte
parent, quos velut vento quodam & molli Ze-
phyro sublatis, statim nubes quadam alba re-
condit, me non ulterius scrutante: nisi quod
plerumque hac iter fecisse, tunc demum intelli-
go, cum angelorum congratulationibus &
symphonicis modis omnes caeli perstrepsunt.
R. V. Suspicas igitur, non esse admissum?
P. E. Certè ut difficultate ejus introitus non
caveret, multae ac familiares animae aliquando
hic vegulerunt, à malè quibusdam feriatis
monstris satis diligentem navigationem esse ope-
ram. Ut tamen magis propina sperem, ad-
ducor singulari ejus probitate, quae ferebatur
nunquam non ad totius orbis pacem & tran-
quillitatem. Si quid erroris commisit, aut fu-
riosorum hominum expugnatus inopportunitate
exorbitavit, confido summi numinis equita-
tem id imputasse ipsis auctoribus, qui pro illo
commissa luant. Quamobrem ita statim,
transisse quidem illum, nec fuisse excludendum
tam nobilem heron: sed nunc esse eo loco, un-
de avelli nolis, ut ad tam diram perniciem, qua vi-
vus nunquam posuit excusare, saltem nunc
non accedat. G. E. Rectè. R. V. Quid igitur
is ad tam sensata vestibula exenbas calum-
nias?

custos, si sponte se resolvunt repagula, & re-
volvuntur cardines? P E. Vt vides, non om-
nino super vacuus, aut ociosus hic desideo. quibus
& ipse alios ut ingenuos admitto, alios ut no-
chos & huc non pertinentes repello. R V. Quis
id scis, & unde tu hanc animarum qualitatem
dignoscis? P E. Characterem inspicio,
quem alii habent Agni nostri, de quo antè dixi:
alii cuiusdam Babylonica bestia, que effundit
sanguinem sanctorum, & inebriatur ex eo.
R V. Virò signo me agnoscis, quòd ita tergi-
versaris in aperiendo? P E. Nondum per-
lustravi: sed si is es, de cuius potentia hic
nuper quidam gloriati sunt memoriter seneo.
R V. Quos dicis? nam invidere non debes, si
quis fortissima facta mea, quibus sacra Ro-
manorum Ecclesia maiestatem asse rui, ebueci-
natus est. P E. Certè simillimi erant tui,
nisi quòd te ducem suum profitebantur, se
verò sub te militasse: & modò exploratorum,
modò legatorum, subinde etiam licitorum
munera obiisse dicebant, aded non pudebas,
vel quovis modo speram navasse tam forti ac
magnanimo triumphatori. R V. Fortè La-
torum dicis, Atensem, Egmondum, aut Ho-
gostratum, olim bellicosissimos pro Ecclesie
regno dimicatores: sed quorum ego tunc tyro
eram, & castrorum disciplinam discebam.
P E. Et istos vidi aliquando inter primos ma-
nipulos armis fulgentes, cum Iulius Ligur nobis
bellum inferret, totique cælo moliretur exci-
dium: sed hos jam alibi sepelivit alta oblivio.

GE. Ut audio, etiam hic ibit quod illi sunt re-
jecti: siquidem non sunt (ut dicit) huc re-
versi. **RV.** Dic rem ipsam. **PE.** Quid
rem? quasi non ista pauca iam sufficient. re-
centes animas dico, & propemodum eodem mo-
mento huc allapsi, a te ut se mutuò ad so-
cietatem expectasse viderentur. Nam etsi
diversis diebus expirassent, incedebant tamen
indivulsa, satis composito & benè morato ge-
stu, nisi quod aux (ut videre licebat) homo Gi-
gantea statura, pedibus manibusque instar
saginati tam pulposi, vultu crudeliter etiam
in ipsos socios obliquato, oculis erucibus, voce
ad villatici canis rictum tumultuante, non ad-
modum iucundum saluatorem se mihi obtu-
lit. Demogorgon aliquis, aut è Titanum ca-
terva torvissimus videri poterat, quo ego fero-
torem nunquam quenquam vidi: verbum
nullum prolocutus, nec facto ulla signo cur va-
nisset, coepit convellere has valvas, & cum
ego fortè imprudenter progressus prohibere
conarer me quoque calcibus exemplo irati asini
impetebat. Credo vivum non abstinuisse, quin
alibi in ipsa templa & curias vim fecerit. Se-
quebantur tres eum comites, diverso colore &
moribus. Primus fuscus erat planè, mini-
mum à nigro distans: is verbum non prolo-
quebatur. Alter facie plusquam virginea,
vultu blandissimo, curo & candida & molli-
cula voce suavissima: qualem puto Romanos
Cardinales dolere ereptum sibi, si modò no-
rans. Tertius forma non multum dissimilis
erat,

erat, sed vultu simpliciore, & moribus non
ita medicatis, ut alter: hunc admisi, iudi-
cans non inutilem esse civem posse in civitate
pacis: et si character repugnabat, quem inter-
pretabar imprudentissime impressum. RV.
Quo igitur reliquos ablegasti? PE. Post va-
rias concertationes, & irritas in hoc ostium
impressiones, nescio quò delapsi sunt, obsidio-
nem nostram moliri videbantur, idemidem in-
vocantes nescio quem ducem suum quem lin-
gua rabienti, canina litera precipuè roculabatur
ille quem dixi Demogorgon, nam ceteri vide-
bantur detrectare militiam. & purgatorio se
permisuros, donec expiatiores huc redirent.
RV. Quem dicebas nominasse ducem? si ego
sum, legisti paulo antè quis sim, & potes ite-
rum. PE. Non libet. RV. Ducem non
alium potuerunt nominare, quàm me ipsum,
apud quem à multis annis summa potestas
fuit, nec ullata est hereticis clades per Flan-
driam. Brabantiam, & reliquas ditiones,
cujus non triumphus ad me pertinuerint, quan-
quam praelia ipsa per legatos meos in expedi-
tiones missos commisi, de victis semper ad me
Lovanium tanquam ad regni sedem volatum:
ipse cognovi causam, ipse tuli sententiam,
quam remisi ipsis exequendam. PE. Parce
verbis: nam signa declarant te ipsum esse: quis
hic tam magnificè, priusquam veneris, inno-
tuisti. Es, tu dicis, totis triginta annis multò
frustra pepulerunt has fores? qui quotquot
erant, semper aliquid de te magnificè narra-

runt. GE. Ego edere qui dicerentur, nisi
obstaret patria ipsorum reverentia: que quem-
admodum publico gaudio ab his vomitiis libe-
rata est, ita infamia laborare non debet.

PE. Vomica dicis? profecto verè vomica,
nam qui praecebas, corpore omnino inflam-
mato erat, gutture purulento, ut totum sel in-
dentes offusum dixisses, suum fatum medico
imputabas, quem conquerebatur adversariis
suis quàm sibi aequioram, non satis integra fi-
de sibi porrexisset pharmaca, socii dicebant fal-
sum esse, quidquid erat, omnes laborabant livi-
dis anthracibus. quales solent veneno sublati,
aut pestilenti igne extincti in cute exaspuare,
à longè sequebatur nescio qua gilui coloris, vi-
lis & olida animula: quae postquam silentio
eventum expectasset, nescio quò abrepse-
rit. Sed & admodum pridem, se hic qui-
dam plusquam caelestibus laudibus evexit &
is tamen non aliter quàm ebrius morio moti-
tabat caput, qui postquam nihil non habuisset,
me rusticum & stupidum coepit vocare. Pau-
lum verò fratrem meum, non solum exagi-
tabat conviciis, sed & ad monomachiam pro-
vocabat, si esset intus. Nam id dicebat se vix
credere, qui tantum suppeditasset vulgo ad
insaniendum materia, quantum ad obruen-
dam totam Romam suffecisset, nisi fuisset ma-
gistrè provisum. Quem cum ego ea occasione
commotus interrogassem de fide: respondit,
pestilentem esse de fide mentionem, & hoc ve-
neno praecepit motuisse Paulum. Sec. ut fuisset
iustus,

iussus, non mihi aut Paulo nolo nomen dedisse
sed Rom. Ecclesia: qua si praecepisset credere,
maius Ministorum esse sinum Abrahae,
& clivellas asinorum esse caelum, se fuisse cre-
diturum. Nam hoc esse pium, eò quod mase-
riale quodvis mendacium formam veritatis
assumat, iubente Ecclesia Romana: qua etiam
si velis errare, non possit. Quinetiam hoc
addabat, Paulum vel me censore esse condem-
natum hereseos, praesertim ubi de conjugio epis-
coporum movisset scrupulum: quem locum
adeò noxium clamabas, ut se iurares malle
mille viros pugione confodere, quàm semel de
conjugio cogitare. RV. Et mea quidem sen-
tentia piè, qui ad caelibatum servandum, vi-
sandumque conjugium, soleo nostris orgiis ini-
satos hortari, ut quoties sentirent desiderio
humanitatis intumuisse venam, orarent Deum,
ut ab ea imbecillitate liberaret ipsos per som-
nia, & nocturnas pollutionculas. Si ne hoc
quidem prodesset, quod non possent castè,
facere causè, nec admitterent ullo pacto in
animos suos flagitiosam cogitationem de con-
jugio sacerdotum. Nam ut liceret etiam sa-
cerdotibus ducere uxores, tamen vel hac
ratione non admittendas, quod nulla mulier
sit digna tam sublimibus personis, quibus solis
dictum sit: Ego dixi, dii estis, & filii excelsi
omnes. Item illud inculcabam: Et videntes filii
Dei filias hominum, quod essent pulchra, in-
gressi sunt ad illas, intelligendum esse de sacer-
dotibus. GR. Ingeniosè, itaq; usque in hodie

num diem nati sunt Gigantes super terram,
qui etiam nunc oppugnant coelum. RV. Sed
non intelligo quinam isti fuerint, quos ista de-
scriptiones mihi gignunt. GE. Non est mi-
rum, cum tu semper fueris homo omnium mor-
taliū stupidissimus, & rusticissimus: adeo
ut Roberto Bergensi Nobilissimo Principi sus-
cipienti episcopatum Leodiensem, nomine so-
ciorum tuorum dicturus panegyricum, in fre-
quentissima procerum corona non veritus sis
crepitum ventris emittere, existimans hoc tua
aetati & valetudini esse tribuendam. PE. Ha-
ha ha: praestitit sibi ipsi applausum, tanquam
benè peracta fabula. GE. Verum dicis, &
ita pater eius ventis nimium spirantibus sole-
bat occinere, quoties antennam convertebat.
RV. Quid iste garris post sergum meum?
GE. Sufficit hunc solum intelligere: tu perge
expedire, si quid vis. RV. Dic, quid illos,
quos jam antea dicebas, abiisse putas: si non
sunt intromissi, ut innuis. PE. Vbi se haud
dubiè expectabunt. RV. Non intelligo quid
loquaris. Sed possesne mihi istius postremi
edere nomen? PE. Non possem ceridè, nisi
quod, si primam syllabam, quam solam recorder,
adjicias sibilum, hoc fiat. Et videbatur syl-
vam aliquam habitasse, ac foenum fuisse co-
mesturus, si quis obieciisset. GE. Quid
comederis nescio, in cornu semper gestavit, ro-
bus pertinax, impudens, morosus, iracundus
(ut solent imperiti & stolidi) suspicax, curio-
sus, ridiculus: quae omnia tegebat facies in-
rugas

eugas contraria, ut simiam potius quàm ho-
minem dixisses. Qui norans hominem, aiunt,
ab iis ipsis quos sectabatur, colebat, quorumq;
negotium ut symmistes & socius curabat, etiam
videri solitum. Sed quòd probè scilicet morio-
nem in fabula, multa explorans, multa men-
tiens, multa pravè interpretans, prout ipso aut
impudenter se ingererat hominum secretis, aut
ut oblectamento futurus adhibebatur, aut ab
agnatis, quos etiam prodebat, invitabatur, vi-
sus est idoneus quem pro publico otacusta &
delatore haberent in honore. Presertim verò
iste Cavinus dux unice delectabatur, ne non
haberent similes labra lactucas: & convenit
alioqui eleganter inter canes & simias. Erat
& hoc inter amicitia philtra, quòd irrequiritus
Thev sites suis impensis omnia faciebat, curre-
bat, mittebat, nunciabat, ibat injussu in rem
presentem, subrepebat in conciones eorum quos
destinabat calumnie, latitabat in populo, as-
sidebat inquisitioni, subcribebat actis, dicebat
testimonium. Atque hac omnia generoso istò
duci gratis, cuius tamen nomen, ut precipue
persona ad emungendum Casarem pecunia,
ponebatur in rationibus: nam hoc ferabat in-
doctus asinus, & chirographa dabat, quibus
si satisfactum fatebatur, cum nihil accepisset:
contentus honore societatis, & sibi blandiens
Zelo conservanda religionis. RV. Quid sibi
hoc vult silentium? cur non admittimur? PE.
Ego satis multa audiui, quæ præstaret abs te
non esse facta: sed ut video, sua aures parùm
intel-

intelligent quid alii loquantur. GE. Ita soleo.
& ad huc ingenium obtrinet. RV. Cur hic
diem consumimus? cur tu non aperis? PE.
Ne tu intres.

GE. Nec hoc audit, nisi stupidissimus
esset, & inter nauticos boatus editus, animad-
verteret utique te labra movere. PE. Nondum
scio qui sis, nec qua fretus virtute huc accesseris
ex te audiui, ut soleo ex illis quibus non
sponte patet hac janua. RV. Poteras legisse.
PE. Poteram, si tu permisisses, ac non inter-
surbasses legentem. Die tu ipse. RV. Sum
Ruardus Tappart ab Enchusia, septem libera-
lium artium magister, sacra pagina Doctor &
Professor, Decanus Capituli D. Petri Lova-
niensis, nec non ejusdem alma Universitatis
Cancellarius, autoritate sacrosanctae Apostolicae
sedis Romanae, & Majestatum, primum Ca-
sareae, deinde Regiae, per universos districtus
ditionum partium inferioris Germaniae, & di-
ocesium in iisdem, Inquisitor haereticae pra-
vitatibus, generalis & specialis, plenariam potes-
tatem habens, cum potestate delegandi & sub-
delegandi, directe vel indirecte, mediate vel
immediate, prout ratio ipsa postulat: Catholi-
cus, orthodoxus & fidelis filius sacrosanctae
praesentis matris Romanae Ecclesiae. PE. Ego
sum Petrus, cui dictum est Pascere oves meas.
cetera tua terribilem mihi nauseam mo-
vent, nec libet de singulis percontari. Illud
dic mihi, cur ista de scripto recitaveris: non te-
nebas memoriter? GE. Memoriter? vix

praecunctis verbarepetat, nisi corrupta, adeo
ut seipsum nunquam nisi pro Ruaro Suar-
dum appellaverit: & nisi diplomata iulose
suos legenda semper exhibuisset, haecenus à
suis ortus creditus fuisset. Praemonuerat hos
mater Professores, cum primum instituendum
adduxisset. Alioqui ex ipsius ore nunquam
potuisset intelligi. Vides ipse ingenium, &
audivisti haecenus suilla litera perorantem.
quere nunc de singulis. P E. Non libet, ut
dixi: eloquatur, si velit, quo si sus merito coe-
los pulsaverit, & qua se titulorum parte pra-
cipuè venditet. R V. Inquisitionis. G E. Hoc
audivit. P E. Num tu igitur nobis Minos ali-
quis, aut Rhadamantibus ades? R V. Nec Mi-
nos, nec Rhadamantibus, nec Hercules aliquis
hydrarum decollator, aut taurorum domitor,
aut draconum strangulator: sed haereticorum
oppressor, Catholicae fidei propugnator, sacra-
rum scripturarum interpres profundissimus,
disputator subtilissimus: patrum auctoritatis,
Synodorum, Conciliorum, & Sanctae sedis
decretorum defensor indefatigabilis: non Au-
gia fabulosum stabulum, sed fontes catholicae
religionis ab haereticorum spurcitio repurgavi.
G E. Indicat res ipsa: praesertim calcei tui osten-
dunt, quàm purus purgator fueris. R V. Non
Erymanthaeum aprum, sed Saxonicum caprum,
devastantem vineam Domini prostravi. G E.
Scilicet, ille cernua non habuit, & statim se de-
didit. R V. Sed ne longum hic remoret ipse
introitum meum, brevissimè explicabo studio,
labores,

labores, certamina, expeditiones, victorias ac triumphos meos, ut gesta sunt omnia. GE. Narra, ut admittaris: sicut & tu admittere ad excusationem soles, de quibuscunque vel Baccalaureus aliquis tuus, vel coquus monasticus, vel stercosa anicula semel oblique somniasent. RV. Natus, ut ab initio incipiam, ipsisque quod aunt crepundis. GE. Ab ovo Leda, aut si mavis matris tue: ut soles in scholis, quum Euangelium Ioannis nono demum anno absolveres. RV. Natus inquam Enchusa, oppido Hollandia clarissimo, anno 1485, regnante Casare Friderico III. Pontifice M. Innocentio octavo, indictione 4. Mensis Februarii, die 15. liberaliter sum educatus. PE. Tu Enchusa? RV. Miraris, in urbe que perpetuò nautarum clamore tumultuatur, & fremitu ipsius maris quotidie obsurdescit, tam quietum & speculatum edicium esse ingenium? Anacharsis inter bubulcos & opilioes Scythia natus est, & in capitis, nidiq; brutorum animantium nascuntur preciosissima gemma. GE. Quàm preciosam inveneres, si quis refringeret tuum cerebrum. RV. Natus inquam mediis Bacchanalibus. GE. Satus medio Maio, cum mala nubunt, ut vulgus ait. RV. Cum singularis est parentum nostrorum hilaritas. Instruentes enim novas navigationes, spe veris, paulò liberius inter se vivunt, ut statim valedicturi. PE. Quid iste garris? GE. Ut soles, quod in buccam venis. Sed intellexisti credo, cum nauta (inquit)

quis) vino & exoticis cœvissia inflati, arctius
complectuntur uxores suas. PE. Ebrui nautæ
filium dicis? GE. Apparet: & quidem
absente patre solum. id enim ipse facitur,
cum dicit, ibi maritos novo vere expeditionibus
navalibus abesse. Sed creandi opinor se eodem
complexu & seminari & edi in lucem. PE.
Nosti tu hominis patriam? GE. Novi hono-
rificentius quàm ipse: qui ut se miraculo ex-
tolleret, modò eam Scythiis & belvis compara-
bat. Civitas est, quæ præter navigantis præ-
rogativam, quæ ex omnibus mundi plagis in-
usus totius Germaniæ convehit, quicquid est
ubique laudatissimarum mercium, præter
etiam instruendarum classium & navalibus
præliis decertandi peritiam (quod Galli, Got-
thi, Sæthi. & Cimbri, hæc rariò magna suo-
rum clade sunt exporti) etiam magnis inge-
niis & in omni disciplinarum genere versatis
nunquam caruit. Sed quemadmodum in cor-
poribus formosissimis etiam lentigines, pustulae,
& sæpe fistulae apparent, quibus quidquid in-
est mali, tanquam per canalem evacuantur:
ita ista totius patriæ stultitiam, quancunque
durante nebulosa bruma, nauseabunda illa re-
miorum crapula eructavit, in se tanquam in
cloacam defluxam, evacavit. Hac erat de-
vini ingenis limpida scaturigo, quæ illi ad stu-
dia sophisticæ & mysticæ Theologiæ intima
adyta paruit ingressus. O dies festus naves
lapillo, &c. Porro & quæ eodem tempore
constellationes fuerint, quæq; earum influen-

sia, non est Petre silentio praterendum. Sol
Piscium auxilio nascebat inter Capricornum
& Taurum, ingeniosissima signa: Luna pa-
siebatur eclipsim, qua doctissimo Magistro
hand dubie in ascendente fuit. Saturniculus
& caput Martis arctissimo nodo conjungeban-
tur sub cauda Draconis. Notum est omnibus,
quanti tunc legumlatores soleant in laetam
edi. Opinor sub eadem coeli statione olim na-
tos fuisse Thersiten Homericum, Maroniamum
Choroebum: & reges quosdam laudatissimi
nomine, Midam illum Phrygium Gordii bu-
bulci filium, sed astrorum potentia regno
positum: & Claudium Romanorum Impe-
ratorem. Sed istum salem futurum jam diu
ante prädixerant, qui horoscopum eius sup-
pulerant. Frat. Franciscus Monachi Mi-
norita, & Cornelius Scopperus, ingeniosis-
simo Mathematici. PE. Miror matrem
meminisse qua hora edidisset infantem. siqui-
dem ipsa sensu caruerat pro dolore: patrem
alta consopierat ebrietas. GE. Patri-
mos erat ad horam tertiam saburra parte exo-
nerare alium. id illi tunc incidere in idem
momentum, quo primus vagitus infantis au-
ditus est. RV. Quid iste tam dissolute garris?
aut silentium impone, aut mihi aperis. PE.
Neutrum faciam: tu perge narrare, si libet.
RV. Natus igitur in clarissimo Hollan-
dia emporio, nec infeliciter educatus, ut
breuissime dicam, quibus rudimentis ad hanc
plusquam angelicam illuminationem vene-
sim.

rim, primum in vicinis patria locis, diligentis-
sime perceptis omnibus in qua ad Grammaticae
institutionem, cum ab Alexandro, tum ab Syn-
thenio diligentissime sunt tradita: nec minus
exacte satis intellecto Petro Hispano, cum o-
mnibus glossis & commentatoribus eius: ut
ad altiora tandem conscenderem, Lovanium
sum à parentibus ablegatus. Ibi statim in ma-
triculam studiosorum receptus, sub acutissi-
mis magistris, quorum nomina nunc non teneo.

GE. Tuo more. RV. Philosophia coepi
operam dare, doctissima usus interpretatione
Thomae Schoti, Aegidii de Romano, Holcoti,
Bricoti: Donec M. N. Iohannes Briardus
Asensis, Nicolaus Egmundus, & Godscalcus
Rosamont, alique doctissimi magistri, me
magisterio artium insignitum per Petrum de
Taranta, Bonaventuram, Gabrielem Biel,
praefatosq; Thomam & Scotum, ad sacrosan-
ctum doctoratum Theologiae subveherent. Nec
mora, evestigio cum tam veteranis athletis (et si
adhuc tiro) ad summas cathedras euectus, (pen-
sabam enim infirmam aetatem praecoci pruden-
tia. GE. Ita est.) RV. Ad legationes sum
amandatus. Commodum tunc Lutheri &
Zuinglii haereses pullulabant, ac gratiose versa-
batur prodigiosis libris adita in manibus homi-
num. Hoc omen mihi omnes accommodabant,
clamantes me natum esse temporibus omnium
maxime necessariis ut qui magis ad ista propul-
sanda desiderarer, quam olim Camillus aut
Scipiones ad eripiendam Rempub. Commen-
dabar

dabatur precipue, quod gentium Poetarum &
Oratorum scripta, precipue vero Erasmi, tunc
falcinantis puerorum passim ingenia, cane pe-
jus & angue odissem: quod vocum significa-
tionem, & Ecclesiasticae latinitatis puritatem,
puer non à Terentio aut Cicerone, sed Germana
gemmarum & Catholicae, artem epistolandi
ex Carolo didicissem. hinc divinabans etiam
tunc Astronomi futurum, ut prima & extre-
ma istorum malorum viderem. quod tamen
Deus avertat. Imò qui propheticae inter nos
sciebant, plus inesse istis omnibus signis praesa-
gis dicebant, quàm quod Hercules in cunis
duos dracones confregisset. Tales divini in
nostro ordine erant tum non pauci. G. E. Scio,
quot Elephantes in arundinibus nidificant.
R. V. Recordabantur & matris meae, piissimae
matronae, quae cum me in paedagogio traderet li-
beralibus artibus instituentem, narrarat, me,
sum puer essem sedecimannorum, vixitum
biennio ante quàm me adduceret, nondum di-
gnovisse inter vaccam & molam farinariam,
inter aquum & onerariam navim, quae tamen
omnialicuius quotidie in pomeriis & portu non
sine patria inspicere: nisi quod equorum mo-
dicus apud nos usus, quamobrem & Dießi
oppido Brabantiae, cum Levanium deducendus
incidissem in forum equarum, matri ostendi-
tum monstri similem, quod vaccae carerent cor-
nibus, non animadvertens equos esse. G. E. O
vere pistillum retusum, & hominem pistinis
magis natum, quàm ullis litteris, ne dum sacris,
quod

quod saepe non veritum est dicere in publico Ma-
gistrorum coetu Martinus Dorpius. RV. Hoc
igitur dicebat Nicolaus Egmondanus, vir an-
gelica visa, carissimum esse signum, quod con-
temptis omnibus mundanis & terrenis rebus,
altius per speculationem in coelum subvectus,
perpetuò deinceps essem cum ipsis angelis collo-
cuturus. Eos enim dicebant theologos illumina-
tos, è mediis cogitationibus in extasim extra-
ctos, in coelum inferre ad communicandum de
rebus divinis. GE. Vi solent & molas fru-
mentarias, & elephantos Indicos. PE. Ve-
nisti nunc tandem ad eum locum, ut dicas quid
tum confirmatus eruditione, atate & magiste-
ris, bona rei gesseris. RV. Gesserim? quid
aliud, quàm quod prius dixi: omno ingenium,
vires, valerianem, consilia & studia contulì
ad expugnandam haresim Lutheranam. Ea
(nobis pra occupationibus nostris & disputa-
tionibus, quibus investigamus, quod pennae
sint in alis Angelorum: & quia alas Angelis,
hoc est, plumas habent, an Deus prius feceris
ovum unde exclusi sint, sicut caetera aves, an
verò per verbum. Fiat, voluntariè creaverit,
& non ordine natura? Item, quod nodos sive
juncturas habeant asaboli in cauda: & an
Lucifer habeat pedes sicut bufus, an sicut gallus
gallinaceus: & talia multa, quorum tunc sub-
limiter investigandorum occupationibus nobis
distentis) late corripuerat orbem, & praesertim
Hollandicam gentem nimis credulam, & pas-
sim ad haurienda venena vagari solitam. Igi-

Bar adversus hunc hostem, prima mihi expedi-
tio fuit in Hagam Hollandia, quô tunc nostro
jussu adductus erat ex primis istorum latro-
num antesignanis Iohannes Vordenas, homo
nomine omnium pestilentissimus, quod au-
sus esset esse primus. Duces nostrarum copia-
rum erant, Nicolaus Coppinus, & Godscalcus
Rosemont: ego legatus obibam divûm iussa, ut
aliquem triumphum ageremus, donec hostilem
agrum depopularentur Nicolaus Egmundus
imperator fortissimus, & Gerhardus Viananus,
theologus quidem, sed non satis idoneus ad hoc
bellum, quippe paratus ad veniam dandam,
aut mitius interpretanda, de quibus accusaban-
tur perduelliones. P E. Quid igitur tam im-
bellis miles vobis ad tam incusum bellum con-
sulit? R V. Nobis ceriè parum, sibi plurimum,
siquidem quos ita absolvebat. clam ingenti pe-
cunia emungebat. Quod cum olfecisset M.
N. Egmundanus, Lovanii interrogatus an
Christi essent in Hollandia omnes haeretici? pla-
nè, inquit, & M. N. de Viana habet adhuc vi-
vos carbones in pera sua. P E. Talibus carboni-
bus ego nunquam sanavi egros, sed dic qua ad
se pertinent, quid de eo hoste statueris (cum
vincto enim, ut dicis, conservisti is praelium) &
quid erroris ille defendærit. R V. Error, si ad hac
tempora compareretur, non eras maximus, pote-
rat dimitti, sed uxorem duxeras. P E. Et ego
quid tum? R V. Tu ante apostolatium duxeras, et
ipsa vocatio Christi pro irrevocabili dispensa-
tione erat. præterea nescio an Sacerdos fueris. P.

Diis

Diute perdāt stolidissime gurgēs. expecto finem
belli: non n. quæram, cur tot sacerdotes iactent
se successores meos, si ipse Sacerdos non fui.
RV. Communibus suffragiis in unum collatis,
capitis damnavimus, & combussimus. PE.
Sacerdotem? RV. Degradatum, & flava
morionum cuculla indutum. PE. At stulti non
peccant: innocentia is habitus est. Cur non
militari potius habitu induistis? PE. Pec-
carat ante hunc habitum, & venia propone-
batur, sed dixisset esse concubinam suam, & lap-
sum humanum excusasset, non Sacramentum
Laicorum pro se interpretatus fuisset. PE. Est
igitur per vos tutius, esse scortatorem, quàm
maritum. RV. Non est omninò tutum. nam
& officialis & Decanus pœnam infligunt.
GE. Marsupis. RV. Hoc tamen omnes sen-
timus, & ego saepe in disputationibus sic Bac-
calaureorum pugnantes argumentationes de-
finivi, tolerabilibus esse in Ecclesia, ut unus sa-
cerdos ducentas haberet concubinas, quàm
unam uxorem. PE. Qua hoc ratione?
RV. Quia enim mater Ecclesia nulli pœns-
tenti claudit gremium, & gaudent ob hoc
angeli in cœlo. Iam qui concubinis utuntur,
sciunt se errare, nec defendunt delictum suum,
& spes est venia: qui uxoribus, non agnoscunt
erratum, sed defendunt è scripturis, ut
nullam spem dent resipiscientia. Præterea
concubinarum consuetudo rescindi potest, uxo-
rum non ita. PE. Quidni? Nam si sacer-
dotem taceat uxoris, proclive est hoc nomine ei

veredere, quod inter personas non idoneas non
potuit constare conjugium. quid requiritur re-
scindi, ubi nullum est vinculum? Pontifex
irrita facit matrimonia, quæ in cognatione con-
tracta sunt: ut patuit exemplo, in illa Mech-
silde, quæ sedi Apostolicæ meum patrimonium
dedit, non Constantinus. Cur ergo in istis
sanis facitis vinculum? cum etiam antè dixe-
ris, inter personam angelicam & scropham hu-
manam, qualis comparitio est inter Sacerdotem
& mulierem, nullam omninò esse proportio-
nem. Quis illud absurdum, quod, ut patri-
monia nobis suis relinquat, nemo sit sacerdos
qui non legitimationem eruat, idq; etiam vera
matre, qua obsecro fronte legitimantur nobis,
quamvis mater manet meretrix? an hic nihil
illa valent, quæ in scholis dicunt vos tradere, de
velationibus? Quid, si non hoc est de tribulis
colligere ficus, & de pumice oleum emungere?
RV. Nemo unquam nostrum ista tam pro-
fundè cogitavit, nec ego providi tantum in te
esse argutia. Si quidquam admittitur erroris,
saltem bono Zelo ista apud populum dicuntur
asseverantius, ad deterrendos imbecilles puella-
rum animos. PE. O deterritores, sic pisces de-
terrentur hamo: interim boni viri malo Zelo
pereunt. RV. Dicis ista tuò inter cancellos
tuos: si apud nos effutisses, non tantum vale-
ret tota inferior Germania ad te excusandum,
quantum nunc illi te inveniunt. PE. At illi can-
celli adhuc tibi non parent. Vos verò, ut ex te
audire, fortiter exussisti hominem. RV. Exus-
simus.

simus, contempto etiam magistratu totius pro-
vincia, quem à iudicio exclusimus. P E. Quid
illi boni viri ad hec? R V. Miserti sunt, sicut
& universus populus usq; in hodiernum diem,
& subvenissent haud dubie legibus, nisi Caro-
lus Imp. edicto exarmasset leges, & advocato-
rum operam hereticis ademisset: quo uno muro
hactenus nos tutatus est. Quanquam nunc
demum metuo, ne posteris meis hoc gaudium
non sit diuturnum. Vidi, vidi enim (proh do-
lor) jam dudum nos odiosos fieri, qui sponte ne-
gotium nostrum promovebant, avertunt aures,
nectunt moras, proferunt excusationes, dant
contradictionibus locum: quod non solet fieri.
postremo (quod pessimum est) ipsi magistratus
etiam conspectis nostris diplomatibus fiunt su-
perbiores, ne obtemperant: moriantur illi ve-
teres signiferi, surrogantur qui è longinquo re-
versti, nullum non venenum tamen si dissimu-
lent, hauserunt ex hereticorum fontibus. Nam
tamen si se manifeste profiteri non audent, for-
mas tamen nostras in dicendo iure repudiant,
ad leges scriptas omnia examinant, concitant
adversus nos ordines & status regionum: vo-
cant nos indoctos, qui nec principis edictum, nec
nostrum mandatum intelligamus. Ut semel
dicam, omnes vel clanculum favent, vel ab
effusione sanguinis abhorrent: sic enim vocant
hereticorum meritissima supplicia. Quo in
numero Aneuerpienses ante aliquot annos ex-
cusserunt examen sanctissimum, excusatione
(si diis places) addita, quod metuentum esset.

ne abirent mercatorum mensa, et tam potentes
societates dissiparentur, qui tamen pridem satis
se mediocriter gesserunt in puniendis, qui ad
aliquot millia concurrerant ad conciones publi-
cas, tanquam obtenta victoria triumphum can-
taturi. Et est populus ejusmodi, ut non tuto ex-
tremis tentetur, quò tamen si impulisset necessi-
tas ego suaveram Philippo regi, ut urbi circum
fusa exercitu, ne quis exitus patèret vel ad ef-
fugium, vel ad deprecandam culpam, injiceret
ignem: ita futurum affirmans, ut hoc exemplo
deterrentur alie civitates, cùm visura essent,
regem tam parvi pendere, etiam maximas
res/publicas. Ut ingenuè dicam, adeò gliscunt
passim hæc dogmata, cùm clam sum palàm,
ut nisi post hæc bella, quibus nimis securè de-
gunt hæreses, pax fiat, putem graviora discrimi-
na imminere nostris collegis. Sed eram (dis-
gratia) & aliud quiddam, in quo colophon est
scitius expectationis nostræ. P.E. Quia id est
R.V. Dicerem, si tacere posses. P.E. Dixeris non
Petro sed petera. R.V. Expectamus, ut reges
initis matrimoniis & conjunctis viribus, inva-
dant hæreticos, & Philippus superet etiam
triumphos patris. G.E. Isti hæc dii averiant.
Sed hæc stur, ut tandem foedus illud sortiatur
effectum suum, inventum Neapoli in Cardinali-
tis concubina (scribis, de triumviratu Francisci
Galliarum regis. Solymanni Turcarum Imp.
& Clementis Sept. qui ut tertiam partem in
orbis divisione consequeretur promittebat se
etiam Christianam religionem abjuraturum.

Hoc

Hoc est illud foedus, quod cum solus non igno-
raret 2. Carolus Caesar, tamen pro sua innata
lenitate Princeps studiosissimus pacis, nec ini-
micis exprobrare sustinuit, nec orbi publicare:
multò minus se ulcisci, etiam cum posset, con-
tētus Deo permittere vindictam: ut ille semper
propulit, non intulit bella. Cujus filio vos tam
atrocem fabam in caput non cudeitis, ut ipse e-
gressus Gallo aperiat fines suos, charissimum pa-
trium prodat Turcis. Sunt qui olfaciant quid
Gallus coquat: nec sinent optimum Principem
pertrahi ad insidias. RV. Omitte istum Petre:
non sunt nunc tempora, ut permittendum sit
regibus eò perficere, ut ita de successoribus tuis
sentiant, atque olim de te tunc Ecclesiam mili-
tare oportebat: nunc triumphare. hæc fata sunt,
hic ordo, ista rerum periodus, te excruciauerint
impune: adversus nos irasci, periculo sit ne reg-
na amittant, vos oppresserint, dūmodo in nostrā
gratiam etiam Monarchias cōsumant ad extre-
mum usq; hominem. Si nolint, Ecclesia habet
opes quibus ad sui defensionem emergetur sum-
mos reges: habet fulmina, quibus inopinatos
erreat, aut saltem inter se committat. Satius
est universum mundum perire, quàm Pontificē
Romanam semel capitis dolore teneri. Collidan-
tur prophani Cyclopes, dum nos rideamus ociosi.
Sic tibi tuisq; crevit illud talentum, quod sine
auro & argento nobis reliquisti. sic constitutas
res videres, si liberet descendere. PE. Descen-
dat qui volet, tu non ascendes. GE. Id ego di-
vinaui, priusquam iret. PE. Quid ego audiret

conquiescine hoc uno cremato incendium? RV.
Na tu hebes es, audine, quod ne nunc quidem
adhuc extinctum sit? PE. Quid igitur po-
stea? RV. Idem quod antea: nisi fata obsti-
sissent, odiosissima res nos non fatigasset. Ia-
culatus erat cum ante quinque annos Leo Pon-
tifex anathema in Lutherum, ejusque imagi-
nem Romæ combusserat: ille vicissim in sua
Saxonica cathedra, Decreta exusserat, Dreck-
seta appellans. Maximilianus Imp. Augusta
nihil pratermiserat, quod ad conciliandam con-
troversiam attinebat. & successisset, nisi &
Lutherus haberi nominis sui rationem volu-
isset: & Leo Pontifex non sperasset tam late
recens malum grassaturum. Nec tamen despon-
debantur Romæ animi, quo minus retineret
suam majestatem cathedra tua: & haud du-
biè Carolus pridianus Imperator, nihil motus
quodà Fridericus Saxonis beneficio promotus erat
ad Imperium, arma sumpisset: quem ecce su-
bito paratissimum Monarcham occupans bel-
lum Gallicum & Mediolanense. Ita tum,
tam multis annis quibus, illa arma dimica-
vunt, nihil praeclari gestum est, ad annum usq;
trigesimum tertium: nisi quod Bruxella duo
Antuerpienses monachi, cum iactis novi domi-
cilii fundamentis, peregrinam quoque haresim
è suggestu foriter deblatassent, publicè suis
exuste. Debebant hac exempla terrere pestilen-
tissimum Lutherum, praesertim cum isti Au-
gustinenses essent, eundem quem ille ordinem
professi. Verùm adeò nullum ab eo editum tre-
pidationis

pidationis signum est, ut sceleratus carnifex
sceleratis nebulonibus etiam funebrem canti-
lenam tanquam martyribus occinerit. Pro-
trusi tunc sunt ad palinodiam Cornelius Gra-
pheus, post non ita noxius: & Nicolaus Busco-
ducensis, qui tantum absuit ut nostrae lenitatis
vetuleris gratias, ut postea in Daniam profe-
ctus, ibi in haesin pellexerit, qui paulò ante
Henricum Zutphaniensem temere illuc dela-
tum publicè primò lapidaverant, deinde ex-
usserant: adeò stultum est haeticis etiam me-
liora pollicentibus habere fidem. Tum primùm
haeticorum crista creverunt. Indigebat mi-
lite nullo non loco Imperator, in Belgio, ad Py-
renaum, Neapoli, in Insubria. illi observata
occasione postulabant comitia: inventa mora,
exposita querela: nemo ad equum adduci po-
tuit, qui non iniquum obtinisset. Infandum
regina jubas renovare dolorem. GE. Cum
Paula Tertia sibi sermonem esse putat. PE.
Perge. GE. Romanas ut opes & delectabile
regnum Germani eruerint. RV. Quis talia
fando temperet à lachrymis? In absentia Im-
peratoris, Ferdinandus, si quid vellet obtinere
adversus Turcam, nihil non cogebatur pollice-
ri, jurare, signare, donec invictis propemodum
famis Protestantium fœderibus (sic enim sum
se magnificè & protervè appellabant) jam for-
midabiles essent, & pace inter utrumque mo-
narchiam constituta, illa perpetuò detestanda
Comitia Augustana apertam & confidentem
haeticorum confessionem Casari offerrent.

In idem precipitium, et plusquam angustis tem-
poris articulum incidit illa Viennensis obsidio,
longaq; omnium terribilissima in Austriam
expeditio. Quid tum facerent nostra causa
Principes, qui foris sitientissimum Christiani
sanguinis latronem expectabant, domi quò fœ-
dera spectarent ignorabant? Ferdinando copias
& opibus Germanorum opus erat, ut non mi-
nus adversus Lepusensem comitem, quàm Tur-
cam, regnum Hungaria assereret. Quid difficile
fuit, quo minus quidvis sibi promitti vellent,
qui omnia passim faciebant promiscua, hac fi-
ducia, quòd ab se nihil non pendere considerent?
Quid de rusticorum conspiratione dicam? qua
etsi primum in Germaniis orta, non nisi ipsam
patriam petere videretur: tamen, nisi quos
tunc oderamus, is ea arma compescuissent, a-
ctum de Gallia etiam & Italia fuisset. Hoc tum
cardine pendebat majestas Ecclesie: & metus
erat, ne cum his factionibus Germanicorum
Principum autoritas conjuncta, iterum ali-
quam barbariem ultra Rhenum et Alpes effun-
deret, ut olim Attila, Totila, Theodoricus Ber-
nensis, & alii complures: quorum nomina
assiderem, abhorrerem tamen ab enumera-
tione. Tantis igitur occasionibus Hæresis usi,
Cæsari distento & nusquam non obstupefacto
porrigebant supplices libellos, edebant (ut dixi)
confessionem, provocabant ad Concilium, po-
tebant de suo instituto cognosci. Quid multis:
ed protulerunt, ut & fœderata haberens omnia:
& armariam cogitarent, si quis vellet durius.

Nec

Nec erant tamen laturi impune, quum ecce iterum cum Gallo bellum, quem ut Imperator proscribendum curaret, viresque in eum totius Imperii concitaret, quid promiserit, non ausim dicere. Certe illi postea nihil non deblaserant, tanquam non fuisset ipsis servata fides. Ventum tandem est ad colloquium Karisbonense, ut res permitteretur collocutoribus & arbitris. & hic parum aberat quin perissemus, adeo stolidè & imperitè nostrarum partium collocutores passi sunt se ab illis circumveniri. Sed huic malo nos, licet haud satis honestè extricarunt Cardinalis Contarenius, & Ioannes Eccius. Tum verò Caesar, ut vidit se omnia frustra agere, cogitabat, quidem vires suas experiri: sed qua fronte id faceret, non videbat. Nam si per fidem toties datam (quanquam haereticis non est servanda fides) & Gallicum hostem licuisset, ab initio maluissemus Caesarè armis decernere, & inter media tela volitare, quam nos inter argumenta, quibus semper coacti sumus cedere: adeo, ut quoties cum opificibus & nautis suis cōgrediondum, semper obmutuerimus. Interim ipsi nullum non movebant lapidem, ut Caesaris causam suam probarent, ut saltem liceret intò nobiscum agere scripturis. quod nusquam non clamabant, & quidem cum multarum gentium applausu. Impulimus tamen Apostolica tandem autoritate, excusantem, reluctantem, praetextentem quidvis, ut conscripto clam milite caneretur classicum. Nec illi segnes ad arma provolabant: fuissetque ipso belli initio de nobis

bis conclamatum, nisi Deus imperatorem in
medii hostibus, peculiari plane miraculo pro-
pmodum inermem servasset. Quid multis
multorum ante animi labascebant, alii clam
fauebant adversariis, alii etiam in medio no-
stri proficiebantur hostilia: quum ecce vere an-
gelus Dei pro nobis pugnans, paucis mensibus
confecto bello, civitatibus deditis, agris vasta-
tis, utroque hostium duce capto, acclamare no-
bis dedit omnibus praeclarissimum illud Iulii
epinicion: Veni vidi vici. Clamaverant illi
huiusque Concilia, pugnant scripturis inve-
carant primitivam Ecclesiam, perturbaverant
penè ad Indos usque mentes hominum: quis
tum de nostra causa dubitasset? PE. Cur in-
gemiscis? RV. Non ingemiscerem? plora-
bunt, qui me sequentur, in perpetuum. Cum
recordor, quot precibus & sacrificiis solenniter
peractis, quanto precio, quot consiliis, & no-
turnis pervigiis, hoc bellum nobis contiterit,
à quot Pontificibus, Cardinalibus, Episcopis
& Monachis quanto tempore agitatum: quod
solus Paulus Tertius plusquam momentanea
opportunitate observatum, impediens nun-
quam non aliis discordiarum tumultibus, tan-
dem concitare potuit: quot angoribus nobis illa
constiterit victoria, quot desideriis exoptata,
quot gaudiis, plausibus, osculis excepta, quàm
imprudenter à Carolo Casare è manibus amissa
sit, quàm periculosis mutationibus neglecta,
heu quae sufficiant lachrymae non mihi si lin-
guae centum sint, ora quæ centum. Pro supplicio,
quod

quod sumi oportebat de hostium ducibus : pro
restitutione auita religionis, pro qua depugna-
tum erat : pro tot praeclaris exemplis, quae in
haereticos erant edenda, proditi omnes videlicet
libellae Interim : quem tamen adhuc a-
grè reciperent victi, vos verò ut haereticum
placuit damnaremus : tamen hoc modo compo-
sita pax est. P E. Isti homini, ut video, nihil
displicuit quàm lenitas tantè Principis. Ad
hac est illa virtus, quae etiam leones in subiectos
commendat : ne dum reges quibus sufficere so-
let vicisse, ac non etiam perdere. G E. Rem
acutestigisti : atque haec sunt unica istorum ho-
minum vota, ut cum ipsi nullum in se magi-
stratum agnoscant, tamen summis orbis mo-
narchis abuti cupiant pro carnificibus suis.
P E. Pergamus audire, non enim finem fa-
ciat, donec stomachum suum euacuauerit. G E.
Ita fiat. R V. Iam tanquam re bene gesta,
quiescebat bonus vir : nisi quòd, ut quoque
modo placaret animos procerum Ecclesiae, Con-
cilium Tridentinum instaurabat, promittens
se, si negligentia victorie minus placuisset,
gladio executurum quod ibi esset decretum. Haec
erat tum illa suavis illecebra, quae pascebatur.
Durauerat hoc Concilium toto belli tempore,
indictum & coeptum ante bellum, exierant
jam multa sanctissima decreta, salubres consti-
tutiones ad quas suspicientes, cum oportuisset
potentissimum belli ducem, & felicissimum
victorem, cui nos ex praeceperissimis alpidibus non
aliter quàm è mundi arce & specula claudimus

cecineramus, qui & nostris facultatibus auspi-
catuq; vicerat, capitos belli duces ac deditos pas-
sim Principes, quos munitionibus suis spolia-
verat, cogere: ipse tamen reversus (si diis pla-
cer) ad lenitatis et clementia sua ignaviam, ma-
luit non modò integris esse facilis, vere etiam
ipsis captivis: quos nunquam potuit adducere
ut pestilens Interim reciperent, cum licuisset
jure belli vel in pistrinum detrudere. P. E. Cur
non ad eundem modum Philippum regem exti-
mulastis, ut victoris multò honestioribus insi-
steret adversus Gallia regem, quem bis in acie
victum, ad summam desperationē adegerat &
Paulum quartum, quem excidium ejus machi-
nantem, non solum Ostia & aliis munitissimis
locis minuerat, verum etiam in ipsa urbe clau-
sarat aratissima obsidione? Quo modo si for-
tunatissimus Princeps de utroq; hoste statuisset,
pacem haberet, quam majores ipsius semper pe-
pigerunt, nunquam sunt consecuti diuturnam.
RV. Quid tu hominis es, qui Pontificem Roma-
num exuis patrimonio Petri? prastaret Phi-
lippum regem amissis omnibus regnis et opibus,
ad baculum, aut ad manicam redigi, quàm Ec-
clesia Romana unam hanc adiungi. Quod ad
Gallia regem attinet, expediret quidem in no-
stra eum esse potestate: sed his heresibus gras-
santibus non est utile. Noceat quidem subinde
nostris finibus, dum religione consentiat. Quid
si Philippus hostium ditionib. potius, & perpe-
tuam pro suo arbitratu pacē nactus, quiete abu-
satur: levig; impulsus momentò mitigari se sinat

erga hereticos? nonne speciosum erit unum posse
omnia? nec superesse quenquam quem metuat? ut
officium suum faciat? P E. Intellego, ut vestris
palatis mactet aliquid quod bene sapiat. ad hoc
igitur incitamentum prestandum, sunt vobis Papa
& Gallus, perge quod coeperas absolvere. R V.
Igitur ille concilium liberum & œcumenicum ce-
lebrabat, in quo, sine periculo omnes dicerent suam
sententiam, ipse cautione facta omnes ab injuria
defenderet. Mirabamur quoniam ista supersti-
tiosa Principis æquitas evaderet: nec obscura
erant ex omnibus istis promissis, cautionibus,
convocandi, dicendarumque sententiarum for-
mulis signa, quibus olfaceremus plusculum
tribui hereticis. & laici majestatem eccle-
siasticam à laico Nec tamen ille destitit suo
proposito insistere: eoque pertinacia inperbu-
rat, ut cum beatissimus Pater Bononiam eve-
caret patres Tridentinos, & Gallie Rex de-
rectaret concilium, missis protestationibus,
revocationibus, exceptionibus, nulloque in-
juria modo in sanctissimam sedem prætermisso,
declararet se non satis omnia pro nostro deside-
rio facturum. Imò Hispanici Theologi ad eam
insaniam devenerant, ut & ipsi dementatis
exemplo Regis sui, quem nimis pertinaciter
amant, decerni voverint, ut ipsum caput Ec-
clesiæ summique Dei vicarius coactus in ordi-
nem, subiceretur Concilio. quibus & nostri
quidam ordinis clam subscripserat: quem cum
Deus manifesta vindicta subito uno biduo ex-
stinxisset, adjecto etiam famulo ipsius, in nos
calumniæ

calumniā sparsa est, quasi eum veneno sustu-
lissimus, ne tantum flagitium in academiam
Lovaniensem redundaret, quod parum magni-
ficē sensissimus de Pontifice Romano. P E. No-
vi hominem, & hac iter fecit cum famulo,
familiariter mecum loquens, quæ tum geraban-
tur. R V. Transisse dicis? ac non prius igne
purgatorio saltem expiasset, quod eam impiè
sensisset de capite Ecclesiæ? P E. Quid illi in-
stinere acciderit, profectò nescio, cum ego vi-
dissem, agnovi characterem: nec moram inter-
posui, nisi quæ colloquio, eique valde compen-
dioso uterique sufficiebat. Sed quid vos reli-
qui Lovaniensis postea? R V. Quid facere-
mus? musitabamus injuriam, ut qui soli esse-
mus, nec rationem circumspiceremus, qua tuto
progrederemur vel in Italiam, vel per Alpes
reverteremur in patriam, vel cum Hispanis
per Pyrenæum deflecteremus. Ab omnibus erat
periculum. Quod ad reditum attinebat, pro-
testationes Imperatoris, quibus honorificam
hæreticorum mentionem faciebat, satis indica-
bant, eam gentem nimis indulgenter ab ipso
haberi, in qua iam multi eò audacia evaserant,
ut quos paulo conspiratione, manifeste repudia-
rent concilium, cuius etiam nobis satis iniqua,
(ut dixi) leges fiebant. Ea res nobis metum
augebat, ne interciperemur in itinere. Bononia
nos deterrebat mandatum Imperatoris, qui re-
vocabat, etiam veniente Pontifice, patres Tri-
dentum: qui & nos jam dudum suspectos ha-
beant. ut qui cum Hispanis conspirassemus.

GE.

GE Nec meminerant illius praecleari facinoris
incollegam vestrum. **PE**. Dicat. **RV**. His-
pani adeo socios itineris sui nos non recipiebant,
aut palam ruditis & imperitiis accusarent.
Cuius rei praecipuum addecrans specimen in o-
rationeula quadam mea, quam ego (ut eram
etate maximus, & dignitate primus) de nostro
instituto, cum utcumque meo more prosequeretur,
ebsi qui calcem addere & succinere debebant,
crebris gesticulatiunculis (ut facile se Aphyricos
semisatyros praestant) me interpellaverant,
modò ronebos nescio quos meos iridentes, modò
excreationes imitantes, subinde sublato altero
elune nescio quid mihi exprobrantes: quod ta-
men ego nunquam nisi per imprudentiam com-
miseram. **GE**. Scimus, olfecis imprudentiam
suam Episcopus Leodiensis. **RV**. Ita in: ex
Syrtem & Charybæam auribus lupum tene-
bamus: donec tandem ipse Imperator experi-
retur, quid sua illa nocentissima clementia pro-
fecisset. Hunc enim Mauritius dux, bello Par-
mensi iterum involutum, ita praeter expecta-
tionem invadebat, ut relictis etiam sarcinis
coactus sit sua incolumitati consulere. Tunc
versa fortuna est, & repensa gratia pro tot
clementiae exemplis, tot spreis consiliis nostris,
tot datis reconciliatio hosti respirandi spaciis.
Quid tum faceremus? capiendum consilium
erat in re desperata, non quale volebamus, sed
poteramus: pedibus timor addit alas, adven-
tabat Mauritius, vix detergendis ab offa den-
sibus datus spacium: nec diu deliberatum est
quò

quò esset, sed unde fugiendum. Itaque delati
in Venetorum ditionem, utrosque, & Bono-
nienses patres, & Saxonicos grassatores, ut-
cunque latuimus: donec liberato utroque duce
captivo (quod ille perfidus nebulo ab Impera-
toris consternato facile extorquebat) cum ex-
ercitu, qui iam per Argentinensium fines du-
cebatur ad obsidendam Metim. descenderemus
ad nostros. Perit in ea fuga mihi tantum libro-
rum, quantum duobus plaustris vix secunda
Rheni ripa ex inferiori Germania subvexe-
ram, videntibus & subsanantibus me etiam in
itinere pueris, quorum una vox erat: frustra
vehi libros, si non haberem saltem in pectore.
Idem faciebant & protestantium Theologi,
ut omittam, quoties me, ubi advenissem, vexa-
runt Itali & Hispani, quos ob id impios Marra-
nos & impuros Sodomitas dicerem, nisi nobis-
cum defenderent Primatum Pontificis. Illi verò
non intelligebant, me hoc arte fecisse primum,
ut excuterem locos allegatos ab hereticis, qui
sunt valde ingeniosi & mendaces & succurre-
rem meae memoria, quam semper habui valde
labilem. (GE. Dic quod verum est.) RV.
Deinde, ut si quid ab Italici diceretur obscure
& abstruse (ut sunt illi non unquam contra
nostram religionem Ciceroniani) id quere-
rem in Gemma gemmarum & Calepino, quae
vetustissime planè editionis ad id compara-
veram. Hac mala ego in somnis diu antè prae-
vide-
ram evenitura, monebamq; ut accelerarent ne-
gotium religionis, nam impendere magnam per-
surba-

turbationem. G E. Sane enim nauta praesagi
tempestatum. RV. Verum illi suo more semper
irridebant. Acciderat & aliud quiddam lon-
gè infelicitioris ominis: nec id, quamquam gra-
viter terrebat, diutius ad sapiendum profuit,
quàm disparuisset. Disputabant in confesso so-
lenni Patres, de ineffabili virtute aque lustra-
lis, quod non modò aboleret omnia peccata
venialia toties quoties: verum etiam da-
mones fugaret, fulminibusque, tonitribus,
& qualibuscunque tempestatibus succurreret:
intentis in rem, ut parerat. ecce per fenestram
vitream, qua effracto rumbō patebat modicum
foramen, portentum quoddam instar atri ser-
pentis extenuato lubrico corpore prorepebas:
quod ingressum, ubi explicuisset se Magni-
tudinem penè de formis draconis. P E.
Vidisti draconem? RV. Vidi pictum: in me-
dia aula velut filo pendens, multo tenuiore
quàm videretur par esse tanto ponderi, ad nos
conversum: Ne, inquit, turbamini Patres cen-
scripsi hoc ad unco naso meo, & unguibus in-
star harpya recurvis (tale enim erat) sed aquis
animis atque auribus benevolè auscultate, quae
in rem communem dicam. Legatione fungens
ad hunc splendidissimum consessum veni no-
mine Luciferi parentis omnium nostrum be-
nignissimi, & Regis munificentissimi, ut vobis
viris amplissimis, totius inferni coetus, peculia-
riterque omnium ordinum, qui hoc regnum
tenebrarum ornant ac condecorant, nomine
gratias agerem, quòd ut semper, ita nunc
etiam

etiam, omnem operam, studium, laborem atque
consilium comparetis, quo hoc regnum amplis-
simum non modò conservetur incolume, verum
etiam gloria ac amplitudine augeatur. Praefer-
tim verò hoc curatis, ne posthac ullum ab Lute-
ranis, qui id haecenus hostiliter adorti sunt,
detrimentum capiat. Etsi verò non ignorabas
potentissimus Princeps, vos etiam sine se suis
generosos impetus à natura esse consecutos: nec
tam curè habituros quanti sua interesset, quàm
quanti etiam v-stra: ne quod tamen in hisce
laboribus, quos supra omnes vires esse huma-
nas censuit, oboriretur tadium: ecce spiritum
vobis confortationis mittit. Nec plura addens,
subitò subducta in aliam cauda, & à postico,
quod deterrimum habebat, ipsoque Tartaro re-
nebrosius, aperto horrendo hiatu, ejusmodi
exhalavit suffitum, ut nos vix in tempore oc-
clusis naribus, obstructisque omnibus meatibus,
ne intraret corruptissimus aër, vitam in-
ipsam retinuerimus. Aspersi deinde aceto (nam
famuli, audisse nos intus periclitari, irreperant)
refocillatique utcunque, Sancte Genovesa,
quam in desperatione imploraveramus, solenne
votum fecimus: precatique D. Christophorum,
ut, quo esse rebore praeditus, dignaretur his ma-
lis Ecclesiam catholicam eripere, ne insidiosis-
simus hostis tam pios conatus everteret: nihilo-
minus cogitavimus de causa persequenda. P. R.
Ego conjicio, aliquem ex Lutheranorum signi-
foris, vos hoc magico spectaculo terrere voluisse,
ut quod habebatis in manibus praeclarissimum
insistat.

institutum vobis exenteret. GE. Haviolare
potius, Paulum Terisam familiari sibi arte
locum infestasse, ut tamen probabilius formida-
bilem sibi confessum dissiparet Bononiam. RV.
Quiaquid fuerit, non assequor: praecipue si
vim unam cum ceteris, qui semper meas prae-
dicationes irriserant, experius sum. Statim enim
Mauritius hostilia inferens, deploranda scis-
matis autor fuit. Et cum Caesar in Gallos in-
digeret milite. Ferdinandum Turca premeret,
quem strenue iuvando nebulo ille haud par-
vam inuit gratiam, promissum est nationale
Concilium, aut Colloquium potius: quod postea
Vormacia celebratum, cum me palam scriptis
declarante non esse eundem, Philippus tamen
nos eo coegisset. necunquam disturbavimus, qui-
busdam clam conjuratis eorum prece redactis
in nostram potestatem. Quod cum obsecrassent
adversari, decreverunt, ut posterum nobiscum
non esse agendum. Quo etiam nobis nihil esset
optatius, si Philippo regi possemus persuadere,
ut sequeretur exemplum patris. GE. Sapiet
spero, ne quemadmodum pater extremam vitam
gloriam vestram sordibus maculavit, ita et ipse
regna, regisque opes perditum eat. FE. Pauld
ante dicebas, de constitutionibus et decrevis
ante fugam vestram in Concilio Tridentino
factis: ad quem usum ea postea accommodastis?
RV. Reversi in Belgium, multo acerbiora offen-
dimus. Anglia regnum, quod nuper obtigerat
(ut inquit scriptura) regi puero, nobis absen-
tibus se desiderat heresi: facileque fuit, Lu-
therano.

theranorum choragis partim pulsus, partim
sponte ad tanti regni cadaver accurrentibus re-
rum imperitum regem dulcis malis. & novan-
di studio inficere. Hauriebas contagionem via-
cina Flandria, nec erant immunes etiam alie
maritima regiones: inficiebantur Antuerpien-
ses, commercii familiarissimi populi: omni-
noque in promptu erat dicere: Fuimus Troes,
fuit Ilium, & ingens gloria Romulidum: nisi
Deus, priusquam radices agerent nova dog-
mata, e medio sustulisset aelium puerum,
quem nimis iniquo fato ad excipiendos pesti-
lentissimos exules instigarant consultores mi-
nimè boni: ut postea declaravit divina vindicta
eos insecuta. Succedebat tunc faustissimis nostris
congratulationibus Maria regina, invictissima
propugnatrix veteris Ecclesie: quam foelici-
tatem augebant etiam nuptie cum rege Philip-
po, ut iam ad beatitudinem nostram nihil deesse
videretur. PE. Audiam reliqua. RV. Quid
audias? Nescia mens hominum fati, fortisque
future, Et servare modum rebus sublata se-
cundis. Iterum de spe dejecti sumus, heu: pro-
piissima & prudentissima Heroïna regnas in-
epta puella, ab inenarrata aetate mera heresi fer-
mentata, qua si. PE. Quid volebas dicere?
RV. Dicam fortasse postea, non possum nunc
præstare. PE. De actis consilii quæsi veram
cur nihil ad rem respondes? RV. Rectè multa
erant & salutaria: præcipuè, ut monastica per-
sona satisfacerent sua regula, ut templorum
aditimi pavimenta rectè verrerent, imagines
deger-

detergerent, ne pulverulentus horror simplices homines à pio cultu deterreret: lampades repurgarent, ne nocte deficeret perennis ignis: araneos eicerent, & muribus aditum praecluderent, ne qua fieret propbanatio. P.E. Quid mures in templis? G.E. Sapiunt plus quam homines. P.E. Pulchrè hæc omnia: nihil ne amplius? R.V. Ex multis præclarissima duo sunt. P.E. Dic. R.V. Vnum, quod omnes sacrarum scripturarum translationes, & præsertim novi Testamenti, condemnavimus excepta illa vetustissima Hieronymiana. Idem præceptum ludimagistris. P.E. Intellego: sapiebant temerè ex Erasmo. dic alterum. R.V. Decretum fecimus, ut abbates, & monasteriorum patres, alere cogerentur Theologos, Licentiatos, qui in monasteriis sanam doctrinam conservarent: stipendii loco haberent beneficia, ut parceretur pecuniis. G.E. Vi etiam hoc accederet regno Theologico. P.E. Scio adhuc multo præclariora fuisse constituta, si tu meminisses. R.V. Iam recordor: ut episcopi suo ipsi fungerentur munere in concionando, quod si observatum fuisset, nihil haberent Lutherani quod objicerent. G.E. Sic enim oppressis nobilium familiarum patrimoniis, ad vos devolverentur episcopatus, & abbatis, egregios sanè & facundos doctores. Quod si effecerint posteri tui, unum restat, ut artem quoque inveniant, qua regnum filii, antequam avitam adeant regnandi hereditatem, fiant magistri artem & doctores Theologiae.

ant

aut si detrectent, nec possint prætare, sum pa-
palus fulminibus Pontificiis & excommunica-
tionibus commotus ad seditionem, vos ad dia-
demæ, solium & sceptrum subuectos, sanium
non odoret. P.E. Profecto verisimile est.
G.E. Nec immerito. sic enim docuit Plato: o-
portere philosophari reges, aut philosophos reg-
nare, philosophi autem sunt soli magistri ar-
tium, & doctores illuminati: quia sciunt se-
creta naturæ, & disputant de omni scibili fore
maliter, sicut fecit Gorgias Leontinus. Tum
& apud Iudæos imperarunt sacerdotes. Romanis
regem sacrificulum habuerunt. Aegyptiis Mer-
curium appellarunt Trismegistum, quod rex
esset potentissimus, philosophus sapientissimus,
& sanctissimus sacerdos. R.V. Quid tu garris?
G.E. Nihil, nisi quod mox sis editurus speci-
men tuæ parietalis facundia, apud eos qui te
paulò patientius audient, quàm Rex Maximia-
lianus. sed ita declamantem, ut Phalaris olim
Perillum suum ex aëneo tauro, suavissima
planè modulatione. R.V. Maximilianum
ingeminas bladerator imprudentissime? qui
non cogitans se Casaris esse generum, cuius fi-
liam in Hispania puissime sustinuit, ob(er)-
vantissime ab eo haberi oportebat, contempto
etiam patre, & consiliarius regis, Vienna uni-
versum ordinem Ecclesiasticum coëgit inter-
esse concionibus duorum pessimorum seducto-
rum, quos nuper admodum in suggestum pro-
struxit, ut essent buccina novorum in ciuitate
audisque hostibus cincta tumultum: quasi non
esset

esset vicinus Turca. Sed dabit, ut speramus,
poenas: & valebunt aliquid preces, quos D.
Cansius mandavit sua societatis hominibus.
PE. Fac finem de concilio Tridentino. RV.
Ergo & iste faciat finem interpellandi me:
qui nisi narrantem toties interrumbasset, iam-
audum & tu audisses omnia, & ego ut merum
ingressus essem. Librorum etiam hareticorum
interdictionem meditabar, precipue Erasmi:
sed hoc consilium nobis excussit superveniens
Mauritius. Quamobrem dispalati, in Bra-
bantia nunquam destitimus, ne in hodiernum
quidem diem. Et impetravimus utcumque
multa: quanquam non per omnia satisfactum
est nostris votis, ut Erasmus aboleretur, quod
unicis votis exoptabamus. nihil profecimus: eos
censuris clam Regi exhibitis, eludentibus nos
modo consiliariis, modo interpellante Præside
Brabantia, modo frigidam suffundente Episcopo
Atrebatensi nimis Erasmiانو. PE. Cur
non tam manifestos tam necessaria rei subver-
sores vestra autoritate ulsi estis? RV. Non erat
tutum, quid si hoc modo ater canis alienus to-
tam nobis turbasset fabulam? Erant plura
qua dolebant oculis piorum hominum, sed fru-
stra. Ioannes Sleydanus historiam suam de
statu religionis emiserat in lucem: nunquam
hamum ita deglutierunt ulli pisces, ut illud ven-
enum omnes avidè devorabant. Veriebatur
Germanicè, Belgicè, Gallicè, Italicè, Anglicè,
Hispanicè: & ut quidam narrarunt, Turcicè.
nec minus nocebat, quàm omnes hareticorum

libri, quos nunquam à mundo condito Sol aspe-
xit. Inhiberemus? excuteremus manibus legen-
tium? quo id jure? quo prætextu? qua via? Ipse
Casar delectatus lectione obstupuerat, secre-
tissimarum (quas videbat) rerum narratione:
et commendabat veritatem. plus jam impen-
sum erat excudendo aiversis versionibus operi,
quam invenias in thesauris ditissimi cuiusvis
Electoris imperii. tunc demum (si diis placet)
Sleydani nomen ridiculè adjectum est Catalogo
nostro, cum omnes (inquam) ut ungues suos
tenerent, aut potius satietate nausearent. Antè
nihil impetrari potuit. Nominarem quendam
(nisi iste astaret, fortasse eliminaturus omnia)
qui nihil non potest in aula, quem cum admo-
nuissem plus millies, ut in littorali Saxonia,
adempta civitatibus licentia, arces curaret à
rege poni, ut expellerentur è Germania heretico-
rum defensores, ut exureretur Sleydani: non
dum tempus esse respondit. Cum liber jam
apud omnes applausum esset consecutus, gra-
viter me objurgavit, ut delirum et stupidum,
qui non tempora admonuissem. Senti me videri.
quid facerem? O exeat aula, qui vult esse
pius: virtus et summa potestas non coeunt:
Nulla fides regni socii, aulaque ministris. Ea
res coegit nos ante sesquiannum decernere so-
lennem legationem Romanam, ut Pontifex Maxi-
mus, pastor et caput universalis Ecclesiae, au-
toritate, quam in omnes reges tanquam feu-
datorios sancta sedis habet, Philippum cogere
nostris petitionibus acquiescere. P.E. Perfe-
cistiis

cistis igitur? RV. Perfecimus felicibus avi-
bus: nihil omissum est. inter pessimos primus
est Erasmus, ut Christus inter duos latrones.
PE. Facile: parent passim quæ vocatis secularia
brachia. RV. Sunt adhuc, qui non intelligant
vim novi fulminis, inter quos (ut morituro
narrabant Minorita) Veneti & Mediolanen-
ses dicuntur respondisse, ut quos vellet exuri
libros, eorum precium mitteret. Etiam Phi-
lippus difficilem se præbet, non intelligens se
anathemate teneri, si non obtemperet, ut reliqui
omnes principes & magistratus. Sed alia est,
eaque certissima, qua omnia hæreticorum ever-
tantur munimenta, reperta machina. Dam-
navit pontificia maiestas non modò sectarum
libros: verum etiam quidquid est in Germania,
Helvetiis, Saxonia, pariter etiam Venetiis Lug-
duni, Parisiis, officinarum, edicto suo clausit: ut
non sit dubium, quin omnes hæ nationes prope-
diem sint supplices ventura. PE. Vnde vobis
à studiis, precibus, missis, & prælectionibus
tantum otii, ingenii, & memoria, ut potueri-
tis ista omnia annotare? Germanica, Hispani-
ca, Gallica, Græca, Latina: quæ audio vix
centum plaustris vehi posse, etiam si singulo-
rum non nisi unum imponatur exemplar. PE.
Perlegere ais? nec vacavit, nec opus fuit o-
mnia congeffit in bibliothecam suam Contra-
dus Gesnerus, transcriptione saltem opus
fuit. multa etiam examinanda dedimus licen-
tias, baccalaureis, magistris artium, quos
habemus passim multos, & valdè ingeniosos:

multa Monachi, qui abundant ocio, atro carbo-
ne notarunt. Quanquam ne sic quidem cavere
potuimus, quin typographi, homines versutis-
simi, imposuerint nobis: mutatis autorum no-
minibus, vel omissis, vel inuersis, vel etiam
Gracè redditus quæ erant Latina, & econtrà:
ut sæpe coacti simus, quæ antè approbaueramus,
ea damnare post, vix ausi profiteri apud Regem
nostram simplicitatem. Nam ex titulis libro-
rum estimanda nobis omnia erant, cum non
vacaret perlegere quæ intus erant quorum qua-
dam ita etiam erant obscura & ingeniosa (quæ
fraude semper heretici abundarunt) ut quid
scriberetur, non assequeremur. Ad quem mo-
dum turpiter nos decepit Philippi Melanthonis
libellus de Theologia Christiana, qui titulo
Hippophili Melangai passim Senatorum, Præ-
sidum, & nostrorum etiam Baccalaureorum
manibus tritus est: donec amici, qui in Ger-
mania adhuc synceri erant, admonuerunt, ut
habita Synodo consuleremus lexica nostra. forte
enim, ut idem esse Philippum & Hippophilum
deprehenderemus. Nos ex nomine existimantes
alicuius docti & pii esse Itali, eò quòd Ver-
gilius scribat in Italia Hippolytum habitasse,
commendaueramus etiam legendum: donec
constitit, amicos non temerè admonuisse. Dis-
putatum enim gravissime fuit in communè Sy-
nodo, utrum, quod Aristoteles dicit, nomina &
verba transposita idem significare, intelligen-
dum esset etiam de syllabis inuersis. Et cum
multi infinitis conclusionibus urgerent, diver-
sis

sis vocibus diversissimam inesse rationem, ut
cunque res consisteret: afferentes etiam exem-
plum, quo dicebant se vidisse caput Pauli IV.
opere plastico in poculis cervisiarum affixum,
triplici diademate, gemmis & lemniscis vene-
randum: quod si invertisses, teterrimum demo-
nem representabat: tamen placuit tunc potius
odio hereseos pie condemnare libellum, deter-
sere pudore quem prior approbatio nobis asper-
serat, quàm similitudine veritatis dare illi locum in-
ter doctos & studiosos. Alioqui cùm quidam
sic argumentatus esset, Si caput sanctissimi
Papæ Domini nostri (quod in sua specie repre-
sentat sanctam Trinitatem) inversum sit dia-
bolus: ergò Hippophilus facta inversione, &
sic manente, non est idem quod Philippus Hoc
inquam cùm dixisset, non habebamus quod
responderemus. quanquam non erat Magister
noster, ut ingenue fatear: sed quidem ex no-
vellis Baccalaureis. Idem accitit in Cæli Se-
cundi de Providentia libello quidem non ma-
gno, sed pestilentissimo: quem ille nebulo sum-
mum innotescens, Areneum inscripserat.
Nos enim rati esse poeticum, aut grammati-
cum figmentum, non ante olfaciebamus fæcum,
quàm omnia exemplaria essent Lovanii distra-
cta. Taceo de Hutteno, Calvino, Urbano Rhe-
gio, & aliis, (prò dolor) multis, quos nobis
oscitantibus, nescio quibus titulis, ex metamor-
phosi opinor Ovidiana petitis, insinuaverunt.
Et pudefecerunt quidem nos non raro. Cate-
rùm nihilo segniores ob id facti sumus, quo mi-

nus etiam Hebraeorum, Chaldaeorum, Turecon-
sultorum, medicorum, mathematicorum li-
bros nostris censuris subiceremus: quorum o-
mnium jam d. u. nihil editum est, cui non hono-
rificentissime, nostrum alicuius, ut Aristarchi,
& gravissimi censoris nomen appositum sit. Nec
quisquam est aut tam nobilis, aut potens, aut
doctus, qui hoc iudicium effugiat. Ipse Rex,
si libros scriberet, nostra lima tanquam Lydio
lapidi explorandos subiceret: tutumque es-
set, etiam Ajacem Augusti, invito autore,
mactare spongia. GE. Ut vides, non dogmata
dijudicant, sed nomina auctorum oderunt. PE.
Imò video parum illos prohibendo profecisse.
GE. Plurimum, ut multi multos libros istorum
catalogis notatos, sollicitè quærent: quos
antea nesciebant mundo esse natos. Nam Ges-
neri bibliotheca non omnibus erat in manu: i-
sta verò de suggestu & tribunali recitabantur.
RV. Ego etiam post tot victorias, concilia, de-
creta, catalogos, prohibitiones, vice epinicii,
tres præclarissimos tomos mundo Christiano de-
di: quibus tam manifestè & publicè protesta-
vi omnium istorum latrociniorum reliquias, ut
provocatis prolixissime, præcipuè quæ à Cal-
vino & Philippo ponuntur, evidentissimis de-
monstrationibus, probaverim omnia esse falsis-
sima. Natum hoc mihi opus est totis quadra-
ginta annis, planeque (ut spero) reducet omnia
ista schismata ad inconsutilem tunicam Chri-
sti: ut olim patres Hebraeorum consumptis
per deserta non paucioribus annis pervene-
rant

vunt in terram promissionis. GE. Duos tantum tomos oportuit scriptos: unum pro Caleph, alterum pro Iosua. Quam pulchrè verò profecisti stupidissimè homo, ut qui antè deturbantur à lectione edictorum poenis, nunc tunc legant omnia in tuis tomis. factaq; eorum, qua ex illis pramittis, collatione cum tuis prudissimis refutationibus, tantum discant, quantum nunquam antea, forsè enim qui Calvinica & Philippica legissent, putassent etiam vestris contradictionibus aliquid inesse roboris: qui nunc in ipsa armorum collatione vident, utri deficient. Hac est prudentia vestra, qua ipsi obeditis catalogis vestris, & edictis Regis. At plus sapuit Paulus quartus, qui presentibus vestris legatis, non minus eorum qui mentionem haereticorum faciunt, libros coercuit, quam ipsa dogmata: quo de ore etiam tua illi abolerentur, qua ab omnibus Magistris, Licentiatis, & Baccalariis, totis quadraginta (ut sazeris) annis in tuam nomen, velut in publici alicujus lupanaris latrinam sunt congesta. O sapientem & providum Theologum. PE Sed illud jam dudum, dum audio omnia, venit in mentem querere: nunquàmne metuistis, ne Carolus in Germania tot colloquiis, comitiis, supplicibus libellis, actionibus & confessionibus, mutaret sententiam, ac dederet se adversariis vestris? RV. Metuimus sanè, sed valde securè: non ignari, quàm fideliter nobis cōsulisset Had. Sixtus Pontifex, qui illum juvenem instituerat, nec minus quàm alterum naturam indiderat.

Præterea & ipse continebatur in officio suo
quodam metu, ne expiriretur quid possemus in
Italia, Hispania, & interiori Germania. Ac
profectò nisi timuissimus, ne patientia læsa fie-
ret furor, misertique fuissimus, quòd injuriis
Mauritianis, deinde bello Gallico extremum in
senili, & nostris præcipue curis confecto corpore,
consumpsisset animum: non tulisset impune il-
lam in victoria Germanica lenitatem: cum non
modò nefarios hæreticos capite non plecteret,
verùm etiam in libertatem restitueret, haud se-
cus ac si integris rebus fuisset tractatum de pa-
ce. Si enim nihil aliud fuisset vincere, quor sum
opus erat armis? quæ nobis tot constituerunt
impendiis, & dispendiis. P.E. Quid igitur
factum voluisset? R.V. Funditus deletam
Germaniam, principes eorum nò in compedibus
& manuis ferreis, sed rotis & crucibus escam
corvorum: provinciarum dominos, urbium ma-
gistratus, & reliquum ne militatis vulgus Lo-
vantiùm adductos, ac nobis traditos ad palino-
diam, deinde more majorum. P.E. Intellego,
qui & ipse Roma sub Nerone. R.V. Terram
vastatam populationibus, & desolatam dire-
ptionibus, vulpes, lupi, vultures, aut etiam ca-
cedæmones, hæreticis nihilo deteriores habitas-
sent. Ex manubiis & ruinis structa fuissent
nova templa, bombarda fuissent in compansas
conflate, non in Hispanias aucta, si modò fue-
rat aliquis locus dandus reliquis quibusdam
non dum hæresi infectis. P.E. Erant tibi tem-
pla? R.V. Erant, sed prophana à conciona-
toribus

teribus Lutheranis, & cautionibus Germanicis. P E. Hac igitur quoniam facta non sunt, restat, ut quod neglectum est aut male cecidit, sarciatur, quod non prestitit Carolus, à Philippo impetretur. R V. Imò imperabitur aut res nostra non consistens. P E. Bona verba queso. R V. Dico quod res est. Et edita jamdudum ejus rei sunt exempla in magni nominis & nobilitatis viros, quos pridem de publica, & regia cautione, ingressus Lovanium, ut experirentur causam suam nihilo minus eramus in vincula ducturi, nisi se subduxissent. Quid enim aliud, nisi ut nostro jure utamur, si pergant nos ludere qui à consiliis sunt, foriè & ipsi non satis sinceri? Idem fecimus Maria regina, que cum nobis invitis concinatore m aleret, duobus nostri ordinis tyronibus coacta est cedere. Ad modum pridem duos excellentes eruditione & linguis viros, sed in Sabaudia à Calvino corruptos, Bruxella exussimus, deprecante ipso Rege, quem ad commiserationem instigaverant pestilentes quidam aulica nobilitatis Hispani, prater nostram expectationem in ea gente, & media aula corruptis. Taceo de inconsulto & temerario quodam Franciscano, quemadmodum nuper Lovanii sibi placentem suavi dicacitate, uno verbo coëgimus omnia in medio templo retorquere per jugulum. Et quamquam hominem mitius tractari cuperet totus ordo monasticus, nos tamen censoria virgula usi sumus adversus eos, quos nec Pontifex nec Caesar laferunt hactenus impune. An non ista

Sufficiunt, ut intelligant reges, nos à Pontifice,
non ab ipsis habere potestatem, qua anathemate
percutiamus omnes tum Principes, tum Epis-
copos, qui contra nos vel mutant: GE. Suffi-
ciunt: atque utinam edicta fuissent ante triginta
sex annos, ut licuisset clementissimo Monarchæ
vestræ olfacere superbiam pertinaciam, stolidi-
tatem, morositatem, inscitiam, et avaritiam: ca-
visset ante cōflatum à vobis bellum, quod se in-
tellecta, post deformatam populationibus Ger-
maniam, post contumelia & ludibrio affectos
vetustissimi sanguinis Heroes, post exhausta &
varia, prostratae opes, tot forsitan pectora vel mor-
bis vel praeliis absumpta, quibus vel Asia recu-
perari potuisset, post nobilissimam orbis par-
tem, ultimam Imperii sedem dilaceratam, serò
& serò doluit, fassus est, pœnituit, puduit, red-
didit sceptrum: nec voluit impedire, quo minus
refloresceret, quod pravis Theologorum consi-
liis & inquietis Monachorum furis impulsus,
luctu & reatu contristaverat. PE. Quid nunc
taces? ac non ad ista respondes? RV. Num-
quam satis intellexi quæ iste mihi post tergum
deblateravit: & sum alioqui vix compos mei
adeò dira subit cogitato, & concutit membra
horror. PE. Etiam antè præstupiditate (stu-
pore volebam) obmutuisti, quid plumbi habes
in pectore quod non queat ascendere? RV. Non
plumbum pondero, bone Petre: sed totius no-
stri negotii rationes: quæ cum animo meo
revolvo, multo infirmius pendere video, quàm
si tota terra penderet à filo aranei. PE. Ad

paulo

paulo antè impetrabas Philippo, insultabas Frã-
ciscanis, faciebas quod hactenus nemo somnia-
vis Pontifex aut Cæsar: minimum erat quod
et triumphum canebas. R V. Non memini, nec summa
compos mentis, addò video in arctum cogi Ec-
clesiasticum ordinē fatali Angliæ vicissitudine.
Nam hic substituentem, si rite recordor, cum aliò
deflecterem. P E. Perinde est, sed quid vobis
cum Angliæ negotiis? regno planè alieno. Et
quod nec Reipub. nec Ecclesiæ caput agnoscat
præter eum qui imperat, et potitur? R V. Utinam
non esset, vellem equidem: si nihil aliud esset,
Angliæ quæ oceanus quo cingitur liberaffet nos
jam dudum magna sollicitudine, nunc vix Vlyf-
ses excogitet, quid obortus tot difficultatibus in-
rem consuli debeat. Paulo antè dulcissimus eras
ejus insule in medio mari trajectus, nunc trabs
est in oculis: quam nec quo amittamus, nec quo
retineamus modo, inveniri potest, negligere, ac
revellere à nostris ditionibus periculosum est:
conjugere, multo periculosius, quod tamen ne
fiat, non invenio, quæ demum causa aut occa-
sio possit disturbare. Apagete, Comitæ Ger-
manici, libelli, confessiones, colloquia disputa-
tiones, quibus tum tentatus fuit Carolus: hic
illecebra, hic casses, hic laquei, Et clavi plus-
quam trabales: regnum dotale, Flandriæ com-
mercia urgent, gentis utriusque vicinitas, cog-
nata familiaritas, coalita amicitia, antiqua hos-
pitalitas: hæc pueriæ regia stirpis, forma divina,
opibus arcta fulta, certam legitimis hæredis
spem promittens: hæc inquam oppugnant scio

intima regis praeordia, quae si obtinent neque
Hispanorum Zelus, nostrave singulares artes,
labores, largitiones impediant, actum est de
majestate Ecclesiastica. Equidem caelebs fui,
nec quisquam me, qui novit, de conjugio accu-
sabit: tamen audiui quid possint illi quotidiani
congressus. Nos vix toto anno libellum sup-
plicem porrigemus surdo: illa, nulla non nocte
harebit lateri, amplexabitur, dabit oscula ad
quidvis impetrandum philtro infecta, habita-
bit in auribus: nec placebit vox alia, nisi qua
proximo complexu, blanditiis, gemitu, suspiriis,
omnia tentavit: nos Lovanii contabescimus,
rex in Anglia mollior in sinu uxoris suae fove-
bitur. G. E. Quis tam pathetica oratione in-
struxit Chorebum, aut potius Camolum? P. E.
Pontificis fulmine opus erit in cuius verba
jamdudum ab eo regno denuò juratum est, ut
narrarunt quibus admodum nuper locutus
sum. R. V. Ne ride quaso: quasi verò nescias,
illum denuò esse exclusissimum. In Philippum
hoc aliquid esset, quod ad Anglos attinet: jam-
dudum his fulminibus claves opponunt, non
omnino muros. Nam tamen si edictis rescissa
monda sunt, quae Maria restauraverat: ta-
men & exulibus, pessimis erroribus, qui in-
stat aratorum ex omnibus haeticorum an-
tris per Germaniam, alpinae regiones, Helve-
tios, & Frisiam, exsuxerunt omne venenum,
datus est reditus, & in nova regina verba ju-
ratum cum veteri formula, qua Anglorum rex
pronunciatur summum & unicum, post Chri-
stum,

stum, Anglicana Ecclesia caput. Hæc quid
monstri alant, facile olfacimus: cætera adhuc
fraude celantur. P E. At major est mariti au-
toritas, quam uxoris, quid si Philippus regno
potitus, puellam adhuc pro ætate tractabilem,
ab errore revocet? ac matri Ecclesie reddat?
RV. Non est ulla spes: imò certissima conje-
ctura est, fore ut diversum accidat, Novimus
ingenia Anglicarum mulierum, philtum ha-
bent in oculis, assueta ab ineunte ætate commer-
ciis hominum, omnibus rebus se miscant, nihil
minus quam Italicas aut Hispanicas custodias
ferentes. Et est singularis quædam præ natura
Anglorum (quos damonas verius quàm voca-
bulo tam propinquo nunciis Dei appellares) in
istâ virgine animi elatio. Adeò, ut gratulanti
novam regni majestatem Regio legato, atq; ad-
monenti ut religionem à sorore institutam tueri
velleret, responderit, pro ejus voluntate conserva-
turam se religionem, à quo esset ad hoc fastidium
regni, post tot cõtumelias, exilia supplicia suorum,
& propemodum etiam sua, evectâ. Hoc cum anse-
rit, non solio & diademate posita, sed in expe-
ctatione tantum constituta, quos non spiritus ge-
ret, fiducia dotalis regni? cum intolerabilius ni-
hil sit, quàm quavis fœmina dives, nedam re-
gina? quid non impetrabit uxor, quæ etiam da-
tura legibus pœnas, atque ante tribunal prope-
modum posita, mollem sororium permoverit,
ut salvam conservaverit, nec passus sit uxorem
Mariam summo jure agere? Demus, fieri posse
ut non flectat maritum facilem, & uxorem

C 7 pacis

paciscetur pro regno, iurare coges, cavere voles
ne quidquam mutet. Scis quid hactenus imma-
nes Bohemi fecerint, destructarunt omnem ve-
rum in augurationem, nisi obstringerens se Ta-
boritarum & Hussitarum impietati. Ita nihil
profuit, capita tam atrocis tragedie Constan-
tia exuri, moverunt summa deorsum & ima
sursum, concusserunt orbem trepidatione, seces-
serunt à regibus, in ipsum Imperium extule-
runt arma, donec hucusque securi steterant.
Quid est quod nescio quibus mysteris regi Per-
dinando confirmatum sit imperium, parum ut
putant equis, ne quidquam cogitet aususve
in hereticos. Hei quanto maiore animo deus
Carolus noster, nobili Hispanica femine de-
precanti pro marito ob religionem exulante,
respondit, se etiam filium suum, si in ea causa
esset, permissurum Inquisitoribus. Tale res-
ponsum datum est homini, qui triginta totos
annos Imperatori suo nunquam desierat navare
operam: nec inventum ullum remedium
est, quo minus superatis tot mari & terra pe-
riculis, tot depugnatis praeliis, tot transitis nau-
fragiis, canam senectutem, cui extra hoc crimen
vel mille latrocinia, condonari poterant transi-
geret in reatu & squalore. Vix tempero à la-
chrymis, cum recorder illius omnibus nobis in-
terminam usq; mundi, luctuosi sermonis, cum
valedicens Belgico, presentibus omnium pro-
vinciarum ordinibus profusis lachrymis com-
mendaret filio Sanctam Romanam Ecclesiam:
fletum est vicissim ab astantibus, atq; complo-

TALIBUS

ratum cum suprema deficientis audirent verba: Fili hanc tibi commendo, seque illi: huic te subditum relinquo: hac propitia ego pugnavi, vici, triumphavi. GE. Quam brevi triumpho sed tam dulci recordatione eum afficiebat Paulus 4. addictissimus pater primogenito filio, ut vidimus omnes: qualis futurus erat et Tertius, si vixisset: & Hadrianus Sextus. Nam Clementis nihil potuit esse sincerius, ut sciunt qui benignissimi parentis sanctitatem una experti sunt in pugna Papiensi, fœdere sanctissimo, & præcipue in secretissimo illo triumviratu. Sed pergat, ne iterum excidas proposito. PE. Quid ad hac Philippus? obtemperat ne hætenus? RV. Hoc alii dicant: ego scio quo modo exceperit & dimiserit me cum extrema fungens pro academia nostra legatione, quiddam in rem communem postularem. Aliter me soles pater adhuc ætate integra tractare, quid queris? quod huc venerim cogita: hoc illi debeo, qui me primum exclusit. Deinde cum per omnes stationes meo more in intimum usque cubiculum pertraxissem, eiecit. GE. Profecto tuo more: sed & ille suo more. Perge Philippe, macte nova virtute puer: sic itur ad astra. PE. Quid si tuo consilio daretur Philippo uxor quam daret? RV. Imò hoc seridè agitur, ne aliam ducat quam conducat nostris rebus nec statim me meritis sublatis sunt omnes qui hoc curant. PE. Dic tamen tuam sententiam. RV. Iam dixi, si tu meminisses illius mysterii, quod paulo antè silentium stipulatus tibi communicavi: hoc volebam,

bam, ut ab Anglicis nuptiis avocatus, cum
Galliis & affinitatem & fœdus jungeret. P E.
Quid tum? RV. Est quidem contra nostra-
rum dissonum eam dignitatem tum utilita-
tem, ut ita fiat: sed huc nunc necessitas intor-
quet, ut consociatis viribus extirpentur heretici.
Germaniam Pontifex interdicto percutiat,
Angliam excommunicet, utranque diripiant
qui velint. P E. Etiam Turca? RV. Id
satiùs esset, quàm contemni Romana ecclesia
caput.

P E.

Quod genus ô supericladis? qua peste paratis
Exitium? extremi multorum tempus in unum
Convenêre dies, summo si frigida cœlo
Stella nocens nigros Saturni accenderit ignes.
Cum Cœlum Mars solus habet, cum signa mea-
tus

Deservere suos, cœloq; obscura feruntur.

RV. Quid clamas? an piaculum committi-
tur? P E. Piaculum? cardines rerum dissol-
vuntur, non intelligunt Germani se peri? RV.
Intelligunt, sed non vacat prænescire quibus
occupationibus: habent quod aliis de alio con-
querantur, ac primum oportet exequi. Et est
(ut scis) voluptas quedam odio alterius se pas-
cere, etiamsi vindicta nulla sit facultas, donec
vel pereas. P E. Si nunc ita desestabilis facta
est Anglia, cur ante quinque annos tanto co-
natu anicula nuptias expecistis, unde spes sobi-
lis nulla erat? ut multi dixerint, periculosum
futurum fuisse, si populus olfecisset magnitu-
dinem

dinem opum, quibus hoc conjugium confistit.
RV. Non anicula erat, o bone: uxor esse pote-
rat infinitasque malorum occasiones avertere.
ut pareret, nemo admodum expectavit, nec sol-
licitus fuit. PE. Ergo tanta heroina, tam
ample doti, tam conjuncta vicinitati, tam ne-
cessariis amicitiiis, tam certa spei sobolis, pra-
fertis Gallicam puellam vix aum connubio ido-
neam? ut perpetuo conscendat infamem iho-
rum Rex vester, honestissimo aetatis gradu con-
stitutus? RV. Praefertimus: & quidem hoc
cum discederem, audivi summos viros agere.
GE. Agunt, si modo agunt qui minus vident,
quam quibus scalpellis & cochlearibus sunt
evulsi oculi. RV. Videant, cecutiant, ita nunc
facto opus est. extra hoc, adversus mundi per-
niciem, non est aliud remedium, qui propius
admoventur, accuratius intelligunt, qua parte
cardo rei toratur. PE. Narrasti plus quam
Herculeos labores, quibus poterat vel peculiare
dari coelum, si aut janitor esset propitius, aut
dii soli habitarent. RV. Interim ne putes me
hac omnia, quibus meum nomen non admis-
cui, ociose spectasse, nunquam quicui, modo ab
expeditionibus, modo a legatis mittendis, ut si
forte Caesar aut Rex quiescerent, aut occupati
essent, ego tamen diplomate meo, quo plusquam
regiam potestatem circumferebam, uterer. A-
deoque profeceram, ut si quis explorator nun-
ciasset esse ubi laboraretur, statim quidvis ma-
gna urbis Magistratibus denunciaverim, aut
removerent scandala, aut causam dicerent.

Testis

Testis mihi eris Lovanienſis civitas, in qua cum
ſtudioſi & ciues non multo ante pro nobis in
armis ſtetiſſent adverſus hoſtem Roſſemium,
ego tamen plus deferens Catholica fidei quàm
laudibus ſuſtentati hoſtis, vixdum ſubductis
caſtris, gratiſſimos quoſque ex utroque ordine
corripui, lataque ſententia alios mulctandos
pecunia ad palinodiam produxi, viros eruditos,
ac paulò poſt doctores factos: alios affixos
palo concremavi, alios ſecuri percutiendos de-
di: mulieres primarias, & optimis in urbe
prognatas terra obtruendas (ut viva erant)
curavi. Circa idem ferè tempus Perſevaldo
Brugenſi, rhetori nimis in nos dicaci, diem dixi,
cuius cum ita miſererentur omnes, ut metus
eſſet ne ſuam probaret innocentiam, homini
caco & deformi maſculi amoris infamiam af-
finxi, itatimque ocuus Euro à favore cauſe
plerosque deterui. Qua occasione ne excede-
rem, remotis arbitris cuſculario damnatum
iudicio, cum nullam pœnitentia aut agniti er-
roris ſignificationem daret, perpetuis incluſi
carceribus. Porro cum jam intelligerem eum
fame perire: nec ſufficeret pauperis rei biblio-
theca ad diuturnum victum, ne aut ego gra-
vaver alendi ſumptibus, aut extincti hominis
laborarem infamia, nobili viro pro eo depre-
canti dono dedi: ſic tamen, ut eum ipſum hoc
nomine poſtea ſuſpectum, cauſam cogerem
dicere, damnatumque omnibus bonis exuerim.
P. E. Si omiſſis cæteris, iſta prima dixiſſes, iam
dudum ſederes in ſinu Abrabæ. R. V. Quid
ibi?

ibi? cur non (ut decet Theologos illuminatos)
inter Angelos, & Potestates? PE. Eliges ipse
locum, ubi ingressus fueris. RV. Audiacetera.
PE. Cogor, quando ita vis. RV. Reversus
Tridento, universalis inquisitionis formam à
Cesare & Pontifice consecutus, peragere
passim coepi parochias: quo metu multi sibi
malè consciī fugerunt concionatores. Ingres-
sus Augustinensium & Regularium mona-
stera (quod genus Monachorum hodie nus-
quam non laborat contagio Lutheri & Erasmi,
utrorumque sui ordinis) cantantibus in tem-
plis fratribus, seras cubiculorum effregi, adi-
tumq; mihi in intima ipsorum secreta patefeci.
Sciunt haud pauci, quid brevi profecerim.
Sed cum monachis ludus erat. Ut Herculem
omnia oppugnarent monstra, ita mihi quoque
in Haga Hollandia prius & postremo co-
ronaret certamine satis fuit constitutum.
Erat ad litus Zelandiae, pago satis celebri,
Angelus Emphlarius, Theologus Parisiensis
(et si titulum tegebat) aetate paulò me major.
is suos liberius docebat, quàm res nostra fer-
rent. videbatur dogmata non ex Luthero sum-
psisse, sed vel alibi nactus ex priorum here-
ticorum libris, vel proprio quodam veneno
abundans. eum Croningius, pagi dominus,
& Zelandicae nobilitatis facilè primas, diu
defenderat: donec ad filium devoluta he-
reditate, is nobis potestatem faceret inqui-
rendi, datam occasionem nos non segniter arri-
puimus: deductumque Hagam, de fide respon-
dere

dere coëgimus. Nunquam vidi praelium acer-
bius, nunquam in nostra repub. gravius est
srepidatum. Di, jerebat è scripturis veteranes
hereticus in Capitolio totius Hollandia, presen-
tibus consiliariis, advocatis, populo. concursus
fiebat è longinquissimis locis. ut omnino metue-
remus, ne aut universam Hollandiam infice-
ret: aut si durius in eum esset decernendum,
ut apparebat, non liceres per populum. Defen-
debat magni animi constantia, nec minori om-
nium admiratione, nonagintaquinque articu-
los: nec videbatur cessurus unquam, nec di-
missurus quenquam quem non redidisset dete-
riorem. P E. Ad quam fidem pertinebant
isti articuli? nam nos tot reliquimus posteris,
quos eramus Apostoli: hoc est, duodecim, ut
etiam in articulis esset sensus Domini in eli-
gendis testibus. R V. Aliud est ó bone, invenire
aliquid: aliud perficere. paulatim, quæ initio
rudia fuerant, expoliantur ad statum cui iam
nihil adici potest. Nec dixit vobis omnia
Christus, erant & quæ non poteratis portare.
P E. Illa igitur nec cuiquam imposuimus, sed
postea sumus experti: & exemplo docuimus,
sanam doctrinam esse patientia & afflictionis-
bus confirmandam: quod infirmis primis rudi-
mentis non assequebamur. R V. Draconis A-
theniensis leges quàm atroces fuerunt, prius-
quam eas mitigaret Solon? P E. Is igitur si-
milior Christo fuit, quàm vos, qui dixit: Iu-
gum meum suave est, & onus meum leve est.
at vos, qui ex duodecim fecistis nonaginta-
quinque

quinque non mitigastis, sed gravastis. Ita ta-
men mihi dicunt Bartholomaeum Latomum
argumentatum nuper esse valde absurdè extra
suam palæstram, perinde, ac si religionem
Christianam ut a aliqua peperisset. quam non
una mater tamen lambendo detereret atque
efformaret, sed mille quingentorum annorum
somnia. O caci. Christi lex aeterna est, nec
eget maturatione temporum, ut stabilitatem
consequatur. Alioquin primis Ecclesiae membris
magna fuisset injuria facta, si quid ad illorum
institutionem defuisset, cujus percipiendi eden-
sula ista mundi senecta domum capax fuisset.
Cur non etiam elementa verum pro quatuor
facitis quadraginta, ne vacillent argumenta
Latomæ, quum rudem, indigestamque molem
vocat primitivam Ecclesiam? cur non operi
sex dierum adjicitis auctarium septingentorum
annorum, si adeò nullum opificium Dei con-
summatum est, quin ad expoliendam legem
Evangelicam, requirantur Latomæ? Sed tu
fac finem. RV. Ut potero, Ita ille erat obfir-
mato animo, ut superet omninò nobis mortis
suae injuriam allinere. Miserabantur venera-
bundi omnes ordines Hollandiae, favebant plures
quàm qui id profitebantur. Croningius passim
non malè audiebat tantum, sed et periculose,
ut qui primum à patre, deinde fratre, cui suc-
cesserat, generosissimo belli duce, quem Bre-
menses ictu bombarda interfecerant, turpiter
degenerasset. Vox omnis et una populi erat,
nunquam nos tantum ausuros fuisse, si illi
princi-

principes vixissent. Commendabat eum insignis eruditio: & ego fassus eram, nisi hareticus esset, me non esse dignum, cui maculam porrigerem. vita integritas sanctior esse non poterat, nisi quod hareticorum vita sit instar illicis, exposita ad inescandum simplicem populum. GE. Vos igitur hareticorum vita Evangelicum illud opposuistis: A fructibus eorum cognoscetis eos? ne quenquam falleretis, quem non averteret improbitas vestra. Facundia aequè efficaces fuistis, nisi quòd principum gladiis, pali, ignes & aqua, pro vobis utrunque praestant. RV. Cur non autoritas scripturarum, omnisque doctrina, sit apud Doctores Theologia? quid vulgus unquam sani sapuit: ut in convivio disputet, aut in coetu mutiet? GE. Proinde consuluit vobis edictum Caroli, ut seditiosus sit, & laesa maiestati poenas det, quisquis Christum nominavit in colloquio: sic enim voluistis edici. A Mahomete hac aequitas petita est, qui gladio percussit, quisquis in legem inquirat ratione. RV. Cur non & ego intelligo, quae ista gannit? GE. Quia nihil intelligis. absolute quae de Angelo institueras jamjam videbis enim. RV. Angelum? GE. Angelos, quorum consilia hactenus secutus es. RV. Apagè, ad te redeo Petre. PE. Dic. RV. Accedebat & inexhausta in pauperes benignitas, qui unanimi voce per compita plorabant, eripi sibi parentem, medicum, patronum, unicum egestatis, morborum, omnisque adversitatis solamen.

men. nam patrimonium habebat luculentissi-
mum. GE. Hoc illum perdidit. RV. Et hospitia
illis edificaverat: quorum tamen quod admini-
strationem sibi relinqueret nec donationem in-
strumentis ordini Ecclesiastico confirmasset
sive manus, quod non vivus mortificasset, ad
fiscum redierunt. PE. Quid audio? occidistis
igitur hominem? RV. Omnino ita fieri oport-
tebat. alioqui de omnibus nobis conclamatum
fuisset. nec enim unquam in quoquam qui ab
initio istius tragoediae poenas dederunt, causa
mortis magis abundavit. Omnia inerant,
stabilita scripturis astituta, docende superbia,
defendendi pertinacia, perseverandi insania,
invisi aufferendi & disputandi facundia: ad
quam nos collati, pisces eramus, verbo non
potentes contradicere. PE. Hæresis maxima, &
merita punienda. RV. Hoc unum urebat, quo
pacto ulciscendo turbas vitaremus. Nam ab-
solvere nil aliud erat, quam causam deferere.
Legitimo iudicio perdere impossibile erat, pro-
pter populum, & jurisconsultos, qui clama-
bant nos vim facere foro, nec ullum servare or-
dinem: ea erat gratia, & probitatis existimatio,
PE. Expecto, quam eadem technam struxeritis.
RV. Non technam janitor, sed stratagemam:
cum quo si Vlysses in palamedem conferatur.
puerilem ludum dicas: si filiorum Iacob in fra-
trem, ridiculam rusticitatem. PE. Amen,
amen dico vobis, quia caro & sanguis non re-
velavit vobis, sed pater vester qui in, &c.
RV. Omnino in Hollandia perire non poterat.
Itaque

Itaque sic adorti sumus. Citabatur ad audien-
dam sententiam, parabantur interim quæ ad
incendium idonea erant, sed parcè ac dissimu-
lante, ut caveretur tumultus. Nam populus
nullum intermittebat diem, quo non conflueret
ad spectaculum, si quod ederetur. Confessum
erat pro tribunali, altissimo palatii loco: adhi-
biti à latere senatores in modum alarum, quos
sanquam testes adungere solemus, aut ad sum-
mum iudices pedaneos, qui sententiam aut nul-
lam dicant, aut irritam, etiam si aliud mandet
ipse rex. P E. Ad quid igitur adsum? R V.
Ut bona pars invidia in ipsos derivetur. P E.
Ferri possunt tantam injuriam? R V. Ut Asia-
tica mancipia, & Appuli asini: tantus timor
est, ne & ipsi implicentur suspitione. sciunt
enim quidam, se non nisi beneficio nostro in-
columnes esse. P E. O coelum, ô terra, ô maria
Neptuni. Quàm verè dictum ajunt:

Servis regna dabūt, captivis fata triumphos.
Ita degeneravit mūdus, ut non omnes certatim
vos concerpat unguibus? sed absolute. R V.
Profectus ille, perstitit in proposito, non aliter
quàm si dura silex, aut steter Marpesia cautes:
ut futurum prævideramus. Ibi Ebronensis
Episcopus, Traiectensis suffraganeus, ad hoc
subornatus ad genua rei prolapsus: Scimus,
inquis, doctissime domine Angelo, te, ad nos
si compareris, centuplo doctiorem esse: cui ta-
men etiam si pares essemus, ea est veritatis vis,
ut contradisci non possit. Sed quoniam vides eò
exarsisse hunc populum, ut nos hodie salvi eva-
suri

furi non sumus: num pium ducis, nos furori &
laniens obijcere opifcium? In precipuis tecum
convenimus, fatemurq; (velimus nclimus)
nos veritate abs te victos esse (quanquam hac
disputationis parte nunquam durum certamen
fuit) ad illa venio, quae non nisi ad pios mores,
& disciplinam quandam Ecclesiae spectant, quae
utique & in procerum Ecclesiae sunt potestate,
& in tua quoque (si absque scandalo sit) ut ad
hunc vel illum modum praescribantur. Eripe
te hisce malis, in quae non veritatis injuria
(quod tibi jam concessimus) protractus es, sed
quadam edicti formula, ac tenore: ac nos ab
hac populari seditione libera. Si tu vita pro-
dignus es, quid nos tui facis reos? invenies al-
lum (si libet pergere) quem hoc crimine onere-
res: qui non, quantum nos, tuis praeclarissimis
dotibus tribuat, neque etiam intelligat. Fac
obruamur lapidibus (id enim nunc in precipiti
est) antequam nostram rationem reddiderimus:
isti tamen senatores testes erunt, & te temere
ex causa non idonea affectasse martyrii glo-
riam, & nostrae necis flagitium in te recidere.
Vulgus quidem ad pauculos dies magnifica de
te targebit opinione: ubi ad rationes conquies-
erunt animi, tum demum intelligunt omnes,
non vim tibi illatam à quoquam, sed & econ-
trà primum te ipsum tibi manum intulisse,
deinde multorum quoque aliorum (ut solet) in
turba factum esse homicidam Proinde recollige
tecum, ab Evangelio praescribi, ne quisquam se
perdi sinat, cui perire non sit necesse. Serva te

tot ploratibus pauperum, tot favoribus vulgi,
santa apud hos magnificos viros expectationi
incolumem: & notis quoque da spacium, ut
contra quam esse putamus, servatores piorum
hominum, non oppressores sentiamur. Da
nobis hanc ipsam vitam, quam habemus: cu-
jus tu etsi auctor non sis, tamen per te nos pos-
sidere in posterum fatebimur, postquam eripere
est in tua manu: & tua quoque vita non no-
bis, sed tibi beneficium acceptum fer. Exiguum
est, quo hisce omnibus, & tantis malis me-
dearis: quo nostro honori subvenias, & utro-
rumque vita consulas, si saltem fatearis te
quosdam medios vires, pia consuetudine inve-
teratos, non satis prudenter movisse, & hoc tibi
dolere: ita fac, & vive, nos quo tecum. Si etiam
hic gravat conscientia (at gravare non debes)
ego pro hoc peccato tuo supremo iudici meam
obtringo animam, ut ipsa luat, tu insons sis.
Hic ille supplex ad genua obdurati sensus sedens
aperto capite, manibus identidem complois,
subinde etiam lachrymarum aliquid sibi ex-
primens, altissima voce surda strepsu exclamabat.
Vilis est non iniqua postulare & latescere ho-
minem eò usque, ut i vasidem Assendelsum in-
terpellaret: diceret, quid sibi censes facien-
dum? Expectabamus, ut nunc nuncumque
succineret Ebroxensi: sed ea expectatio fefel-
lit, hortatus enim paucissimis verbis, ut se pos-
suis intus consuleret, quam alios, hoc responso
absolvit nec verbum addidit. Pudebat squa-
lidum senem, bis ex tanto viro quare: &
vagus

visus est qua pro surditate non intellexerat
nonnihil pro se interpretari: praesertim cum
idem Ebronensis catastropham adderet fabula,
exclamans, quid dubitaret, quum etiam sena-
tores suum consilium haberent ratum? Ita cono-
firmatus surditatis & ignorationis beneficio,
productus est ad populum reus: nec mora,
dum adhuc omnia strepunt expectatione, pro
lotis inquisitionis commentariis, omnia sunt re-
citata voce cum celerrima, tum submissa, ut nec
vulgus intelligeres quid ageretur, nec ipse as-
sequeretur: partim quod iam ante aliquot an-
nos occidisset surditate, partim quod collo-
quentem distinerent amici ad hoc subornati.
Tunc hominum conversi animi: pro favore
indignationem, pro commiseratione iram &
fremum erat cernere. Interrogatus an haec
ita retractaret? annuit, ac subscripsit, non
cogitans nisi de illius mediis. nam festinationem
excusabamus furore populi, etsi ille lectionem
postulabat. Vbi iam satis feliciter populum
pudore, reum inconstantiae nota maculassemus
(Quod ut nos unice spectaveramus, ita facilli-
mum fuerat, partim quod ipse toties nil non
magnifice promisisset, partim quod vulgi nun-
quam de ullo alio expectatio similis fuisset)
sententia lata est in hunc modum: Bonis suis
uteretur, frueretur, amicis ad illum aditus es-
set, libera uteretur studiorum & meditandi
quiete, hac ei custodia appellaretur, impensas
litis dissolveret, eas Domini Inquisitores intra
certum tempus conscriptas pro aequo & bono

traderent, quos ipse praeficeret rationibus suis,
ii ipso securo conficerent pecunias: tunc bonos
viros, & praesertim Ebronensem (quia ad hanc
vocem ut antè, nihil non promittebat) protensa
etiam ad populum manu, iuventuros viam,
qua suis rationibus ac rebus propius experien-
dis redderetur, eatenus illam studiorum soli-
tudinem qualiscunque poenitentiarum carceris,
honestam tamen mensam habituram nomen. Au-
dito fine, populus iterum ad commiserationem
commetus, nostram aequitatem non commenda-
bat solam, sed ad caelos usque vehebat. Facta
enim impensarum & detentionis eius mentio-
ne, nemo erat qui non speraret sibi restituen-
dum fore, ubi praestita essent impensa, quod illi
facile erat, homini opulento & pecunioso.
Multum olfactivebant, quid ille dolus porten-
deret: qui indignabundi, se domum subduce-
bant, & constabat, omnium votum fuisse, ut
fortiter tolerasset mortem, nosque eius odio in-
voluisset: quod & ipsum obfirmato animo pra-
stitisse non ignorabamus, & facturum, nisi
arte occurrissemus, operamque dedissemus, ut
inglorius aliquando apud alios spectatores ea
pateretur, quibus non intum apud tantos fau-
tores eum affici. P.E. Expecto finem, si an-
quam alias. R.V. Iam praeterea fabula erat,
quam oportebat magis illi quam nobis esse lu-
crosam: quod tamen ut celaretur, in proxi-
mam de aucto civitatem ubi & propinquus re-
bus suis erat, & abundabat amicis valediceba-
mus: donec consociis passim rumoribus, Los
vansum

vanium statim avocarem, tanquam non vacaret in Hollandiam redire, ad transigenda illa qua promiserat Ebronensis. Adhuc ista colebat utcumque cum verò Lovanii in monasterio vespillonum communi cum duobus melancholicis carcere clauderetur, nec ferret stercora in quibus miseri tanquam scarabei volutabant: tum demum setire cœpit, & deplorare injuriam illatam. Nondum tamen tempus erat doneum, exemplo quod in ipsum cogitabatur dendo, nam nec Lovanii tutum hoc fuisset. Et tamen quotidie maturefcebat occasio. Intellexerat enim ex amicis, circumferri inter conjuratos nostros palinodiam, qua jactaretur abnegasse omnia asserta dogmata, hoc & illum cruciabat, & nobis nova inquisitionis dabat ansam. Erant inter nostros, quibus satis victorie videbatur, pedore & tenebris hominem elaudi, donec vitæ miseria confectus (cui non assueverat) sua sponte lampada tradere: nec destituebatur magnis rationibus hac sententia: verum qui excutiebant penitus omnia presentibus temporibus necessarium dicebant, ut captata opportunitate loci, publicè puniretur, omnino enim ad majestatem nostram pertinere putabant, illam Hollandorum commiserationem affici aliqua ignominia, siquidem in omnes animadverti non poterat: quod tamen meruerant, si unum jugulum habuissent. Id eum placuisset, hoc quoque nomine maturandum censebant, ne quasi semel effugeramus in Hollandia, in eas denuò relaberamur angustias.

Lam enim mussitabant plurimi non satis nobis
propitia. cum audissent illum iterum de fide
respondisse: Et clam accepta charta, calamoque
nos omnes qui Haganis interfueramus actioni-
bus, accusare falsi, nisi sibi exhiberetur cum sen-
tentia in se lata palinodia quoque formula. Et
hanc iam habebat: qua conspecta, dii boni,
que unquam ita infremuit belua, ut ille in nos.
Minimum erat clamare falsarios, mendaces
preditores, plagiarios nocturnos, nunquam se
illa cogitasse, nunquam subscripsisse. Quin
quicquid aut apud populum docuisset, aut de-
fendisset in iudicio. Istiusmodi tumultus non
poterant esse taciti: subausculabant studiosi,
ebuccinabant non modo vespillones monachi,
verum etiam commendabant passim inter me-
dicandum (qua illis professio est) improbi-
ssimi hominis cum pietatem, cum patientiam: adeoque
sibi confidebant, ut non erubescerent apud nos
deprecari de illo misius Et liberalius haben-
do, quos cum interrogassemus, num Et ipsi i-
stius Cyrces pocula bibissent? respondere ausi
sunt, se certo scire illum hereticum, quisquis
esset, centuplo meliorem esse nobis. Itaque cum
metueremus, ne re ad magistratum perlata,
pro iure eius regionis cogeremur cum homine
experiri loco non satis aequo, noctu abreptum
in syivam sumensem cum abbate quodam esse
iussimus. Accepit Et ille liberalissime, ne fla-
m inde fueris abstrahendus: cum quod non
erat fides servanda heretico, cum quod aequum
erat illum iam pati. Id cupiebamus fieri loco
quidem

quidem celebri: sed ubi ille nec notus esset, nec
causa haberet fautores. Deliberabatur apud
Magistros, quis potissimum esset locus eligendus
quum alius repertus non est, quàm Berga Han-
nonia. Cogitabamus multum esse illi consilio
commoda unum, quòd inferior ista Gallia non-
dum tantum suxis veneni, quantum Hollandia
& Flandria alterum, quòd linguam senex
Batavus ignoraret: nec esset, cum produceretur
causam suam probaturus spectatoribus. Nec
cunctis in carcere statim arces clausimus, simula-
to in vicinis aliis locis esse comprehensum, ubi
pedore & fama uscunque esset ad mortem de-
formatus (nam alioqui ad senilem rigorem qui-
quam adjicere erat difficile) nos tanquam ad re-
novam Lovanio acciti, pertinacem & relap-
sum condemnavimus. P E. Quid ille ad hæc?
non vociferabatur de injuria, dolo, & vi? R V.
Adeò mittebat omnia, ut se magnum à nobis
beneficium accipere, sublati in altum mani-
bus, iactaret. Quando enim, inquit, mendacio
me apud populum Hollandia circumvenisti,
quando me fraude & furto (ut decui fures) e-
auxilii, idque contra ius patrie (quo non oport-
tebat me in aliam provinciam trahi ad causæ
ditionem, multo minus executionem) quando
me scelestè & impiè condemnastis, immortales
ago supremo Parenti gratias, quòd (nrdo, seni,
& hætenus perfidè clauso, sanè ut vobis hodie
fraudes et scelera vestra exprobarem fecerit po-
tentialem, ut cum gloria asserta veritatis hanc
deformem caniciem, hasque rugas jam similes

factas latronibus & furibus (quando quem
senectus fecerat reliquum inclementia vestra
emaceratis sanguinem) nomini eius aeterno
consecrari. Vos quidem in Barbarica hac Gallia
tanquam in spelunca me jugalatis: est tamen
etiam in hoc populo aliquis, qui intelligat cau-
sam meam: nec refrixerit isti quos in eo carbo-
nes, quando fama patrati à vobis latrocinii ad
meos emanabit. Nec fefellit intricatissimum
& pertinacissimum haereticum, in extrema
morte verissimum vaticinium. Ecce enim pro-
deunti è caverna, hinc inter monachum Fran-
ciscanum, qui ei de more obstrepebat isti hinc in-
ter carnificem, ad istum ostium occurrebat à
sorore nepos, procurator rerum ipsius, & indi-
viduus in Hollandia semper Achates, quem &
haeredem scripserat. Ad eum conversus, nec
salutavit, nec amplexus est: sed, Fili (inquit)
venit illa suprema hora, qua mihi testatum
facere datum est, eorum quae isti in Hollandia
in me confinxerunt, nihil esse verum. Quamo-
brem ubi intellexi hanc nomini divino fieri in-
juriam, ut diceretur hanc diabolus possedisse
animam (idque metu mortis) quae Christo nun-
quam desit dare testimonium: quiescere non
potui, donec liceret acerba morte comprobare,
quod vita & verbo sum semper professus. Vide
verò hosce pedores, admove proprius his ster-
coribus faciem: si tenebra obstant, odor ipse se
prodet, quis unquam latro fuit ita habitus?
Nunc tu vade hec nuncia amicis: atque hanc
tuae hereditatis amissionem tam fortiter fer,
quàm

quam ego vita. Habes ingenium, habes erudi-
tionem, quam scis me nunquam in te desisse
fovere, quandiu per istos licuit, maturescit &
etas, nunquam deerit fortuna, in quo mihi mi-
nima cura est: utinam hospitula illa cum mo-
dicis proventibus, quibus unice fluit, non
eripiantur pauperibus: sed erit spero fiscus cle-
mentior istis, qui tamen nullo jure invadit.
Urgebant lictores, & videbatur etiam adoles-
centes periculum futurum ex familiariori collo-
quio. Ecce, inquit, ego abeo: quanta Dei cle-
mentia accidit, quod publica afficiar morte, ne
liceat mendacissimis hostibus meis etiam hanc
redditam misericordia Dei constantiam one-
rare calumniis, quod omnino fecissent, si (quod
ego semper metui) vel venonum porrexissent,
vel aquis aut carcere clam suffocassent. Ita
verbum non amplius locutus, flava morionis
cuculla indutus, ut fugitivus monachus &
sacrilegus videretur (nam etiam hoc ibi fugien-
dum erat) ipsius se altis condidit flammis. I-
nunc profer, si quid habes, quod in Concilio
Constantino pro conservatione a vite religionis
constantius & fortius à Patribus putes fa-
ctum. Machabeorum, & Babyloniorum pue-
rorum fortitudo ignavia est, si conferas. GE.
Cum damnato quidem. RV. Imò nobiscum,
qui tam fortiter fidem defendimus, ut nec re-
gna, nec reges formidemus. quid stas Petre?
quid files? dic quid ista placeant. PE. Peris:
pater coelestis, vivis & pateris? sed & tu quo,
quem molatus es pascha nostrum: & in nos

fronuerunt gentes, sed non tali perfidia. RV.
Audi cetera. PE. Horreo & tremo, non audio
amplius: quoniam ista patrasse, & superfuisse?
RV. Quidni? & quidem totum quinquem-
nium. PE. Hen, interim cessasti? RV. Feci quod
potui. PE. Id videtur, sed non quod debuisti.
GE. Verè Petre, non quod debuit: qui quan-
tus hic est, ex meris inscitia, inhumanitatis a-
varitia, crudelitatis, & perfidia exemplis con-
fatus adeo. Sed non est necesse commemorare
qua orbis passim deplorat, unum adjiciam Co-
ronidis vice. Cum mortuis Croningiis aditum
sibi datum existimasset ordo Theologicus, ad
perdendum virum clarissimum, qua vivis illis
non potuerant, hic Hercules simulato in pa-
triam itinere inopisanti supervenit sub no-
mine, quasi invisendi ac saluandi causa. Ex-
ceptus est benignissimè, mox cepit involare in
cubicula, scrutari bibliothecam, scripta, stu-
dia, tandem quasi familiaritate satiatus, venit
ad cenam. Pernoctavit jam abituriebat, cum
vir bonus pro sua innocentia interrogat, si
mandato aliquo in se inquisisset, numeratu-
rum se impensas. Ille nihil minus factum cla-
mans, sic discessit. Eius tamen opera causa
postea adjecit ingentem mercedem sumptibus
litis damnari, nec pavidus ab ipso captivo, pri-
usquam Haga abiret nondum confectis ratio-
nibus extorquere. RV. Sine Petre absolvam,
qua per legatos gessi, etiam illa ad meum me-
ritum pertinere arbitror. PE. Pertinent?
qua commissa sunt, & tuis auspiciis confecta.
RV.

RV. Malo tamen ipsi aliquando explicere,
 quos sufficiens ediderim ex hereticorum carni-
 bus in Flandria. **PE.** Audire esse ibi, qui
 etiam consules è tribunali detractos reos du-
 cat, nemine hiscente: qui viros etiam summo
 loco natos, & domi potentes, agat in exilium,
 domania ipsorum addicat fisco. **RV.** Fortis-
 simè, certè, nec quisquam fidelius fungitur
 suo munere. Solus ille instar alai Bellerophontis
 per saxa, per ignes volitans, armatam
 propriis armis circumfert inquisitionem. E-
 quo enim predonico, & sago militari instru-
 ctus, nec nisi uno comitatus famulo, qui illi
 fisci & secretariis et lectoris munus obit, nec no-
 ctu, nec interdiu, nec tempestate, nec sereno ab-
 horret à periculis. Crede mihi, veterum frustra
 laudantur fortia facta: iste in celebri pago audis
 tis musicis modulationibus, qua speciem habe-
 bant Saxoniarum cantionum, facto in campa-
 nam impetu, è frequentissimo symposio adoles-
 centem, qui potuisset duobus esse par, si non de-
 fuisset ad defensionem animus, non timuit de-
 trahere secum in vincula. Idem cum duceret
 quendam, qui se intractabilem prabuerat in de-
 dendo, non ferens suam vilescere auctoritatem,
 ferreum malleum quo equis hostium galeas
 perfringunt, in caput hominis vincti intor sit,
 parumque absuit quin occideret. **PB.** Sacer-
 dos? **RV.** In causa pietatis non gravatur
 ordo. **PE.** Quid si occidisset? **RV.** Laudatus
 fuisset Zeleus: & fuerunt nostri ordinis mona-
 chi, qui magistratibus suam obtulerunt operam,

si deessent carnifices, nec Zelus ille impedimen-
to esset futurus consecratis digitis ad celebra-
das missas, quibus perpetratum esset haretico-
rum supplicium. Nemo tamen huic similis re-
pertus est, qui quod proficetur, mavult re ipsa
præstare, priusquam iactet. Quem, si ad
exterorum ignaviam conseras, fulmine aliquid
dixeris. Non tam fortiter in Frisia alii rem
gesserunt, cum cauda vulpina gravia delicta
detergerent, planeque operam luderent, adeo
ut vix potuerimus magnitudinem impensa-
rum excusare apud reginam. P E. Displicuit
ergo tantopere, contra famam illius regionis,
tam multos ibi inveniri innocentes? R V. Non
innocentia reos absolvit, sed socordia Inquisi-
torum, quibus magis cordi fuit de bono vino
solicitos esse, quam in hæreticos inquirere. Vtut
est, nemo unquam tam innocens fuit, quem
non æquum fuerit mulctari sumptibus litis. In
Geldria utcumque tolerabile fuit. Consulem
primaria civitatis infamia notari, spectaculo
exponere, nec non gravi pecunia emungere.
Quæ in paganos parochos subinde petulanter
garrientes in duorum statuas, arma, galeas &
equos Georgianos, edita sunt exempla, levia
fuerunt, ut meruerat illorum futilitas: nempe
ut in gratiam recepti, si quid reposuissent in
senectutem, id consumerent Lovanii inter Bac-
calaureos nostros: quos tamen legati nostri a-
quo dissimulantiùs tractaverunt, ut mihi non
minima fuerit suspicio intercessisse corruptelas,
& munera. Somninus populi, quàm meam,
gratiam

gratiam saepe maluit inire: nec frustrata est
eum principia lenitatis & humanitatis laus.
quem & mihi praeulerunt, dicentes facundum
& elegantem hereticorum oppugnatorem, con-
tra me balbum & agreste portentum. alii loco
ejus missi stupidiores reperti sunt, quam ut po-
tuerint exequi quod susceperant. nonnulli te-
meritate faciebant irritos & odiosos conatus
suos: qui in me inciderunt, nunquam impune
sunt dimissi. Etiam grammaticis Archyta cre-
pitaculo loquacioribus. uno saepe verbo silen-
tium imposuimus. Erant inter eos non parvi
nominis quidam, praesertim apud vulgus, cui
passim in ore erat, si ad disputationem venire-
tur, fore ut veluti lupo prior vidisset, subito
obmutesceremus. verum horum alii ante expla-
cata, nedum collata signa, turpissimè fugerunt:
alios invita recastatione etiam ad insaniam
redegimus, si modò non inerat satit insania ra-
bido hominum generi. GE. Atqui illi rabidi,
quos tu nunc tam despectim nominas, jam pri-
dem pro vobis in pugnam prodierunt: nec est
quisquam, qui isto tempore tam fortiter dimi-
carit, quam Embricensis ille Regulus: etsi non
aliter post vos & ipse unico congressu consum-
ptus jacuit, quam vipere primo coitu & partu.
Credidit miserrimus homo, hanc litem, quae
tam multos detinuit totis quadraginta annis,
ex fabulis Aesopi definitur potuisse: non secus
atque circulatorum extremum prestigiarii sua-
rum actum missis in theatrum similiis populo
ridiculum & iucundum faciunt. PE. Habet

ille quod meruit, pessimè feriatuſ homo: qui
non animadvertit, diu ab iſſis duſibus deſer-
iacere ſigna. ſi modò verum mihi dicunt, quos
hàc tranſeunt, et in terris malè tractatos, meo
more interpello. At enim admodum pridem
quidam, adeò omnes magiſtratus paſſim ab-
horrere ab iſtiusmodi iudiciis, ut ipſe, ſi advo-
cati & procuratores ſuum feciſſent officium,
facile fuiſſet evaſurus. Eſſe enim multos qui
nullo non loco clament, irrogari ſupplicia, aut
decerni exilia in eos non poſſe, qui in reip. tran-
quillitatem nihil deliquerint, nec legibus dam-
nentur: praſertim verò iniquiſſimè, nec ul-
lius ſeri forma opprimi, qui non ſint vocati,
non audiſi, non condicti: qualium tamen multa-
rum liberis & uxoribus eripiantur patrimonía,
ita ut, qui ſape honeſtiſſimo loco ſint nati, re-
diganſur ad mendicitatem, & pendeant pro
foribus fruſtra commiſerentium civium. RV.
Embricanſis miſſa ridicula ſalce in noſtra
maeſſem, audacia ſua committebat in Caſari
decreta, quem & nos puniſſemus, niſi in aliena
fuiſſet ditione. nunc praſtitit diſſimulare: &
offuſa etiam confirmare, ne tantam ſcholam à
religione catholica averteret. quod haud dubiò
pro illius profeſſionis rabie erat facturus, ſi
improbaviſſemus factum. Quòd ad advocato-
rum clamores attinet. Spero non clamabunt
poſthac, nec clamant etiam hactenus nobis
audientibus. imò criminale eſt, quiſque hae-
tici miſeretur, nedum in iudicio cauſam iuo-
bur. PE. Hoc nullamquam gentes prohibu-
erunt.

erunt. RV. Quid differunt ab impiis gen-
tibus impiissimi leguleii, quibus turba in po-
pulo excitanda, inopia sua quaerunt causas,
quibus omnia tribumalia à multis annis occu-
pata fuerunt? Sed nos vobis nostrum pridero
alio stratagemate succurrimus. PE. Quò tam-
dem obsecro? nam non dubito, quin ingenio-
sum sis. RV. Adactis omnibus nostrae Aca-
demiae studiosis in verba Romani Pontificis,
quo modo nunc necesse est omnibus è Germania
venientibus abjurare, quod cum ipso lacte im-
biberunt. PE. Ingeniosissimum profectò consi-
lium. quò non dubium est, quin statim is locus
ita abundabit auditoribus ut piscibus attria.
Concurrēt enim ex remotissimis mundi angulis
ad suavisissimam escam, ut discant sub tam ce-
lebratis magistris nova rudimenta. GE. Di-
cet Petrus, si quis Lovanio ad te accedat, jam
diudum ita spectare Lovanienſia collegia, ut
campos ubi Troia fuit. Imò, nisi brevis vigi-
lent magistratus, cives, Iurisconsulti & Me-
dici, ut intelligant sua interesse, ne locus in orbe
Christiano celeberrimus pro peregrinis audi-
toribus aliat porcos & oves in plateis, nil aliud
conspicietur, quàm proculum deformis vastitas.
Hoc enim studio habent, ut expulsis ceteris dis-
ciplinis, earumque professoribus, ipsi soli in-
flarcanum stertant in praeseptibus: unde ta-
men pullos sui simillimos excludant, ad scho-
larum gubernationes: postquam omnes pasto-
ratus tenent vel vi vel deditione occupatos,
& magistratus vident quibusdam scholis non
pari.

7
pœnitenda decrevisse stipendia. Quamobrem
et Philippo Regi, regum nostra tempestatis li-
beralissimo, ad ornandam hanc Academiam
aliquot annuis millibus propenso persuaderetur
conati sunt, ne post hac cuiquam ad dignitates
esset aditus, quem non titulo commendasset
Lovanium. Et imponere posse nisi sunt Prin-
cipi sanctissimi, existimanti hoc spectaturum
ad amplificationem urbis: et profuturum ad
conservationem tum disciplinarum, tum lin-
guarum: nec olfacienti ita fore, ut quidquid
esset eruditiorum hominum, per omnia triu-
nalia teneretur Romano Pontifici devinctum.
P.E. Non improbarim tamen, temerarias et
ociosas peregrinationes adolescentum coerceri:
quos mallem domi vigilantibus et incorruptis
censoribus probari, quam ex Italia et Gallia
consumptis pecuniis, et productis annis (ut
mihi narrant) redire cum solenni Elogio: Ac-
cipiamus pecuniam, et mittamus asinum in
Germaniam. G.E. Rectè dicis: sed istos alia
lachryma cruciaverunt. Viderunt à rege le-
ctionem decretorum magno stipendio commis-
sam homini sine titulis: trepidaturque, ne, nisi
ille studio contemplativa quietis abstinuisset,
res in exemplum abiisset, tamque lauta Magi-
steria Nostraria iacuisissent contempta. Nam hoc
non nego, potuisse eis qui studio peregrinarum
linguarum, aut paupertate fuissent aliquò ab-
ducti, consuli, si reversi obtulissent se Lova-
nien-sibus Censoribus, manente salvo honore,
quem benè narrata opera exteri Professores con-
tulissent,

tulissent aut Mercenarii donassent. P E. Absolvat ipse tandem. R V. Gestio: sed nequeo meminisse cuiusdam ardui facinoris, quod sub ipsum extremum diem, velut colophorem omnibus reliquis factis meis adjeceram. P E. Statueras ergo in Prytaneo conquiescere? R V. Minime, scriptum enim est: Qui certaverit usque ad finem, hic salvus erit. G E. Ita videtur. P E. Non meministi tam recentium? ego subiiciam aliquid. Iamdudum recolligo, cum titulos enarrares tuos, non fecisse te mentionem sacerdotii. R V. Prodis tandem nimis piscatoriam ruditatem tuam. P E. Quia nō, apud nautam Enchusannum, quid respondes? R V. Sacerdotis nomen vulgare est, & multis commune: præterea doctoratus in hypothesi habet sacerdotium. Ceriè nunc demum apparet te sacerdotem non fuisse, quod & antè suspicatus sum. P E. Profectò non qualem tu exigis. Nobis nunquam vulgare fuit sacerdotium: nec affectavit quisquam, quod competebat uni sacerdoti secundum ordinem Melchisedech, qui semel satisfecit, & sacrificavit semetipsum pro nobis, non intra templi velum, & sancta sanctorum: nec expiationem præstitit unius anni, ut Aaron: sed semel inundavit campos totius peccati, ut pro spinis nascerentur fragrantiores odores patri cœlesti. Cuius sacrificii nos nunquam ausi sumus fieri similes, ne pro Christo idolum proponeremus gentibus, quas ab idolorum servitute satagebamus eximere. Demus verò, esse aliquid in Christianorum republica,

republica, quod peculiariter institutum sit ad
placandum Deum, aliud quàm communes pre-
ces piorum in Ecclesia: cur vos ordinem inver-
sitis? nõne oportebat primùm abundare bona
doctrina, & scientia scripturarum, antequam
ad propitiationē censeretur quisquam idoneus?
Ergo primùm oportebat esse doctore, deinde sa-
cerdotem: & à sacerdotio repelli, quisquis do-
ctor non esset. RV. Non intelliges constitu-
tiones Patrum, & decreta Pontificum. PE.
Nec illi mea, ut apparet. RV. Vt olim in po-
pulo Israelitico ordines sacrorum ministrorum
erant distincti, ut alii essent cantores, alii tubi-
cines, alii arcam gestarent: ita nunc pregaris
dignitatis sacrifici sunt, qui istiusmodi munera
cantandi, concionandi, aspergendi, consecrandi,
& odorificandi obeunt, dum nos ad intimas
scripturas vigilamus, ut armæ eudamus ad ver-
sus hereticos. PE. Pulchrè refarcistis Iudaismum.
sed obsecro, non concionamini? non docer-
is populum? RV. Sunt inter nos alii alii fa-
cundiores. GE. Vt inter asinos marinos. RV.
Hi subinde sumpta alacritate, ut totius facul-
tatis nostræ edant specimen, instructique reve-
rendo apparatus. (GE. Vt si mula essent pari-
tura.) RV. Conscendunt suggestum, galero
purpureo lucido, quem tota concione inter tot
CHRISTOS & IESVS, non nisi uno
ungue attingunt, ut ipse gestus commendet ser-
monis mysteria. Suggestum ornant deaurata
epistromata, ne vulgus existimet his inesse
quicquam trivialitatis, ut in contionibus paro-
chorum

chorum & monachorum mendicantium. Ad
eundem modum etiam Abbates missificanti, au-
reum, argenteum, aut eburneum tenente pe-
dum caduceatore, ablucante calicem, & trans-
ferente sacrum librum sacris ministro, nam
praesul stat capite operto, manibus chirothe-
catis, digitis omnibus gemmatis, ut tanto ma-
ior habeatur veneratio ipsi mysterio. P E.
Tali veneratione solent corvos & milvius tra-
hare, qui placidas colubas pascunt nuda manu.
Ades dum Paule frater, cur non sic obstupe-
scimus Neronem? RV. Quid ais ad ista? vides?
P E. Minime. RV. Alioqui esset contra Ma-
gisterii maiestatem, si obivimus tam vilia vul-
gariter, nunc docemus docentes. hoc est, pra-
scribimus, quid et quomodo sit docendum. P E.
Atqui ego putabam certam rationem à Christo
esse relictam, quae sufficeret ad doctrinam salu-
tis, de qua ipse legislator noster: Gaudeo, in-
quit, pater caelestis, quod subtraxeris ista sa-
piensibus huius mundi, et revelaveris parvulis
istis: Item Lex Domini sapientiam praestans
parvulis. Aut si quid desiderabatur explicatio.
nis, in hoc spiritus missus est fratribus, prae-
cipue verò Paulus frater accessit, cui vas electio-
nis elogium fuit. RV. Fortasse tu indignus
isto pedagogo, qui decimoquarto post acce-
ptum spiritum anno adhuc: sed praestat moyses
componere fluctus. P E. Intellego, nec pudeo.
Sed vos qui tam parum ad vestrum officium per-
sinere putatis concionari, quid tam superbè pra-
scripsistis in Tridentino Concilio episcopis, ut
ipsi

ipſi concionarentur? RV. Nimis memor es
bone piſcator, & hic ſolum vales ingenio pote-
rant abſolvi per diſpenſationem: nec uoleban-
tur hoc decreto Pontificum conſtitutiones, qua
illos abſolvunt, quoties non ſunt idonei. Quid
faceremus in tot hominum calumniis? inſar-
ciendus erat faucibus aliquis bolus. Quod ad
nos attinet, plus eſt preſcribere docenda, quam
docere: ſicut & vobis Chriſtus dignior fuit.
PE. Ha ha he, hic igitur rem acu tetigiſtis,
ut Magiſtri Noſtri Chriſto ſint aequales, mine-
rum gentium miſſificatores habeantur pro apo-
ſtolis. RV. Quid tu ergo clamas? ut qui nun-
quam ad doctoratum pervenerunt, proterviant
docendo? nec pendeant ab autoritate ſuperia-
rum? PE. Pendeant à Chriſto, pendeant:
inde illi pependerunt, de quibus dictum eſt:
Et erant omnes docibiles à Deo. RV. Hac vox,
barbaricorum eſt: hinc urgent, ut etiam populus
ſcripturas tractet, ut impromoti cenſuram do-
gmatum ſibi vendicent nos olfacientes. lectione
quidem non omnium Bibliorum interdiximus,
ne ſavire in ipſa eloquia Dei videremur, ſed
revera tamen omnia omnibus à manibus excu-
tere cupivimus. PE. Nonne ſcriptum eſt:
Verbo meo neque addeſ, neque minueſ? & pa-
tribus familias preſcriptum eſt: Docebis ea fi-
lios tuos, & filias tuas, & ſervos tuos, & an-
cillas tuas: & ſcribes ea in ſimbris veſtimen-
torum tuorum, & in poſtibus domus tue? Vi-
des quantum doctoratum exigat à patrefam-
lias? Quàm noliſ à paucorum tyrannide pra-
focari,

focari, quæ jubet in postibus exponi ad lectionem pretereuntium? Hæc non est illa (ut vides) mira aliquot scholarum parietes in tenebris dimicans Theologia, sed illa quæ sapientiam præstat parvulis (ut dixi) de qua scriptum est: State super vias, & videte semitas antiquas, & ambulate in eis. RV. Nonne & illud legisti, quod est apud Esdram? priora quæ scripsisti in palam pone, legant digni & indigni: novissimos autem septuaginta conservabis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his enim est vena intellectus, & sapientia fons, & scientia flumen. & sic feci, inquit propheta. Item: Scribe ergo omnia in libro isto, quæ vidiisti, & pone ea in loco abscondito: & docebis ea sapientes de populo tuo, quorum corda scis capere posse, & servare secreta hæc. Item: Hæc in palam facies verba, & hæc abscondes. PE. Præclare quidem omnia, ut magistri nostri ignorantia sua incubent scriptura, sicut putridis ovibus, ut lux Evangelica tenebris obruatur, sicut Atticorum Eleusinia. Itane interpretamini prophetas? RV. Ita quidem, qui tu? PE. Ego scio populum nostrum septuaginta illis annis non abstinuisse à contagio Ethnicarum ceremoniarum: id quod satis apparet in repudiatis uxoribus alieni sanguinis. Constat præterea, in dissipatione populi genealogias fuisse confusas & neglectas legem venisse in ignorationem, nec conservatos fuisse ipsos libros in captivitatis solitudine, qua non licebat convenire. Igitur ut hæc omnia repararentur, spiritus evocavi prophetam,

phetam, ut collapsa restitueres, ignorata dicta-
res: quorum quaedam statim proponerentur po-
pulo, quaedam discerentur prius cum seniori-
bus, qui ante migrationem nati poterant auctor
multorum meminisse: ut prius conveniret in
doctrina, nec dissensio pareret offendiculum:
deinde doceretur populus. Quid hinc colli-
gis M. N? nisi quod veritas nunquam ita iacu-
erit obruta, ut non existerint multa seminaria,
quibus exstirparentur, aut saltem oppugnaren-
tur errores. Alterum est, quod vera doctrina,
non hominum auctoritate, sed spiritu nititur,
qui in conventibus consulitur, donec constituta
sententia, iter in messem Domini. Quid e-
nim aliud est quod sequitur? Si enim invenis (in-
quit) apud te gratiam, immittis in me spiritum
sanctum, & scribam omne quod in seculo factum
est, ab initio qua erant in lege tua scripta, ut
possint homines invenire semitam, & qui vo-
luerint vivere, in novissimis vivant. Videsne
quaedam recondas, unde deperdita sarcias?
quem invocet? quo duce legem amissam qua-
rat? quam nihil suae temeritatis interponat
aut admisceat, quomodo post limen restitutam
legem non propria persona tyrannide obtrudat
populo, sed seniores accersat testes, longè ali-
ter quam vos qui plena luce pugnatu adverso
sus triumphans euangelium, spiritum Dei re-
pudiatis, populo invideris scientiam, ut soli sa-
pere videamini. Hic scilicet locum habet illa
arx vobis erecta à Divo Augustino: qui sciam
esse hoc euangelium, si me non docueris eccle-
sia?

ſia & iumenta & ſaxa loquentur Auguſtine ci-
tius, ſi ſcire cupis, quàm neſcias. Hanc ſcilicet
ſequitur, ſcripturam penè a patribus, non
patres à ſcripturis. Vado progenies vaperarum,
nunquid Chriſtus mortuus eſt pro Magiſtris
N. an verò pro omnibus? RV. Quis negat,
quis pro omnibus? PE. Ergo & omnes voca-
vit. RV. Vocavit, ſed non eodem gradu. PE.
Eodem gradu? ut te diſperdant, et ſe impendant,
non ut iuſtificarentur in alio. ſed in ipſo. quid
vis? RV. Ut quoquo modo tranſeam, inve-
niam alios, quibus cum mihi magis conveniat
quàm tecum. PE. Expecta. Cùm dicitur:
Omniſpiritus laudet Dominum, vum Magi-
ſtrorum. N. ſpiritum intelligit, an omnium?
RV. Omnium. PE. Num tu laudare quem-
quam ſoles, quem non noviſti? RV. Non ſo-
leo. PE. Noviſſe igitur Deum oportet, qui ſis
laudaturus. RV. Ita. PE. Igitur qui ſalvi
eſſe cogitant, per Chriſtum id aggrediuntur?
RV. Dabo etiam hoc tibi: etiamſi poſſem con-
trà dicere, aut ſaltem diſtinguere. PE. Putas
igitur quemquam tam eſſe inſanum, qui ſperet
ſalutem, niſi obediat euangelio Chriſti, & vo-
luntati Dei? RV. Nen. PE. An quiſquam
obediet præcepto quod non novit? RV. Non.
PE. Scire igitur decet omnem hominem
Chriſtianum ſcripturas, ut ad eas vitam ſuam
accommodet, & obediendo ſalvus fiat? RV.
Non aſſuevi illi generi interrogandi, quo in-
naſſam pellicuntur etiam acutiſſimi diſputato-
res, quum manus ſibi cavet in aſſentiendo, tole-
rabo

rabo tamen in te, quoniam ita solent indocti
disputare. Est quidem ita ut dicis, debere po-
pulum non ignorare quid agat: sed ea tenuis,
ut tamen omnia referat ad iudicium & censu-
ram sacerdotum, illi ad doctores M. N. Nec
necesse est usque adeo anxie & accuratè à plebe
vestigari omnia: sufficit generalia scire, quòd
sit Deus, quòd obtemperandum sit magistra-
tibus Ecclesie tanquam ipsi Deo, qui semper
excubent pro subditis, quique assiduè cum Deo
colloquantur: quòd sacerdotibus oporteat dare
decimas: quòd contra Evangelium sit, quen-
quam esse saturum quandiu esuriant fratres
mendicantes: quòd sacerdotum ocium sit su-
stentandum, ut illis vacet precibus & indul-
gentiis sarcire quod populus delinquit. Cetera
mysteria non pertinent ad Laicos, à quibus
etiam veteres ethnici prohibuerunt vulgus.
GE. Id enim expediebat, ne innotescerent præ-
stigia sacerdotum. RV. Populo sufficit benè
agere, in quo si delinquantur, confessio fit ad
presbyterum, qui expiet: multa etiam peccata
abluuntur aqua lustrali in quotidianis sacrifi-
ciis. PE. Soletisne & vos consecrare, ac sa-
crificare? RV. Summis festis, cum proceres
& primates conveniunt alias non vacat. PE.
Et tu ergo? RV. Et ego, quidni? PE. Vi-
deris igitur mihi ad sacerdotium, quod tanto-
pere commendas, accessisse ut Iudas ad Aposto-
latum nostrum, & Simon magis ad Euange-
lium. RV. Qui sic? PE. Nonne dicitis
precipuum substantiam missæ esse in his quin-
que

que verbis: Hoc est enim corpus meum? RV. Sequar te rursus interrogantem, etsi inuitus. Dicimus. PE. Quid dicitis? RV. Assentior tibi quæ vis, quid exis Amplius? PE. Dic, ut etiam ex te auaiam quæ ex aliis narrata audiui. RV. Hoc est enim corpus meum: quid nunc? PE. Vides, qui ne præcipuum quidem verbum sonare possis? Quid igitur? quàm ludificasti sacrificium, in quo nunquam consecrasti? ô sacerdotem. RV. Ne ride ô bone, nondum habes quod volebas: sacerdotem non lingua facit, sed ordo. Imbecillitas mea fuit, ut caninam literam nunquam potuerim sonare. GE. At illa toties ingreditur nomen tuum, ut ex tribus canibus aut uno Cerbero videri possis conflatus, cur non enixus es, ut tam suavem parentum tuorum sonum redderes? RV. Ornari res ipsa negat, contenta doceri: mens semper bona adfuit. PE. At in Levitico à sacris ministeriis arcebatur, qui ullius membri vitium haberet: & episcopus, ut audio, cogit initiandos iurare, se integros & sanos esse. alioqui si uno digito brevior sit manus, aut uno articulo digitus, dispensatione sarcitur mensura. Tu puto saltem à pontifice redemisti lingua detrimentum, ut cum nec consecrare posses, nec concionari, tamen in utrumque recipereris ordinem? RV. Pensavi hanc exiguam labeculam multis aliis præclaris dotibus. PE. Atqui hæc una labecula distinguit canes ab hominibus, quid est homo, si non loquatur? RV. Animal rationale. GE. Unde sciemus, si nusquam se prodas? RV. De

potentia intelliguntur verba, non de actu.
P.E. Quam somnias potentiam semper irri-
tam, & qua non alia causa non consequitur
actum, nisi quod non sit idonea? Paulus fra-
ter meus dona distinguit: cur non tuo conten-
tus, abstinuisti ab aliena messe? Certè quid-
quid eras, nec sacerdos, nec doctor esse poteras
qui etiam canes non negas te facundiores. R.V.
Canis nihil aliud sonant. P.E. Tu ne hoc qui-
dem: sine quo cum non peragatur mysteriū de-
beas à sacerdotio abstinuisse. R.V. Ad operan-
dum sacris, aut concionandū, ipse quidem non
admodum expeditus fui quibus tamen ego ar-
tem pramonstravi, hi felicissime sunt in utro-
que versari genere, viri per universam Euro-
pam disertissimi & piissimi qui & ipso hodie
me maiora cudent & principibus sunt multò
gravissimi, Audies preui, quem apparatus in-
struant adversus hereticos tyrones mei: dices
nullū unquam Demetriū fuisse in fabricandis
omne genus armis & machinis iam ingeniosū.
Risū moverint illa vetusta, balista, catapulta,
arietes, vinee, plutei, & nostro tempore bom-
bardae: hic tota panoplia prodit, terribilior non
modò ad evertendos funditus hereticos,
verumetiam universam genus humanum, si
vellet, quam olim Pandōra pixis. P.E. Ergò tu
mibi instar edis videris, quae cum cultros acuis
ipsa manet obrusissima. R.V. Ita videtur, &
multi dicere solent. P.E. Salve silex durissi-
ma, quae tam multos exacuisti, quàm multos
accendit scintilla ex te excussa, Salve lapis san-
ctissime,

Etissime. si nunc hic Iupiter regnaret, quam
iuraverunt olim lapidem, quanto opere sibi me-
zueret, ne ab hoste tot tyrocinis instructo de jice-
retur caelo, ut ipse dicitur deiecisse patrem su-
um. RV. Videris mihi in calo Eihnicus fa-
ctus. PE Quid mirum, cum & tu ex tot mi-
raculis in silicē desinas. quid si te hic desodia-
mus pro termino, ut sciant post hac posterū tui,
quousq; sint progressuri in calū? RV. Velum quid
vis esse, si non essent me aliquando permerda-
turi Lutheranorum canes. PE. Abluent te &
detergent illa acra virgenes, quae tuum altare,
tuum limē, tuum pulvīm solent conspergere
floribus, quibus tu. RV. Tace: ego nec mulierem
nec virginem unquam attigi: & jam dudum
dixi, quae solitus sim adversus ejusmodi incen-
dia dare aliis remedia. PE. Nec osculum igitur
paci dediti tam suavibus & roseis labellis?
RV. Nunquam attigi dico. PE. Ne peiera:
nam sunt qui te aliquando obstetricis loco fu-
isse dixerunt. RV. Adeo nihil tutum est ab
obtrektorum linguis? ut quae ego nunquam
ad cuiusquam aures emanasse speravi, ea ad
portas cali audiam? Heu me miserum, hoc ma-
culat totius mihi vita puritatem. Sed quid hic
farcifer huc attulit? & quomodo gestum dix-
it? PE. Dic tu, ego auscultabo, num con-
veniat inter vos. RV. Eramus in cymba
paucissimi vectores, cum una muliercula, quae
mihi (ut sedebat) adhuc virgo videba-
tur. ea, quum aliquamdiu in navi (ut fit)
reclino capite dormirasset, subito exproressa

Viri, inquit, accurrite, porrigite manus, submitte humeros, hac hora mihi extrema est. accurrebant alii, quibus videbatur novum non esse, ego me condebam. quum quidam: Aut, inquit, tu quoque vacca exurge, aut egote precipitem dabo quid facerem? parui metu. mulier porrigit manum, & genus: Hanc (inquit) etiamsi ego reluctet, stringe, illud (genus significant) modò distine, modò molliter succussando remitte, spero brevem hunc fore paroxysmum. Ego adhuc nihil intelligebam. nam socii, cum illam respiciebant, miserebantur: cum me, ridebant. Nec fallebat eos ipsorum expectatio, qui non ignorabant, fore ut & ego non minus quam femina consternerer. Paululum igitur ita facientibus, ecce auditus vagitus est (ut sit verbo venia) nescio quo loco. Quid quæris amplius? iacuit infans, exceperunt socii: illa (ut erat agerrima) involvit peplis, donec ad proximas villas exponeremur. Dii talem terris avertite pestem: ego inde prodire infantulos putassem? P E. Vnde tu? non legisti, Vnde flumina exeunt, illuc revertuntur? R V. Mater mea mihi persuaserat, apud nos è proximis arundinetis dari mulieribus. Sed esse aliter ego magno malo mea conscientia postea sensi, qui ab eo die nunquam carui nescio quo pruritu, nec aquis oculis aspexi famulas meas. P E. At D. Albartus Magnus dicitur hoc aliquando ex professo fecisse. R V. Quid non audent monachi? qui etiam in virgine matre peccatum originale invenerunt. P E. Quot admovisti

admovisti manus operi? RV. Tres. PE.
Numero profectò boni ominis, sic tres Magi
salutarunt Mariam puerperam. RV. Hosti-
bus meis istud omen posthac, ego solus emunc-
tus sum omni pecunia: nec potui redimere,
ubi navem appulissemus ville, quin fierem
compater hominis quem nunquam vidi. Per-
trahabant me in diversorium palustres mu-
liercula bibatissima, vocatus sacrificus aequè
sobrius. nam ad sociorum nomen intremisco:
quos vantas fuisse puto, & fortasse machina-
tores totius spectaculi. adeo noscitant mu-
lierculam, cauponem, sacrificum, & reliquum
vulgus. Nam omnes certatim pascebantur
tanti compatris largitate, suffundentibus fri-
gidam ubiq; illis obstetricandi collegiis, ut eos
dii perdant. nunquam nudior, nec sordidior
redii domum. Quare aliud: nam tadei ista
narrare. PE. Hoc illud est, arduum jacinus,
quod (ut dicebas) reliquis omnibus adiciſte
loco colophonis. RV. Rectè mones, ut hacten-
us soles, nihil minus. nunc demum redeo cum
memoria in gratiam. Audies nunc, audies,
in quo jacent ultime meae vires consumptae.
Vtinam per lachrymas liceat eloqui. Audistè
tumultum Anabaptisticum, olim exortum
Amsterdam, urbe maritima Hollandia? PE.
Audiui, & dolui. RV. Merito hoc malum
postea nunquam eam urbem deseruit: (PE. Sic
te audio dicere.) RV. Quin primores quosq;
habuerit fautores, & inter eos qui primo loco-
tempus administrabant, nominibus parco.

GE. Quid hic parcis? ubi sine te omnia sciuntur. Bruxella pepercisse poteras, quum Praetorem, & cum eo optimos quosq; clam de ferres mendacio, homine stupidissimus, qui ante causam te obtulisti choragum tam infamis evagæ die.

RV. Quod feci, feci pro Zelo. quid ad te?

GE. Quod successit, successit iusto iudicio, & Regis perspicacitate. hoc ad te, & ad fratres tuos: sed non tanto gaudio, quanto Angelum circumvenisti. RV. Nemo negabit, indiguisse eam urbem remedio vel durissimo. GE.

Nemo fatebitur, nisi eam urbem esse incorruptissimam, qui non habeat vestrum ingenium. RV.

Tu ergo falsum argues? quod duæ agræ mulieres sacra Eucharistia attestacione extremo temporis articulo, cum morituræ viderentur. (GE. Verè viderentur, quæ nunquam agrotarunt.) RV.

Testamento reliquerunt sibi esse compertum? quod duo septemviri subscripserunt? notarius publicus ratum fecit? Primarius Consul. fieri iussit?

GE. Quare ex Senatoribus Hollandia, quàm vera ista fuerint: imò ex ipsis fabula actoribus, Consule, notario & mulierculis adhuc vivis: quos qua arte tuus ille confœderatus Florentinus Adamus primarius Emporii pastor, pretruserit in scenam, in Hollandia nemo ignorat. Tu certè magno literarum fasce nomina (si diis placet) Anabaptistarum Amsterdamsium detulisti Bruxella, primòque posuisti loco Praetorem. RV. Ita pastor ad me perscripserat. GEN. Quis subscripserat

praeter,

præter unum consulem? eumq; nimis anxium
religionis, seductum ab anima sua custode.
Sed vos sperabatis, ut primo quoque iudicio
traherentur vincti, quos oderatis: præcipue
verò prætor, in hoc tu currebas, & tanquam
ad metam coronandus cactus ruebas in obvios
quosque, non perspiciens cause catastro-
phen. P. E. Quid audio? non est evulsa tanta
trabs in oculis vestris? R. V. Non video quid
dicas. G. E. Non vident scilicet: sed an sit op-
pressus ille adversarii agminis dux antesigna-
nus, Prætor? hoc est, quod querit. R. V. Heu
miseros, quorum illam telam orbi sumi ho-
mo nimis callidus est, & Palatinis amicit-
iis fulvus adhuc se extrinavit: nostros ve-
dò involvit, quos etiamnum detinent carceres &
pedores, fortasse perituros. Nec enim pessi-
mo carce omine, quod cum Consul honestis
literis accitus iuberetur permittere se custo-
diæ, pastor interim publicè è templo extractus
sit: statimque in naviculam à lictoribus
conditus, nunquam permissus sit domi vale-
dicere suis. Ceciderat corona capitis vestri. G. E.
Absolve: va nobis, quia peccavimus. R. V.
Ita mitius agitur cum homine prophano &
mercatore, quàm cum Licentiate Sacro
Sancto Theologie, Inquisitore hæreticæ priva-
tis vigilantissimo, Pastore tanti populi. (G. E.
Latrone tam sancti ovilis.) R. V. Cum viro
inquam tante sanctimonie: quam Edamo ci-
vitate evocatum, arcem in arce Hollandiæ
collocaveramus, exploratorem omnium quæ
ageren-

agerentur, nam magistratum habebat ut
cunque addictum sibi. GE. Mirè sanctum
virum, qui Edami patria sua docens populum,
per te consilium dedit Casari, ut heretici pro-
missa securitate, in duas maritimas Hollandie
civitates admissi, una nocte inopinantes ex-
sisterentur, mox. Amsterdami augustiorem con-
secutus cathedram, hanc exorsus est non eorum
quos sibi destinaverat, sed sua vita totam:
quam illi non Atropos aliqua iniiciat, sed car-
nificis gladius, quem ipse acuebat non modò ci-
vibus quibusq; optimis, sed & mercatoribus,
quos quot illuc ex Hispania, Anglia, Germa-
nia, Polonia, Russia, & Livonia, ad negotia-
tiones convenire soliti sunt. PE. Sic erat fu-
turus unus pastor, & anum ovile. GE. Id
ipse diceret, si intelligeret. Et quidem vulgari-
bus & corvis, non Christo, cuius negotium
non agitur. RV. At at at. PE. Quid collidis
dentes. RV. Scio ubi me calceus urat: nec pos-
sum concoquere, quod nunquam potuit episco-
po Traiectensi persuaderi, ut pro suo iure
illum in competenti foro, & iudici eximeret.
Saltem frigide misit duos ecclesiastici ordinis
nescio quales homines, qui audituro nefariam
capitis postulationem assisterent, ne quavis
fieret (si diis placet) homini, quam sciebat tam
iniquo loco conflicturum. Ita de ducentis tri-
gintas capitalis cause criminibus accusatus,
cum non haberet quod ex tempore responderet
exercitatissimis quesitoribus miser homo, in
carcerem multo foediorum deductus est habendu-
duo

aus non ut tam venerandam virum decet,
sed ut qui de furto aut latrocinio accusetur.
GE. Ad rationē poscitur: lues, quod luisent tot
Anabaptistæ, quorum se accusatorē scripto ex-
hibuerat: ita in curia obrudens literas suas, ac
si lectis nullæ superfuturæ fuissent reliquæ:
quemadmodum si senatores pueri fuissent, qui
ex esis nucleis non fuissent solliciti de putami-
nibus. At hæc putamina miserum accusatorem
perdiderunt. KV. Garras in quicquid velis,
nil ad me: ego horresco referens, nec lachrymis
abstineo, nemo ab illo irridendo abstinuit,
applausum est ab omnibus tanto tanti viri pe-
riculo, recusarunt advocati pro eo suscipere
causam. PE. Pessimus profectò cadaver, quòd
aspernantur vultures. RV. Patronos illos
Traiectenses puduit vel hiscere semel. PE.
Hic Ebronensem oportuisset fieri supplicem:
impetrasset fortasse aliquid à iudicibus, qui
nihil non obtinuit ab Angelo. GB. Non erant
surdastri. RV. Nihil egisset, adeò exulcerati
erant spectatorum animi. Quin & rusticus
quidam (ne ad extrema ludibria quicquam
deesset) velut epinicion canens, & triumphum
celebrans, quum ad enumerationem criminum
diligentissimè auscultasset: (Si tu inquit) vir
bone hanc pilam vite repelles, profectò indige-
bis reticulo meliore quàm hactenus vidit Hol-
landia. Quis talia fando temperet a lachry-
mis! Tam nunc parum tribuitur iuri (cano-
nico, ita invadunt nostram jurisdictionem ho-
mines politici & Iurisperiti qui nunc nihil

aliud agunt, quam ut expleant se odia In-
quisitionis nostrae in miserimum hominem:
ita nostra pomeria diripiuntur à prophanis.
Fecissent hoc olim Barbarossa? Henricus? Con-
radus? Conradinus? & Longobardus? fecerunt,
sed quàm impunè deplorant illorum posteri.
Quàm verè dictum memini:

Non minor est virtus, quàm querere, par-
ta tueri.

GE. Foras Cares, non amplius antibiteria.
Igitur cogitare debes ô bone, quàm a quo loco
steterint, quos tu tot annis tam multos ma-
stasti: ut si iudex se ad cognitionem causae ob-
tulisset, aut advocatus ad dictionum, statim
esset apud vos eidem causae obnoxius. Tunc
nemo ausus fuit suscipere patrocinium, nunc
nemo voluit: nonne par pari relatum est? RV.
Aliud est in humano lapsu, aliud cum hereti-
ci persisterant in pertinacia, quibus nec leges,
nec aequitas iudicis, nec advocatus, nec ulla
fori forma, nec privilegia subvenire debent.
Imo quisquis contra pias consuetudines, & or-
dinationem Ecclesiae, nova asserit dogmata, ex-
tra consuetudinem et legum ordinem punien-
dus est, ut pie continetur in Inquisiti-
one Hispanica, & examine sanctissimo.
Nec enim necesse est omnia de ipso liquido
constare, aut testibus confirmari actionem:
Sufficit haeretica pravitas Inquisitores, nec
non omnes qui Inquisitionem promonent,
quisquis demum est eorum, dubitare de ali-
cujus fide: & firma unius sacerdotis pra-
sump-

sumptio est leco multorum festium. Omitte
curiositatem suam politici iudices: imitentur
obedientiam Pilati, cui satis fuit ad Chri-
stum condemnandum audisse: Nos legem ha-
bemus, & secundum legem nostram mori-
etur: non quasivit quæ lex esset nec postulavit
exactiorem explicationem. Nos canones habe-
mus, quibus ad religiosarum personarum lap-
sus connivendum decernimus, in Laicos ser-
verè vindicamus. G E. Egregiè mutuum mul-
fricatis. P E. Si à iudicibus exigitis, ut Pilatum
imitentur: igitur & vos clamate, sanguis eo-
rum super nos, & super meretricum filios nostros.
R V. Carolus Caesar legem tulit, ut hereticus sit,
quisquis hereticum defendit. P E. Carolus nil mi-
nus voluit, quàm vestra consilia tyrannidis:
sed voluit occursum seditionibus & tumultu-
bus, voluit pœnam exigi à contumacia pertinacia,
non à flexibili innocentia: cuius maiestate
vos egregiè estis abusi. sanguinarij hypocrite, sed
pulchrè pœsarunt vobis legem vestram Advocati.
Cogitarunt enim & ipsi, proditorè fieri quis-
quis proditorè defenderet: & calumniatorè, quis-
quis calumniatorem: & falsariū, quisquis fal-
sarium: & homicidam atque latronem, quisquis
tales. vides quàm acutè caverint sibi. Sed vo-
bis ludus est, principum auribus offundere
mendacia, innocentibus creare calumnias, bo-
nos gubernatores civitatum obicere suppliciis:
et quo id fieret probabilius, pauperes mulier-
culas pecunia promissisq; corrumpere, ut simu-
lato morbo & iurata sacrosancta Eucharistia

(qua facta attestatione statim porrigebatur)
dicerent sibi constare, praterem & primarios
civitatis esse Anabaptistas. Scilicet jamjam
expiraturus habenda fides erat, ut cygnea can-
tioni nihil subest mendacii. Hic est usus Eucha-
ristie, cum volunt. Inquisitores: in hoc mor-
uus est Christus. quoties commoda sua pro-
pugnant columna Ecclesie: ut unius nebulonis
stomacho satisfiat, Anabaptista, sunt & Sacra-
mentarii, innocentissimi quique: quia non dam-
nant, non deferunt, non maledicunt, non obtre-
stant non excitant turbas in urbe qua ex totius
orbis nationibus conflatur. Quis talia facere, ne
dicam faciendo, non putet cœlū pluiturum sul-
phure & pice ut olim, cum non tantū peccassent.
Sodoma Gomorrha? R. Tace blatero, aut dic, ut
audiam: quid me interrumpis? Quanquā con-
jicio quid tam submissa voce ab initio usque
intermurmuraveris: & nunc demum video
quid fracturus me sis secutus. Demus inesse
aliquid (erroris quod fateri proh dolor cogi-
mur: quando probationes desunt, & Rex con-
tra nostram expectationem adversarios nostros
tanquam insones in causa preterit: quos oport-
uisset nobis non proditis, statim in vincula
conjectos à carnifice interrogari) quod tandem
tam atrox peccatum est, ut ob id causam dicat
tam ignominiose vir sanctissimus, & ad hoc
facinus bono zelo inflammatus? Christus pas-
sus est se interfici, ut constitueret hanc religi-
onem an absurdum est aliquod prophana ca-
pta hostiarum loco consecrata, huic sacrificio
devo.

devovere, ut defendatur tam avitum institutum adversus hereticos? Nam qui infligunt mortem, semper Zelo excusantur à peccato: qui verò subiungunt poenam, si sunt immeriti, ipsa patientia cuiusvis boni operis puniuntur obtinet, ut commendentur Deo: sin meruerunt, & hoc ipsum sunt quod suspicio esse praesumit, quis vituperet è modio tolli tam nocentes, & modicum fermentum perdis ut conservetur tota massa? GE. Verè massa, quæ abhinc multis seculis ad nihil utilis fuit, nisi ut nos ex ea ad contumeliam omnium bonarum rerum saturi essemus, quæ vos inebriaremini, pinguesceretis & lassiviretis. Scilicet ad hoc mundus creatus est, ut vobis præstet ocium, non opifici gloriam: ad hoc prodita religio, ut vobis esset quæstiosa, non populo salutaris. Qui contradicunt, moriantur: aut qui non ferre putantur vestras suspensiones è stultitia, inscitia, invidia, avaritia, aut saltem morositate natas, dicant apud vos proprios iudices causam. O religionis assertores, o Apostolorum successores Christi propugnatores. RV. Insanio nisi iste taceat. GE. imò insanisti, antequam iste loqueretur perge de massa: nam videris bolum in faucibus habere. RV. Hoc volebam adicere non magni referre, nocentes an innocentes pereant qui, istiusmodi supplicia subeunt modò populus terreatur exemplo quòd optimè præstant homines eruditione, opibus, aut magnificentia nobilitatève celebres, quod Amsterodami in primis quærebatur. Quia si nunc ea pietas esse in hominibus, quæ in Curia & similibus,

offerrent se magni viri ad publica exempla
clam innocentes, sed publicè facientes hereseos
crimen: ut ceteri abstinere. GE Habest au-
dem omnia. Petre hac est conscientia Theologo-
rum, hac pietas, hac consilia: omnia ardeant,
modo ipsorum culina nitescat. RV. Iterum. Et
tandem tibi dico, tace: tace inquam in nomi-
ne diaboli. GE. Spiritum suum sentit. RV.
Tace. PE. Tacet tu perge pater. RV. Quid
pargam? non sufficiunt ista, ut entromitter?
Hic finis fuit, hoc extremum certamen: ubiq;
victor, hic succubui. Nam cum dissimulares
episcopus, nec se interpellari sineret, quam
præoccupaverant adversarii, aut saltem si-
mulati amici, indignatione correptus subito
conciat: nec plura locutus ad te veni. Ille stat
palatus et sordidatus reus, non ante iudices,
sed ut agnus inter lupos: de quo nihil divino
quàm certam perniciem. Utinam licuisset hanc
victoriam adicere infinitis triumphis meis:
sed ferus omnia Iupiter Argos transtulit, sum-
misq; negatum stare diu. PE. Parge. RV. Ab-
solvi: dixi hæc postrema, nec habeo nec possum
plura, adeò defatigavi me interpellando iste
posticus nebulo: cuius ego vix decimum quod-
que verbum intellexi, nisi quod te valde de-
lectatum vidi. Aperi nunc ostium. PE. Non
licet: aperiant tibi, quibus magis placebunt
quæ hic recitasti. RV. in hoc lactatus sum toto
die, ut excludar? PE. Audivi omnia, ut si mica
in esset pietatis, ceterorum tibi gratiam face-
rem: nunc abi. RV. Infelix calvitium quàm
memor-

momentanea erit ista tibi procacia. In quidem mordicus claude: ego faxo videas brevi, qui non modò aperiat, sed vel refringat. PE. Ad Iuliam Secundum ibis (ut audio) ha ha he, vade bonis avibus. RV. eamus, jungamur castris Iulii: iste mox experietur, qualem athleta exclusit. Atque ecce ferimur per opaca viarum. GE. Ipse in acie stabis? an aspistes tibi erit carnifex, ut solet? RV. Furor arma ministrabit, salutemus modò Iulium. Sed quid ista sibi volunt exorta tenebrae? unde nox? quis iste clamor? qui strepidus? qui fletus? qui ejulatus? an Iulius iam agmina collocat? an in tenebris dimicat? forè edidit aliquam stragem cur hic consumit veteranos? cur non opugnat coelum, dum adsunt socii figat castra, iamiam aderit supplementum. CERB Ru. ruru ru, ruar ar arrr. ruarr, ruart. GE. Cerberus iam infremuit faucibus: opinor & ipse excludet, adeo rabit, & linguam rotat. Iam desinit latrare: audio vocem canantium, & velut congratulatione excipientium aliquem, bone deus, an admittitur? Auscultabo.

CHORVS INFERRORVM

Exterior obviam progressus,

Quis notus adest Larnea nepos?

Quem ter trisona voce salutas?

Remove actutum pater umbrarum

Tenebrosa nigro posse repagla

Venis

Venit è Batbavo gramine taurus,
Mutone carens, sed in auriculis
Tam hirsuta gerens crinibus antra
Quantum Arcadia pecore in medio
Dederit nemo pastor asellum.
Duro instruitur, subiistq; pedes
Etiam duros, ungula cornus
Solum secum rectore carens
Penetrare queat, nihil offensus
Medias nigri sulfuris arces.
Praeferte tamen per opaca faces
Vos virginei à vertice vultus
Cetera tetri, stygiiq; canes
Eat ad molles stabuli lectos,
Vbi pascuntur Diomedis equi.
Sedet hoc septo, quicquid domuit
Sava Herculei clava laboris
Bos in mediis Marathonis agris
Omnia vastans, Lernæa novi
Fœcunda nimis verticis hydra,
Soloq; pavens, ignis Danaï
Fessa colores. Sus Menalinus,
Simul æria nube petita,
Vbi condiderant astra, volucres.
Sin quidquam inerit in iaurigero
Vertice sensus, hominumq; aliquo
Mens dura bovis gaudeat ore.
Habet hæc etiam per loca sedes
Busyrus, bonos per quem datus est
In Tempia deum hospue caso.

Semichorus

Ducite castrum in pascua tantum,

Spargite

Spargite gramen molle sorores,
Implete cavi tormina ventris,
Farcite gulam, rabidamq; fam, &
Bile parentem, ferulas carpat,
Mox littorea floribus alni
Turgeat, aut si de cyparisso
Nascitur hic, quod nemo revulsit:
Properate Stryges, vosq; o Lamia.
Aperite nigro ubera lacte,
Præbete sinum. patrio vitulus
Gaudeat haustu, sic sic solitus,
Septem decies bibit hanc aliud
Fortiter annos.

Semichorus Alius.

Dormiat hinc placidus sicut permittere

Semichorus

Ipse solet nostris hostibus, atq; suis.

Alius Semichorus.

Mox ipse pater deus umbrarum,
Prodeat inter procures regni
Rapiatq; suum in tectat triumphum.

CERB. Ru ru ru ar ar ar ar, ru ar ru ar
ru ar rrr. GE. Præterit, ut audio, etenim
jam rursum intermittit vocem Cerberus. V-
tinam assequi queam, qua intus gerentur, ex-
pectabo dum strepitus, ut eunq; conquiescas.

CHORVS INFERIOR

Semichorus.

Tapparus ardentem ructas de faucibus Aeth-
nam,

Lemnia.

Lerniacosq; feros infamia regna Cielorum
Ora canem terrent stygium, quam spumosa,
quanto

Purè madent, merguntq; truces in sanguine
dentes.

Nunquam ego quanta mihi est aëris in sedi-
bus ætas,

Tam diram aspexi per tristia Tartare tor-
vam.

O salve lethale caput, seu moribus ardes
Innocuus, seu te tua diis furcata voluntas
Sustulit è medio, & letho dedit irrita virtus,
Huc ades, hoc uno solum culpabilis inter
Umbraarum procures, quod quos te constat
Olymum,

Carnifice assc adisse animas non mereri
Orto.

Sed tamen & te autore Charon ditatus, &
ingens

Turba soporifera stertit per flumina letbes,
Siquis aberrarunt extrema in praelia vires
Teq; aliquo superum spoliarunt arma tri-
umpho,

Non impune fuit nostris non cedere signis,
Ire coëgisti foedatos sanguine truncos
Cum laqueis, gladiis, mare, sacrum, & flu-
men olentes

Ipse consueo, Berilesq; attolle cupressos,
Fronte cucullata, non gignunt tartara Lauros

Alius Semichorus.

Salve terrificæ corebrum lethale Medusa,

Dux.

Dux gregis errorum, domitor savissime veri.
Noctis amans, lucis fugitans, inimica piorum.
Ingredere, & merito frueri inter monstra tri-
umpho.

Hic sol um, & sceptrum, & diademata, ter-
tius est

Post Cereris gnata, numero hic deus impare
gaudet.

ALIVS SEMICHORVS, Antithesis Herculis & Tap- pari.

Hercules primis animosus annis,
Vix puer lucis patiens, & auræ
Fregit adnixu tenero duorum
Colla draconum.

Inde per terras volitans iniquos,
Morte, vel pugna domuit tyrannos
Inde his feno vehemens labore
Monstra subegit.

Venit ad manes sed à subactis
Dite non visos raperet triumphos,
Cerberum traxit, tenebrasque clara
Miscuit auræ

Hisce confectis superum favore
Nil sibi in tarris reputans repensum,
Orbe pacato, & patre jam vocante
Scandit ad astra.

Tappa-

Tappareus primis rabiosus annis,
Hinc senex veri impatiens, & aequi.
Fregit audaci cerebro sacrorum
Sensa librorum.

Inde per Belgas fremitans paratos
Ire, quo Divum traheret voluntas,
Cade, & bis septem decoravit alto
Monstra triumpho.

& Quatuordecim novos Episcopos intellige.
Coxis insulas lemurum salivas,
Cum Quirinalis vomita Chymera.
Et minis mortis populumque diro
Imbuit haustu.

Septus errorum tenebris, in ipso
Sole tentavit ~~conferre noctem~~
Ausus à terris removere lucem
Torrui orbem.

Venit ad regem, sed ut innocentes
Ense, vitali spoliaret aura
Traxit insontes, maduit cruenta
Morte piorum.

Hisce confectis superum dolore
Nil sibi in caelo experiens paratum
Orbe turbato, & Iove vindicante est
Raptus ad orbem.

GE. Quid audiui caelestis pater? quid sisto hic
pedem? quid non fugio ocyus Euro? non
libet posthac tam temerè excurrere. Utinam
scirent mortales, quid actum sit sed suspi-
cantur, qui secum premunt altum silentium.
Ego

Ego panegyricum hominis recepti in locum
suum audiui, utinam sit qui epitaphium scri-
bet: mihi non libet. Quàm repente ami-
si? quis illum à me disvulsi? an volavit?
non videbatur posse, quovis asino tardior.
An aquila sustulit, ut Ganymedem Iupiter
profecto patens & ista fores occulta quadam
vi, ut admittant qui huc pertinent. Iulius
nusquam castra posuit, nec fuit iste ejulatus
à strage: aliud suspicor. Restat, ut solus re-
colligam vestigia utinam occurrat aliquis in
itinere, cui ista narrem: ne homines igno-
rent, quæ expedit omnes scire.

F I N I S

EVANGELIUM

SECUNDVM

Pasquillum.

Liber generationis Antichristi
filii Diaboli. Diabolus genuit
Papam, Papavero genuit Bullam,
Bulla vero genuit Ceram; De-
inde Cera genuit Plumbum,
Plumbum vero Indulgentiam.
Ea vero Carenam. Carena vero ge-
nuit quadragenam, ex qua tan-
dem orta fuit simonia ex ea quæ
fuit superstitio. Simonia vero
genuit Cardinalem & fratres ejus
in captivitate Babilonica, &
post Captivitatem Babilonicam,
Cardinalis genuit Curtisanum,
Curtisanus Episcopum papisti-
cum

cum , Episcopus vero genuit
Suftraganeum officialem cum Pe-
dello , è quibus prodita est pen-
sio . Ex Pensione , orta sunt
Locare, Conficere, vendere, quæ
genuit Oppressioem Rustici .
Oppressio vero Rustici genuit
Invidiam , Invidia vero genuit
tumultum rusticorum , in quo
revelatus est filius Iniquitatis
qui vocatur Antichristus.

cum Episcopo vero
Sunt quoniam omnia
della : capibus proliis
lia. & penitus, tota
Concordia, videri
Episcopo vero Ruffici
in illam, invenit vero
omnium ministerium, in quo
reversus est illis
qui vocatur Angelus

Ruardi Tappart Apotheosis

Franecera 1615

Polem. 117

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10772111-3